

T.C.
İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GASTRONOMİ VE MUTFAK SANATLARI ANABİLİM DALI
GASTRONOMİ VE MUTFAK SANATLARI (TEZLİ)
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ADÖLESAN DÖNEMDE OKUL BESLENME ALGISININ
ARAŞTIRILMASI

Eren İÇYÜZ

Yüksek Lisans Tezi

ADÖLESAN DÖNEMDE OKUL BESLENME ALGISININ ARAŞTIRILMASI

Eren İÇYÜZ

T.C.
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalı
Gastronomi ve Mutfak Sanatları (Tezli) Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

ORCID ID: 0009-0008-8383-0216

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Özlem ATEŞ DURU

İstanbul
Temmuz 2024

KABUL VE ONAY

Eren İÇYÜZ tarafından hazırlanan “Adölesan Dönemde Okul Beslenme Algısının Araştırılması” başlıklı bu çalışma, 18.07.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Kamil Serkan UZYOL** _____
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Şule ARSLAN** _____
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Tez Danışmanı: **Dr. Öğr. Üyesi Özlem ATEŞ DURU** _____
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Enstitü Yönetim Kurulu;

Karar Tarihi :

Karar Numarası :

Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin SEVGİLİ
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Temmuz 2024

Eren İÇYÜZ

SAVUNMA ÖNCESİ ONAYLAR

BENZERLİK ONAYI		
Başlık	Adölesan Dönemde Okul Beslenme Algısının Araştırılması	
Savunma Tarihi	18.07.2024	
Sayfa Sayısı	125	
Benzerlik Yüzdesi (%)	18	
Benzerlik Yüzdesi (%) (Kaynakça Hariç)	5	
Taranan Program	Turnitin	
Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, özet, ana bölümler ve sonuç kısımlarından oluşan çalışmam için şahsım ve tez danışmanım/Enstitü Sorumlusu tarafından intihal tespit programında taraması yapılmıştır. Tez Danışmanımın gözetiminde tamamladığım çalışmamın azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.		
Öğrenci Eren İÇYÜZ	Danışman Dr. Özlem ATEŞ DURU	Enstitü Sorumlusu

ETİK KURUL ONAYI		
Başlık	Adölesan Dönemde Okul Beslenme Algısının Araştırılması	
Etik Kurul Toplantı Tarihi	29.05.2023	
Etik Kurul Karar No	3	
	Enstitü Sekreteri	

TEZDEN ÇIKARILAN YAYIN		
Yayın Künyesi	İçyüz, E ve Duru, Ö.A. (2024). Okullarda Sağlıklı Beslenme Programlarının Adölesanlar Üzerindeki Etkileri, <i>12. Uluslararası Başkent Sosyal, Beşeri, İdari ve Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı</i> içinde (ss. 443-450). Ankara, Türkiye.	
Yayın Türü	☐ Ulusal Hakemli Dergide Makale ☐ Uluslararası Hakemli Dergide Makale ☐ Ulusal Kongre/Sempozyumda Bildiri ☒ Uluslararası Kongre Sempozyumda Bildiri	
	Enstitü Sekreteri	

TEŞEKKÜR

Tezimin yazım sürecinde değerli katkıları ve rehberliği ile yanımda olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Özlem ATEŞ DURU'ya, tezimin kabul edilmesi sürecinde görüşleri ve değerlendirmeleriyle katkıda bulunan değerli jüri üyelerine, bu süreçte yalnız olmadığımı hissettiren ve karşılıklı destekle birbirimize güç verdiğimiz arkadaşlarım İrfan KILINÇ ve Ahu ARSLANTÜRK'e, tez aşamasında her zaman yanımda olan ve beni cesaretlendiren meslektaşım Birgül AKBABA'ya ve öğrencim Mustafa ÖNER'e ve son olarak sevgisi ve fedakârlıklarıyla bugünlere gelmemde bana her daim inanan, beni destekleyen ve yanımda olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Eren İÇYÜZ

Temmuz, 2024

ÖZET

Eren İÇYÜZ

Adölesan Dönemde Okul Beslenme Algısının Araştırılması

Yüksek Lisans Tezi

İstanbul, 2024

Beslenme, bireyin büyümesi, gelişmesi ve sağlıklı bir şekilde yaşaması için gerekli besin öğelerini yeterli miktarda alıp kullanmasıdır. Sağlıklı ve üretken bir toplumun oluşması sağlıklı beslenme ile mümkündür. Günümüzde ekonomik gelir dağılımındaki dengesizlikler, düşük gelirli ailelerin yeterli ve dengeli beslenme imkânlarından mahrum kalmasına neden olmaktadır. Adölesan dönemdeki öğrenciler, günün büyük kısmını okullarda geçirdikleri için okullarda uygulanan beslenme programlarının önemi giderek artmaktadır. Bu doğrultuda, eğitim kurumlarının beslenme politikalarının, gençlerin uzun vadeli sağlık ve gelişimlerine olan katkısını göz önünde bulundurarak düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada Kocaeli ilinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin beslenme düzenleri ve okul yemek hizmetlerine karşı tutumları ele alınmıştır. Yapılan literatür taramasında bu konunun daha önce yemekhane hizmeti olmayan okullarda ele alınmadığı ve yemekhanelerin öğrenciler üzerinde sosyal, psikolojik, akademik başarı gibi tüm etkilerinin bir arada incelenmediği görülmüştür. Araştırmada Kocaeli ilinde farklı okul türlerinde öğrenim gören 318 öğrenciden veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçları, adölesan dönemde okul beslenme algılarının cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve ekonomik durum gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık gösterdiğini, ancak bu farklılıkların genel bir eğilime işaret etmediğini ortaya koymaktadır. Tüm katılımcılar genel olarak okullarında sunulan yemek hizmetleri konusunda olumsuz bir tutuma sahiptir. Bulgular okul yöneticileri, beslenme uzmanları ve politika yapıcılar için önemli bir bilgi kaynağı olabilir. Bunun yanında, ortaya çıkan veriler okul yemek hizmetlerinin güçlü yönlerinin ve iyileştirilmesi gereken alanlarının belirlenmesine ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etme çabalarına yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Bu alanlarda etkili stratejiler geliştirmek için, demografik farklılıkların göz önünde bulundurulması önemlidir.

Anahtar Kelimeler

Beslenme, okul beslenmesi, akademik başarı, sosyalleşme

ABSTRACT

Eren İÇYÜZ

Investigation of School Nutrition Perception in Adolescence

Master's Thesis

İstanbul, 2024

Nutrition is the adequate intake and use of the nutrients necessary for the individual to grow, develop and live in a healthy way. The formation of a healthy and productive society is possible with healthy nutrition. Today, imbalances in economic income distribution cause low-income families to be deprived of adequate and balanced nutrition opportunities. Since adolescent students spend most of the day in schools, the importance of nutrition programmes implemented in schools is increasing. In this direction, it is of great importance that the nutrition policies of educational institutions are organised by considering their contribution to the long-term health and development of young people. In this study, the dietary patterns of students studying in schools affiliated to the Ministry of National Education in Kocaeli province and their attitudes towards school catering services were discussed. In the literature review, it was seen that this issue has not been addressed in schools without cafeteria service before and all the effects of cafeterias on students such as social, psychological and academic achievement have not been examined together. In the study, data were collected from 318 students studying in different school types in Kocaeli province. The results of the study reveal that perceptions of school nutrition in adolescence differ depending on variables such as gender, grade level, school type and economic status, but these differences do not indicate a general trend. All participants generally had a negative attitude towards the catering services offered in their schools. The findings can be an important source of information for school administrators, nutritionists and policy makers. In addition, the data may contribute to the identification of strengths and areas for improvement in school catering services and the development of strategies for efforts to promote healthy eating habits. In order to develop effective strategies in these areas, it is important to consider demographic differences.

Keywords

Nutrition, school nutrition, academic success, socialisation

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK BEYAN	ii
SAVUNMA ÖNCESİ ONAYLAR	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Beslenme	4
1.1.1. Beslenmenin Tanımı	4
1.1.2. Beslenmenin Önemi	4
1.2. Adölesan Dönem	6
1.2.1. Adölesan Dönemin Özellikleri	8
1.2.2. Adölesanlarda Beslenme	10
1.3. Sosyalleşme	15
1.3.1. Okullarda Sosyalleşme	17
1.4. Ortaöğretimde Akademik Başarı.....	19
1.4.1. Akademik Başarı Tanımı.....	19
1.4.2. Ortaöğretim Kurumlarında Akademik Başarı Ölçütleri.....	21
1.5. Sosyal Devlet	25
1.5.1. Sosyal Devlet Kavramının Gelişimi.....	27
1.5.2. Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye ve Türkiye’de Sosyal Devletin Tarihi Seyri	29
1.5.3. Sosyal Devletlerin Beslenme Politikaları.....	32
1.5.4. Gelişmiş Sosyal Devletlerin Beslenme Politikalarına Örnek Uygulamalar	33
1.5.5. Türkiye’de MEB Tarafından Beslenme Alanında Uygulanan Proje Örnekleri	42
1.6. Adölesan Dönemde Beslenme ile İlgili Çalışmalar.....	46
İKİNCİ BÖLÜM: ADÖLESAN DÖNEMDE OKUL BESLENME ALGISININ ARAŞTIRILMASINA YÖNELİK NİCEL BİR UYGULAMA	50

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	50
2.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri.....	50
2.3. Veri Toplama Aracı	51
2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	51
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	52
2.6. Bulgular ve Tartışma	52
2.6.2. Öğrencilerin Okul Kantinlerine Yönelik Algı Düzeyleri	55
2.6.3. Öğrencilerin Beslenme Alışkanlıkları	60
2.6.4. Öğrencilerin Gelir Düzeyleri ile Beslenme Alışkanlıkları Arasındaki İlişki	62
2.6.5. Bağımsız Örneklem T Testleri	65
2.6.6. Likert Ölçekte Maddelerin Okul Türü, Sınıf Düzeyi ve Ortalama Gelir Bazlı Ortalamalarının Analizi.....	78
SONUÇ	99
KAYNAKLAR.....	107
ETİK KURUL/KOMİSYON İZNİ/MUAFİYETİ	113

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Adölesanlarda Önerilen Enerji Gereksinimleri	11
Tablo 2. Ortaöğretimde Kullanılan Puan Değerleri ve Derecelendirme Sistemi	23
Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları.....	53
Tablo 4. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları	53
Tablo 5. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları.....	53
Tablo 6. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımları.	54
Tablo 7. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Dağılımları.....	54
Tablo 8. Öğrencilerin Okul Kantinlerine Yönelik Algı Düzeyleri.....	55
Tablo 9. Öğrencilerin Beslenme Alışkanlıkları.....	60
Tablo 10. Öğrencilerin Gelir Düzeyleri ile Beslenme Alışkanlıkları Arasındaki İlişki .	62
Tablo 11. Sınıf Düzeyi ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki	65
Tablo 12. Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları	67
Tablo 13. Okul Türü ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki	69
Tablo 14. Okul Türü Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları	71
Tablo 15. Ailenin Ortalama Geliri ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki	73
Tablo 16. Ortalama Gelir Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları	75
Tablo 17. Okul Türüne Göre Likert Ölçekte Maddelerin Analizi	78
Tablo 18. Sınıf Düzeyi gruplarına Göre Likert Ölçekte Maddelerin Analizi.	84
Tablo 19. Ortalama Gelir gruplarına Göre Likert Ölçekte Maddelerin Analizi.....	91

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
FSP	Food Stamp Programı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MESEM	Meslek Eğitim Merkezi
NPÜ	Net Protein Utilization
OÖKY	Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliği
OYP	Okul Yemeği Program
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TFP	Thrifty Food Plan
THSK	Türkiye Halk Sağlığı Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

GİRİŞ

Beslenme, günümüzün en önemli meselelerinden biridir. Dünya genelinde milyonlarca insan, açlık ve yetersiz beslenme yüzünden ölüm ve hastalıklarla boğuşmaktadır. Bu kişiler, yeterli gıda alamadıkları için sağlıklarını koruyamamakta ve yaşam kaliteleri ciddi şekilde düşmektedir. Diğer yandan, dünyanın farklı bölgelerinde birçok insan aşırı ve yanlış beslenme alışkanlıkları nedeniyle ciddi sağlık sorunları yaşamaktadır. Bu sorunlar, obezite, diyabet, kalp hastalıkları gibi kronik rahatsızlıklara yol açarak, insanların erken yaşta hayatlarını kaybetmelerine veya çalışamaz hale gelmelerine neden olmaktadır. Bu zıt durumlar, yetersiz ve dengesiz beslenmenin, insan sağlığını tehdit eden başlıca faktörlerden biri olduğunu göstermektedir. Hem açlık hem de aşırı beslenme, küresel sağlık sorunlarının en büyük nedenlerindendir ve bu sorunların çözümü toplumların öncelikli görevlerinden biri olmalıdır. Doğru ve dengeli beslenme, sağlıklı bir yaşam sürdürmenin temel şartıdır (Baysal, 2004: 4).

Beslenme, büyüme ve gelişme süreçleri ile yaşamın sürdürülmesi ve sağlığın korunması için temel bir gereksinimdir. Ülkemizde yetersiz ve dengesiz beslenme önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Beslenme sorunları açısından risk taşıyan gruplardan biri de adölesan dönemindeki gençlerdir. Adölesan dönem, çocukluk evresinin ardından başlayan ve yetişkinlik evresine kadar süren, 10-19 yaş aralığını kapsayan, fiziksel ve biyolojik büyümenin hızlandığı, cinsel olgunlaşmanın ve psikososyal gelişimin belirgin bir şekilde ilerlediği, bireylerin kimlik, bağımsızlık ve sosyal roller gibi önemli unsurları keşfettikleri ve geliştirdikleri, aynı zamanda yetişkinlik dönemine hazırlanmayı içeren kritik bir gelişim evresini ifade etmektedir (Köseoğlu ve Tayfur, 2017: 52). Bu dönemde fiziksel büyüme ve gelişmenin hızlı bir şekilde artması, yaşam tarzı ve beslenme alışkanlıklarının değişmesi, sürekli diyet yapma eğilimleri ve spor faaliyetleri enerji ve besin ihtiyaçlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu dönemde doğru beslenme alışkanlıklarının kazandırılması, bireyin sağlıklı bir yaşam sürdürmesi, daha ileri yaşlarda karşılaşılabilecek obezite, kalp-damar hastalıkları, diyabet, kanser gibi kronik hastalıkların önlenmesi açısından büyük bir önem arz etmektedir. Dolayısıyla, adölesan dönemindeki gençlerin beslenme ihtiyaçlarına dikkat edilmesi, toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesi için kritik bir rol oynamaktadır (Saygın ve Öngel, 2011: 44). Beslenmenin etkisi yalnızca fiziksel

gelişimle sınırlı değildir; aynı zamanda zihinsel gelişim üzerinde de önemli bir rol oynar. Dolayısıyla, sağlıklı beslenme alışkanlıkları edinmek, sadece bedensel sağlığı değil, aynı zamanda bilişsel ve akademik performansı da olumlu yönde etkileyebilir. Özellikle okul çağındaki çocuklar için beslenme, dikkat, odaklanma, öğrenme becerileri ve hafıza gibi kritik zihinsel işlevlerin gelişimine katkıda bulunabilir.

Okullardaki beslenme uygulamaları, çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanmalarına yardımcı olmanın yanı sıra, okul performanslarını da artırabilir. Doğru beslenme ile beslenen çocuklar, daha enerjik, daha az hasta ve daha motive olabilirler. Bu da onların derse katılımını artırabilir, öğrenmeye olan ilgilerini ve başarılarını destekleyebilir. Ayrıca, düzenli ve dengeli bir beslenme düzeni, çocukların sosyal ve duygusal gelişimini de olumlu yönde etkileyebilir. Sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanan çocuklar, kendilerine güveni olan, daha iyi ilişkiler kurabilen ve stresle başa çıkabilen bireyler olarak yetişebilirler. Bu nedenle, okullarda sağlıklı beslenmeyi teşvik etmek ve desteklemek, genç nesillerin sağlıklı bir şekilde gelişmelerini sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma, Kocaeli ilindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 9-12. sınıf düzeyindeki öğrencilerin beslenme durumlarını ve okul yemekhane-kantin hizmetlerine yönelik algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel amacı, öğrencilerin günlük beslenme alışkanlıklarını, besin tüketim alışkanlıklarını, yemekhane ve/veya kantin hizmetlerinden memnuniyet düzeylerini ve bu hizmetlerin sağlıklı beslenmeyi teşvik etme potansiyelini değerlendirmektir. Bu kapsamda, benzer konularda yapılmış olan ulusal ve uluslararası çalışmaların incelenmesi ve literatür taramasıyla, mevcut bilimsel bilginin güncel bir derlemesi yapılmıştır. Araştırma tasarımı belirlenmiş, örnekleme yöntemleri dikkatlice seçilmiş ve veri toplama sürecinde kullanılacak anket formu geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Ankette yer alan sorular, öğrencilerin beslenme alışkanlıklarını, okul yemekhane ve kantin hizmetlerine ilişkin görüşlerini ve bu hizmetlerin kalitesi ile ilgili algılarını ölçmek amacıyla seçilmiştir.

Elde edilen veriler, okul yöneticileri, beslenme uzmanları ve politika yapıcılar için önemli bir bilgi kaynağı olacaktır. Bu veriler, okul yemekhane-kantin hizmetlerinin güçlü yönlerini ve iyileştirilmesi gereken alanları belirlemede kullanılacak ve sağlıklı

beslenme alışkanlıklarını teşvik etme çabalarına yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda, sosyal devlet ilkesi gereği öğrencilere sunulan ücretsiz yemek hizmetlerinin etkinliği ve bu hizmetlerin öğrenci refahı üzerindeki etkilerini değerlendirecek olan bu çalışma, sosyal adalet ve eğitimde fırsat eşitliği sağlama konusunda da önemli bir katkı sunacaktır. Sonuç olarak, bu araştırma beslenme ile eğitim başarısı arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamamıza ve bu bilgiler doğrultusunda eğitim politikaları ve uygulamalarında iyileştirmeler yapmamıza yardımcı olmayı hedeflemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Beslenme

1.1.1. Beslenmenin Tanımı

Beslenme, bireyin büyümesi, gelişmesi ve sağlıklı bir şekilde uzun yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan besin öğelerinden her birini yeterli miktarda sağlayacak olan besinlerin vücuda alınıp kullanılmasıdır (Tanır, Şaşmaz, Beyhan ve Bilici, 2001: 22). Bireylerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve ruhsal yönden iyilik halinde olması için sağlıklı beslenmesi şarttır (Baysal, 2012: 9). “Sağlıklı beslenme; yenilen besinden zevk alarak, çeşitli ve dengeli beslenerek, tüm besin öğelerinin bireye özel gereksinim duyulan miktarlarda alınması ve ideal vücut ağırlığının sürdürülmesidir.” (Besler, Rakıcıoğlu, Ayaz ve Demirel, 2015: 11). Sağlıklı beslenme yeterli ve dengeli beslenme ile sağlanır. Yeterli beslenme, vücudun hayati fonksiyonlarını düzgün bir şekilde sürdürebilmesi için gerekli olan enerjinin karbonhidratlar, yağlar ve proteinler tarafından sağlanması anlamına gelirken dengeli beslenme, bu enerji kaynaklarının yanında bütün besin öğelerinin vücudun ihtiyacı kadar alımının sağlanmasıdır. (Baysal, 2012: 18). Sağlıklı beslenmenin gerçekleşmesi için günlük olarak alınan enerjinin %45-60'ının karbonhidratlardan, %25-35'inin yağlardan ve %10-20'sinin ise proteinlerden sağlanması gerekmektedir (www.saglik.gov.tr, “Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Obezite, Diyabet ve Metabolik Hastalıklar Daire Başkanlığı” 11.11.2023).

1.1.2. Beslenmenin Önemi

Beslenme yalnızca fizyolojik bir olay değildir bunun dışında sosyolojik, psikolojik ve ekonomik yönleri de vardır (Ünsal, 2019: 1). Yeterli ve dengeli beslenme bireylerin kendilerini sağlıklı, huzurlu ve güvende hissetmelerinin en önemli etkenlerinden biridir. Ayrıca bir ülkenin sosyal ve ekonomik açıdan gelişmesinin sağlanması için zihinsel olarak güçlü ve sağlıklı kişilerin yetişmesi gerekmektedir buda sağlıklı beslenme ile olmaktadır (www.sbb.gov.tr, “Ulusal Gıda ve Beslenme Stratejisi Çalışma Grubu Raporu” 01.12.2023).

Sağlıklı beslenme alışkanlığının kazanılması; kötü beslenme sonucu ortaya çıkabilecek hastalıkların önüne geçilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve sağlıklı yaşam biçiminin

hayat tarzı olarak benimsenmesi konusunda oldukça önemlidir (Özenoğlu, Gün ve Karadeniz, 2021: 2).

Beslenme, çağımızın önemli problemlerinden biridir. (Kartal, Ergin ve Kanmış, 2020:1). Günümüzde çok fazla sayıda insan yetersiz beslenmenin sonucu olarak ölüm ve hastalıklarla savaşımaktadır. Kronik hastalıkların, özellikle kalp damar hastalıkları, diyabet, osteoporoz ve çeşitli kanser türleri gibi hastalıkların, önlenmesi ve yönetilmesinde beslenme, kilit bir rol oynamaktadır. Sağlıklı bir beslenme düzeni, vücuttaki iltihaplanmayı azaltarak kalp sağlığını destekler, kan şekerini kontrol altında tutarak diyabet riskini azaltır, kemik sağlığını olumlu yönde etkileyerek osteoporoz riskini düşürür ve antioksidanlar aracılığıyla kanser gelişimini önleyebilir. Bu nedenle, bilinçli beslenme alışkanlıkları edinmek, uzun vadeli sağlık sonuçları üzerinde olumlu etkiler yapabilir (Garibağaoğlu, Budak, Öner, Sağlam ve Nişli, 2006: 174). Ülkemizde ise yetersiz ve dengesiz beslenme özellikle adölesan dönemdeki çocukların ciddi sağlık sorunlarından biridir. Yeterli beslenmenin gerçekleşmediği durumlarda adölesanlarda öğrenme güçlüğü, okula devamsızlık ve hastalığa karşı direncin azalması gibi bazı sağlık sorunları görülmektedir (Helvacıoğlu, 2021: 79). Ayrıca yetersiz beslenme bireyin yalnızca sağlığını ve fiziğini değil onun başarısını ve mutluluğunu da olumsuz yönde etkilemektedir (Ekşi, Karadeniz, 1996: 47).

Türkiye'de gelir dağılımına yönelik istatistiksel analizler, ülkede belirgin bir gelir eşitsizliğinin varlığını göstermektedir. Bu gelir dağılımındaki bozukluk, Türk toplumunun beslenme durumunu doğrudan ve derinlemesine etkileyen önemli bir parametre olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü ekonomik kaynaklara eşit erişim imkânları olmayan bireyler, sağlıklı ve dengeli bir beslenme düzenini sürdürmekte zorlanabilmektedirler (Baysal, 2003: 71).

Ülke genelindeki nüfusun önemli bir kesimi, gelir eşitsizliği sebebiyle yetersiz ve dengesiz bir beslenme alışkanlığına sahip olma riskiyle karşı karşıyadır. Bu durum, özellikle adölesan dönemdeki gençler ve çocuklar arasında belirginleşmektedir. Bu kritik yaş grupları, beslenme yetersizlikleri ve dengesizlikleri nedeniyle hem fiziksel hem de zihinsel gelişimleri üzerinde olumsuz etkilerle karşılaşmaktadırlar (Baysal, 2003: 71).

Ülkemizde genç nüfusun beslenme alışkanlıklarıyla ilgili gerçekleştirilen araştırmalar, özellikle bu dönemde beslenme konusunda ciddi sorunların yaşandığını açıkça göstermektedir. Gençler arasında yaygın olarak görülen düzensiz ve sağlıklı beslenme alışkanlıkları, hem bireysel sağlık hem de toplumsal kalkınma açısından önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu süreçte, fast food tüketimi, işlenmiş gıdaların aşırı kullanımı, düşük besin değerli atıştırmalıkların tercih edilmesi gibi faktörler, genç nüfusun beslenme kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Yetersiz ve dengesiz beslenme eğilimleri, gençlerin büyüme ve gelişme süreçlerini de fiziksel ve zihinsel sağlıklarını da olumsuz yönde etkilemektedir (Onurlubaş, Doğan ve Demirkıran, 2015: 61,62).

Bireylerin sağlıklı beslenmemesi, ülkenin sosyal ve ekonomik gelişimi açısından da önemli bir boyut taşımaktadır. Zira sağlıklı bireylerin yetişmesi, sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de bir güç kaynağı oluşturacaktır. Bu nedenle, gençlerin sağlıklı beslenme alışkanlıklarını benimsemelerini teşvik eden ve bilinçlendiren politika ve programlar geliştirmek, sosyal ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği açısından büyük önem arz etmektedir (Pekcan, 2004: 7).

1.2. Adölesan Dönem

"Terminolojik olarak, "adölesan" kelimesi, Latince kökenli "adolescere" sözcüğünden türetilmiştir ve genç bir bireyin fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan büyüme ve olgunlaşma süreçlerini ifade eden bir terim olarak kullanılmaktadır." (Yayman, 2019: 16).

Adölesan dönem, bireyin gelişim sürecinde, çocukluk döneminin nihayetlenmesiyle birlikte ortaya çıkan ve fizyolojik olgunluğa erişilene kadar devam eden bir evre olarak kabul edilmektedir. Bu dönem, biyolojik değişimlerle birlikte bireyin bedensel, duygusal ve bilişsel alanlarda karmaşık bir adaptasyon sürecini deneyimlediği, aynı zamanda toplumsal roller ve sorumluluklar konusunda farkındalığını artırdığı bir zaman dilimini içermektedir. Unesco'ya göre, adölesan dönem; bireyin medeni durumu itibarıyla evli olmadığı aynı zamanda gençlerin eğitim gördükleri süreçte hayatlarını sürdürmeye çalıştıkları, ancak finansal özgürlüğe ulaşamadıkları bir gelişim dönemini ifade etmektedir. (Avan ve Güngör, 2021: 169). Adölesan dönemi üzerine yürütülen araştırmalarda, bu evrenin yaş aralıkları konusunda meydana gelen farklılıklar,

literatürde çeşitli sınıflandırmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Unesco'nun tanımına göre, ergenlik dönemi 15-25 yaş aralığında kabul edilirken, Birleşmiş Milletler bu evreyi 12-25 yaş aralığında değerlendirilmiştir (Koç, 2004) Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise adölesan dönemini “çocukluk sonrası ve yetişkinlik öncesi, 10-19 yaşları arasındaki büyüme ve gelişme dönemi” olarak tanımlamaktadır. (Karacaören, 2019: 3). Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, bu evreyi "erkeklerde 11-14, kızlarda 10-12 yaşlarında başlayan ve 12-18 yaşları arasında devam eden çocukluktan yetişkinliğe geçişin yaşandığı dönem" olarak belirtmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2016).

Adölesan dönem, fiziksel ve ruhsal değişimlerin belirgin bir şekilde yaşandığı, çeşitli stres faktörlerinin, psikososyal ihtiyaçların ve tehlikeli davranışlarda bulunma ihtimalinin bir arada bulunduğu bir geçiş evresidir. Bu dönem, sağlıkla ilgili bir dizi sorunu içerir ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının kazanılması veya test edilmesi açısından kritiktir. Sağlığı geliştirmede etkin olan sağlıklı yaşam biçimi davranışları, adölesan dönem temellendirilir veya sınanır. Bu dönem, bireyin ileride nasıl bir yetişkin olacağını şekillendiren bir aşama olarak öne çıkar yani bireyin gelecekteki yetişkinliğini belirlemede önemli bir rol oynar. Bu dönemde edinilen sağlıksız yaşam biçimi tüm toplumun gelecekteki genel sağlığını tehlikeye atma riski olduğundan dolayı adölesan sağlığına yönelik kapsamlı ve özenli bir yaklaşımda bulunulmalı bütüncül bir toplum sağlığı stratejisinin merkezinde yer almalıdır (Menteş, Menteş ve Karacabey, 2011: 967).

Adölesan dönem, hayatın önemli bir zaman dilimini teşkil eder ve bu dönemde bireyler bağımsız birer fert haline gelirler. Bu evrede, gençler yeni sosyal ilişkiler kurar, sosyal becerilerini geliştirir ve yaşamlarının geri kalanı boyunca devam edecek davranışları edinirler. Aynı zamanda, adölesan dönemi bireylerin kimliklerini ve kişiliklerini şekillendirdikleri, sorumluluk üstlenme ve karar verme yeteneklerini geliştirdikleri, kendi değerlerini ve inançlarını keşsettikleri bir süreçtir. Bu nedenle, ergenlik dönemi yalnızca fiziksel ve biyolojik değişimlerin değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal gelişimlerin de yoğun bir şekilde yaşandığı bir evredir (Karacaören, 2019: 1).

Adölesanlar, genellikle yetişkinlik dönemine dek, hayatlarının önemli bir kısmını eğitim kurumlarında geçirmektedir. Bu süreç, bireylerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimine katkıda bulunan önemli bir aşamayı temsil etmektedir (Ceylan ve Turan, 2009: 36). Bu

dönemde derslere karşı olan ilgide azalma, sık sık yeme ihtiyacı hissetme, kantinden hazır gıda alma gibi eğilimler ortaya çıkabilir (Uçar, 2014: 2).

1.2.1. Adölesan Dönemin Özellikleri

1.2.1.1. Psikomotor Gelişim

Bu dönem bireylerin fiziksel olarak büyümesinde belirgin değişikliklerin yaşandığı dönemdir. Adölesanın kemik ve kaslarındaki hızlı büyümeye beynin hemen adapte olamaması sonucu psikomotor becerilerde azalma görülebilir. Yine el ve ayaklardaki ani büyüme adölesanların koordinasyonlarında geçici bir azalmaya sebep olabilir bu nedenle adölesanlar sakarlık eğiliminde olabilirler (Piyancı, 2007: 87).

1.2.1.2. Bilişsel Gelişim

Adölesan dönemde, bireylerin bilişsel yeteneklerinde önemli değişiklikler olur. Bu dönemde, adölesanların, akıl yürütme yetenekleri, bellek fonksiyonları ve kavrama sistemleri üzerinde fark edilebilir gelişimler meydana gelir. Zihinsel açıdan olgunlaşmaya başlayan bireyin, karmaşık problemleri çözme, soyut düşünme, geleceğe yönelik planlama gibi yetenekleri artar. Olayları sebep-sonuç ilişkisi içerisinde irdeler ve çözüm yolları arar. Espri anlayışı değişip gelişir. Siyasi ve toplumsal olaylara ilgi duymaya başlar (Yılmaz, 2018: 48).

1.2.1.3. Fiziksel Gelişim

Adölesan dönem, bireylerin fiziksel olarak önemli değişimler yaşadığı bir evredir. Bu dönemde cinsiyet bazlı biyolojik farklılıklar, nedeniyle kız çocukları erkek yaşıtlarından ortalama iki yıl önce adölesan döneme girerler (Parlaz, Tekgül, Karademirci ve Öngel, 2012: 11). Bu durum, adölesanın başlangıcında kızların, erkeklerden daha büyük ve olgun görünmelerine yol açabilir. Erken adölesan dönemine giren erkek çocuklar, fiziksel üstünlükleri sayesinde sosyal çevrelerinde grup liderliği ve akranlarına rol model olma konusunda avantaj elde edebilirler. Bununla birlikte, kız çocuklarında bu avantaj söz konusu değildir; ani büyüme ve gelişmeyle belirgin bir şekilde fiziksel değişime uğrayan kız çocuğunun çevresine karşı psikososyal uyum sürecini olumsuz etkileyebilir. Bununla birlikte adölesan döneme geç giren erkek ve kız çocukları fiziksel görünüşleri sebebiyle sosyal ilişkilerde zorluk, akran istismarı gibi durumlarla karşı karşıya kalabilir.

Bu dönemdeki bireylerde kızlarda 25 cm, erkeklerde 28 cm civarında bir boy uzaması gerçekleşmekte ve vücut ağırlıklarının yaklaşık %50'sine, ulaşmaktadırlar. Adölesan dönemde büyüme ve gelişmenin hızlı olması bu dönemdeki beslenme gereksinimlerini etkiler. Metabolizmanın hızlanması ve bu dönemde sosyalleşme, aktivitelerin artması ile günlük toplam kalori ve besin öğeleri gereksinimi de artar (Köseoğlu ve Tayfur, 2017: 52).

1.2.1.4. Kişilik Gelişimi

Kişilik, Türk Dil Kurumu'nda "Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü; şahsiyet." (Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük: 2024) olarak tanımlanmaktadır. Adölesan dönem bireylerin duygusal ve psikososyal gelişiminde önemli bir evre olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde, gençlerin duygusal yaşantıları çeşitlenir ve derinleşir. Karşı cinse yönelik duygular ve sevinç, kızgınlık, kötümserlik, üzüntü, gibi bir dizi karmaşık duygular yoğun olarak ortaya çıkar. Ergenler, bu karmaşık duygusal durumları çözme amacıyla otoriteye karşı çıkma, eğiliminde olabilir, söz dinleme konusunda direnç gösterebilirler. Ayrıca ebeveynlerini, toplumu ve mevcut sistemleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme eğilimindedirler. Ergenlik dönemi aynı zamanda gençlerin dünya ve adalet anlayışına yönelik duygusal tepkilerinin arttığı bir evredir. Bu dönemde, gençlerin içsel bir çatışma ile başa çıkma becerileri gelişirken, dünya ile ilgili büyük sorunlara ve adalet kavramına karşı hassasiyetleri artabilir. Olaylara ve dünyadaki sorunlara karşı alternatif ve hayali çözümler bulma eğilimindedirler. Bu süreç, gençlerin yeni bir kimlik oluşturma ve bireysel özgürlük arayışlarına işaret eder (Senemoğlu, 2005: 28).

1.2.1.5. Sosyal Gelişim

Adölesan dönem bireyin sosyal gelişiminde önemli bir kilometre taşıdır. Bu evrede, çocukluk döneminden farklı olarak arkadaşlarıyla daha fazla vakit geçirmek istemektedirler (Şahin ve Özçelik, 2016: 42). Bu dönemde bireyin arkadaş çevresi genişler, farklı gruplarla etkileşim kurma fırsatı bulur ve bu süreç, gençlerin sosyal becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Bireyler arkadaşlarıyla kurdukları ilişkiler aracılığıyla dünya görüşlerini, değerlerini ve davranış kalıplarını şekillendirirler ancak, bu aşamada belirli bir sosyal gruba dâhil olamamak, gençler için duygusal zorluklara

neden olabilir. Bir gruba ait olamama durumu, ergenin kendini değersiz veya yalnız hissetmesine yol açabilir (Çevik ve Atıcı, 2008).

1.2.2. Adölesanlarda Beslenme

Adölesan dönem özellikle fiziksel, biyolojik, psikolojik, fizyolojik ve sosyal açılardan hızlı bir büyüme ve gelişim sürecinin yaşandığı önemli bir evredir. Bu dönemde vücudun sağlıklı bir şekilde büyüyebilmesi ve uzun süreli sağlık için gereken enerji ve besin öğelerinin yeterli miktarlarda ve uygun şekilde alınması ve kullanılması büyük önem taşır. Gençlerin beslenme alışkanlıkları bu süreçte hem fiziksel performanslarını destekler hem de zihinsel ve duygusal sağlıklarını korumalarına yardımcı olur (Baysal, 2002: 9-20).

Ülkemizdeki gençlerin beslenme alışkanlıklarına dair gerçekleştirilen araştırmalar, bu dönemde ciddi düzeyde beslenme sorunlarının varlığını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin genelde tek bir öğün üzerinden beslenme eğiliminde oldukları, özellikle pratikliği nedeniyle sandviç ve simit gibi alternatifleri tercih etmeye yönlendikleri ve öğün atlama eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, öğün atlama özellikle okul çağındaki gençler arasında yaygın ve göz ardı edilemeyecek bir beslenme anomalisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğün atlamanın beraberinde getirdiği temel sorun, vücudun gerekli olan besin öğelerini düzenli ve yeterli bir şekilde alamamasıdır. Yapılan bilimsel çalışmalar, özellikle bu beslenme bozukluğunun en fazla kahvaltı öğününde görüldüğünü vurgulamaktadır. Kahvaltının atlanması, genç bireylerin günlük aktivitelerine olumsuz bir etki yapabilmekte ve bu etkiler arasında derslere odaklanma güçlüğü, algılama kapasitesinde düşüş ve dikkat sürelerinin kısalması gibi önemli faktörler bulunmaktadır. Ayrıca, beslenme eksikliklerine bağlı olarak baş ağrısı, baş dönmesi gibi sağlık problemleri de gözlemlenmiştir. (Budak, Özer, Kovalı ve İnceiş, 2005: 17). Dünya Sağlık Örgütü'nün araştırmalarına göre, son 30 yılda okul çocukları arasında gözlemlenen obezite artışı üç katı bulmuştur. Bu önemli artışın altında yatan faktörler arasında, çeşitli beslenme ve yaşam tarzı değişikliklerinin etkisi belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır. Fiziksel aktivite azlığı, büyük porsiyon tercihleri, karbonatlı içeceklerin tüketiminin artması, okul menülerinde sebzeye ve meyveye az yer verilip pilav, makarna, patates ve tatlılara daha çok yer verilmesi gibi nedenler, obezite artışının temel unsurları arasında bulunmaktadır. Okul çocukları arasında sıkça rastlanan

beslenme alışkanlıklarındaki bu durumun yanı sıra, ara öğünlerde içeriğinde genellikle yağ ve şeker içeriği yüksek olan gıdalara yönelim, kantinlerde benzer özellikte besinlerin sıklıkla satılması ve tüketilmesi ile birlikte "fast-food" türü beslenmenin yaygınlaşması, obezite sorununu derinleştiren faktörler arasında sayılmaktadır. Bu sebeplerle, düzensiz beslenme alışkanlıkları ile obezitenin oluşumu, okul çağındaki çocuklarda ileri yaşlarda ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarına dair riskleri içermektedir. Bu genç yaşlarda başlayan beslenme bozuklukları ve aşırı kilo birikimi, erişkin dönemde insülin direnci, hipertansiyon, Tip 2 diyabet, hiperlipidemi gibi önemli sağlık sorunlarının ortaya çıkma ihtimalini artırmaktadır. Bu durum, çocukların ileriki yaşlarda yaşayabileceği sağlık sorunlarına dair endişe verici bir ön belirleyici olarak değerlendirilebilir, zira bu sorunlar genç yaşlarda tespit edilmekte ve ileri yaşlarda daha karmaşık sağlık komplikasyonlarına evrilebilmektedir. Bu bağlamda, çocukluk döneminde gelişen beslenme alışkanlıklarının, bireyin uzun vadeli sağlığı üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Garipağaoğlu ve Özgüneş, 2008: 154). Beslenmenin etkisi sadece fiziksel gelişimle sınırlı değildir; aynı zamanda zihinsel gelişim üzerinde de belirgin bir rol oynar. Bu sebeple, okullardaki beslenme uygulamalarının çocukların bedensel sağlığının yanı sıra akademik başarılarını da olumlu yönde etkilemesi beklenir.

1.2.2.1. Adölesan Dönemde Enerji ve Besin Öğeleri Gereksinimi

Yetişkin insanlarda besin ögesi ihtiyacı, bireyin yaşına, fiziksel aktivite düzeyine, cinsiyetine gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterirken, adölesan dönemde olan bireylerde bu faktörlere ek olarak hızlı büyüme süreci de belirleyici bir unsurdur. Adölesan döneminde vücut, hızla büyüme ve gelişme gösterirken, kemikler, kaslar, organlar ve dokuların büyümesi ve gelişmesi hızlanır. Bu yoğun büyüme ve gelişim süreci, enerji ve besin öğelerine olan ihtiyacı arttırır (Düldül, 2017: 34).

Tablo 1. Adölesanlarda Önerilen Enerji Gereksinimleri

Yaş	Erkek	Kız
14-16	29.5 x ağırlık x 1.60	26.5 x ağırlık x 1.55
16-18	27.5 x ağırlık x 1.60	25.5 x ağırlık x 1.53

Kaynak: Köksal, 2008: 22

Türkiye Beslenme Rehberi'nin aktarmış olduğu bilgilere göre alan çalışmamızın sınırlılıklarında yer 14-18 yaş arası kız adölesanlarda günlük enerji gereksinimi 2260 kkal olarak saptanmıştır, aynı yaş grubundaki erkek adölesanlar için ise bu değer 2860 kkal olarak belirlenmiştir. (Türkiye Beslenme Rehberi, 2015: 86). Alınan enerjinin sadece miktarı değil, aynı zamanda bu enerjinin kaynakları olan karbonhidrat, protein ve yağların dengeli bir şekilde alınması da sağlık açısından önem arz etmektedir. Sağlıklı yetişkin bireyler için önerilen oranlar, yaş gruplarına göre değişiklik göstermekle birlikte Türkiye Beslenme Rehberince genel olarak belirlenmiştir buna göre enerjinin %10-15'i proteinlerden, %55-60'ı karbonhidratlardan ve en fazla %30'u yağlardan sağlanması, vücudun temel besin ihtiyaçlarını karşılamak, enerji üretimi ve metabolizmanın düzenlenmesi açısından kritiktir.

Yaş gruplarına göre bu oranlar, bireylerin büyüme, gelişme ve yaşlanma süreçlerine bağlı olarak değişebilir. Örneğin, çocuklar ve genç yetişkinlerin protein ihtiyaçları büyüme ve hücre yenilenme süreçlerine daha fazla odaklandığından dolayı bu gruplarda protein alımı daha yüksek olabilir. Diğer yandan, yaşlı bireylerde protein ve kalsiyum alımının artırılması kemik sağlığına yönelik önemli bir faktördür. Beslenme uzmanları, bu oranlara dikkat edilmesini ve çeşitli besin gruplarından yeterli miktarda alımın sağlanmasını önermektedir. Bu, vitamin ve mineral eksikliklerini önlemeye, bağışıklık sistemi fonksiyonlarını desteklemeye ve genel sağlığı korumaya yardımcı olabilir. Beslenme tercihleri ve bireysel ihtiyaçlar göz önüne alınarak kişiye özgü bir beslenme planı oluşturmak da önemlidir (Besler, Rakıcıoğlu, Ayaz ve Demirel, 2015: 110).

"Okul Çağı" olarak adlandırılan adölesan dönem, alışkanlık edinme açısından önemli bir zaman dilimidir. Bu nedenle, bu evrede kazanılacak sağlıklı ve dengeli beslenme alışkanlıklarının, bireyin tüm yaşam sürecine taşınabilir bir nitelik taşıması muhtemeldir. Beslenme programlarının etkili bir şekilde hayata geçirilmesi, çocukların genel sağlık durumlarını iyileştirmenin yanı sıra öğrenme süreçlerine olumlu bir katkı sağlama potansiyeli taşır. Bu, bireylerin hem fiziksel hem de zihinsel gelişimlerini destekleyerek daha sağlıklı bir yaşam sürmelerine yardımcı olabilir (Ahraz ve Keçeci, 2017: 32).

1.2.2.2. Protein Gereksinimi

Adölesan dönemde fiziksel değişim nedeniyle önceki döneme göre vücudun proteine olan ihtiyacı da artmaktadır. Vücudumuzdaki hücreler sürekli değişmekte ve gelişmektedir bu hücrelerin de büyük bir kısmı proteinlerden oluşmaktadır. Adölesan dönemde gelişim ve büyüme hızlı sağlandığından dolayı bu dönemde yeterli miktarda protein alımı oldukça önemlidir. Çünkü büyüme ve dokuların onarımı proteinsiz mümkün olmamaktadır. Yeterli miktarda protein alınmadığı takdirde vücut direncinin azalması, büyüme ve gelişmenin yavaşlaması gibi sorunlara yol açması muhtemeldir (Baysal, 2004: 18).

İnsan vücudu, protein ihtiyacını hem hayvansal hem de bitkisel kaynaklardan karşılayabilir çünkü hayvansal ve bitkisel gıdaların her ikisinde de protein bulunmaktadır ancak bitkisel kaynaklı proteinlerin yapıtaşlarının oranı, insan yapısındaki proteinlerin miktarından fazladır ve bu proteinler insan vücudunda sindirilirken daha fazla kayba uğrarlar. Ancak hayvansal kaynaklı proteinler, insan bedeninin biyolojik yapı ve işlevlerine daha uygun bir amino asit profilini sunar. Bu durum, hayvansal proteinlerin, insan vücudu tarafından daha etkili bir şekilde kullanılabilmesine olanak tanır. Zira hayvansal proteinler, içerdikleri esansiyel amino asitlerin oranı ve sindirim sürecinde daha az kayba uğraması gibi faktörlerle, insan vücudunun protein sentez mekanizmalarıyla daha uyumlu bir yapı sergiler (Ünsal, 2019: 4).

Bilimsel literatürde, ergenlik dönemindeki bireylerin günlük protein alımı hakkında öneriler bulunmaktadır. Bu bağlamda, ergenlik dönemindeki bireyler için günlük protein alımının, vücut ağırlığı başına 1 ile 1,2 gram aralığında olması tavsiye edilmektedir. Bu öneri, ergenlik dönemindeki bireylerin büyüme, gelişme ve metabolik ihtiyaçları göz önüne alınarak yapılmıştır. Proteinler, hücresel yenilenme, dokuların oluşumu ve hormonların üretimi gibi birçok önemli biyolojik süreçte rol oynarlar. Bu nedenle, ergenlik dönemindeki bireylerin yeterli miktarda protein alımı, sağlıklı bir büyüme ve gelişme için hayati öneme sahiptir. Ancak, her bireyin ihtiyacı farklı olabileceğinden, bu öneri genel bir kılavuz olarak sunulmalı ve bireyin yaşına, cinsiyetine, aktivite düzeyine ve sağlık durumuna göre kişiselleştirilmelidir. Ayrıca, protein kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve dengeli bir beslenme planının benimsenmesi

de önemlidir, böylece birey vücudunun gereksinim duyduğu tüm besin öğelerini alabilir ve sağlıklı bir yaşam tarzını sürdürebilir (Düldül, 2017: 35).

Protein açısından zengin besinler göz önüne alındığında, soya fasulyesi 100 gramında 30-35 gram protein içeriğiyle en zengin bitkisel kaynak olarak öne çıkar. Onu, kuru baklagiller 20-25 gram protein ile takip eder. Hayvansal kaynaklar arasında ise peynir (25-25 gr), et, tavuk, balık (15-22 gr), ve yumurta (12-13 gr) gibi besinler yüksek protein içeriği sunar. Bununla birlikte, barbunya, taze fasulye, bezelye gibi taneli sebzeler ile ıspanak, havuç, karnabahar gibi yeşil yapraklı sebzeler de önemli miktarda protein içerir. Ancak, NPU (Net Protein Kullanımı) değeri açısından hayvansal kaynaklar genellikle daha değerli kabul edilir (Ünsal, 2019: 4).

Ergenlik çağında protein eksikliği, çeşitli faktörlerin etkisiyle meydana gelen önemli bir beslenme problemidir. Bilimsel kaynaklarda, ergenlik döneminde protein yetersizliğinin en yaygın sebepleri arasında, kilo verme arzusuyla ilişkili beslenme hataları, yeme bozuklukları ve sosyoekonomik sıkıntılar bulunmaktadır. Kilo kontrolü için yanlış beslenme alışkanlıkları, gençler arasında oldukça yaygın bir durumdur. Bu durumda, bireyler kilo vermeye odaklanarak protein bakımından yetersiz diyetler uygulayabilirler, bu da protein eksikliğine neden olabilir. Yeme bozuklukları da ergenlik döneminde protein eksikliğine katkıda bulunabilir. Anoreksiya, nervoza ve bulimiya gibi yeme bozuklukları, sağlıklı beslenme alışkanlıklarını bozarak protein alımını azaltabilir. Sosyoekonomik faktörler de ergenlik dönemindeki protein eksikliğinin nedenleri arasında yer alır. Ekonomik sınırlamalar veya yetersiz beslenme bilinci, protein içeriği yüksek gıdaların yeterince tüketilmemesine ve dolayısıyla protein eksikliğine yol açabilir. Bu nedenlerle, ergenlik döneminde protein eksikliğinin öncelikle beslenme alışkanlıkları, yeme davranışları ve sosyoekonomik koşullarla bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu durumda, gençlerin ve ailelerin sağlıklı beslenme konusunda bilinçlenmeleri ve uygun beslenme alışkanlıklarını benimsemeleri önemlidir (Düldül, 2017: 36).

1.2.2.3. Karbonhidrat Gereksinimi

Karbonhidratlar vücudumuz için gerekli olan ana enerji kaynaklarıdır. Yeterli ve dengeli beslenmenin temel unsurlarından biri, günlük enerji ihtiyacının uygun bir şekilde karşılanmasıdır. Beslenme uzmanları, genel olarak günlük enerji alımının büyük

bir kısmının karbonhidrat kaynaklarından sağlanması gerektiğini önermektedirler. Bu bağlamda, literatürde sıkça belirtilen bilgilere göre, günlük enerji ihtiyacının yaklaşık %50 ila %60'ının karbonhidratlardan elde edilmesidir. Ancak, bu oran kişinin yaşam tarzına, fiziksel aktivite düzeyine ve enerji gereksinimine bağlı olarak değişebilir. Özellikle fiziksel olarak aktif olan ve yüksek enerji ihtiyacı olan bireylerde, karbonhidrat alımının %65 ila %70'e kadar çıkabileceği belirtilmektedir. Bu durumda, karbonhidratlar vücuda hızlı enerji sağlayarak performansı artırabilir ve iyileşmeyi destekleyebilir. (Düldül,2017: 35). En iyi karbonhidrat kaynakları ise meyveler, sebzeler, kuru baklagiller, tam tahıllar ve düşük glisemik indeksli besinlerdir (Arıkan ve Perçinci, 2021: 45).

Vücudumuz için gerekli olan günlük karbonhidrat ihtiyacı yeterince karşılanmadığı durumda depresyon, halsizlik, sinir ve sindirim sisteminde bozulmalar, unutkanlık gibi bazı durumlar ortaya çıkar (Ünsal, 2019: 8).

1.2.2.4. Yağ Gereksinimi

Yağlar vücudun enerji depolarıdır. Yağların 1 gramı 9 kaloriye eşittir. Ceviz, fındık, fıstık gibi yemişler ve mısır ayçiçeği, zeytin gibi bitkiler içeriğinde en çok yağ barındıran gıdalardır (Ünsal, 2019: 15).

Sağlıklı beslenme ilkeleri çerçevesinde, günlük enerji alımının %25-30'unun yağlardan sağlanması önerilmektedir. Bu oranın korunması tokluk hissinin sağlanmasına yardımcı olur ve yeme alışkanlıklarının kontrol altında tutulmasına yardımcı olabilir. Estetik kaygılar nedeniyle düşük yağlı diyetlerin tercih edilmesi birtakım sorunlara yol açabilir. Örneğin A, D, E ve K vitaminleri sindirim sisteminde yağlarla birlikte emilirler. Bu nedenle, yağda eriyen vitaminlerin emiliminin azalmasına neden olabilecek düşük yağ alımı, özellikle çocuklarda büyüme ve gelişme üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir. Sağlıklı bir yaşam tarzı ve dengeli beslenme için, yağların uygun miktarlarda tüketilmesi önemlidir (www.nevsehirotml.meb.k12.tr, “Ergenlerde Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Yaşam” 15.11.2023).

1.3. Sosyalleşme

Türk Dil Kurumu sosyalleşmeyi bireyin kişilik kazanarak belli bir toplumsal çevreye hazırlanması, toplumla bütünleşmesi süreci olarak tanımlamaktadır. Bireyin topluma

entegre olması, bağılı bulunduğu toplumla bütünleşmesi için o toplumun kurallarını öğrenmesi gerektiğinden sosyalleşmeyi bir öğrenme süreci olarak ele alabiliriz. Sosyalleşme bireyin hayatında yerine getirmesi, oynaması gereken rolleri ve ihtiyaç duyduğu yetenek ve disiplini ona öğrettiğini onu sosyal sistemin bir üyesi haline getiren bir süreçtir. 1930'lu yıllara kadar sosyalleşme terimi çok fazla önem görmemekteydi. Sosyalleşme yalnızca toplumsal kuralların öğrenilip benimsendiğı bir süreç değil aynı zamanda bireyin şahsiyetinin ve öz benliğinin oluşmasında da doğrudan etkili olan sürekli bir süreçtir (Koştaş, 1987: 329-334).

Sosyalleşme, bireyin çevresiyle etkileşime girdiğı bir öğrenme sürecidir ve bu sürecin temel dinamikleri arasında öğrenen ile öğretici arasındaki ilişki öne çıkar. Bu bağlamda, sosyal etkileşimlerin merkezinde toplum bulunmaktadır. Toplum, bireyin sosyal becerilerini ve normlarını öğrenmesine zemin hazırlayan bir yapı sunar. Bu sosyal etkileşimlerin ilk ve temel birimi ise ailedir. Aile, bireyin hayata ilk adım attığı ve sosyal ilişkilerle tanıştığı yerdir. Temel değerlerin, normların ve sosyal davranış kalıplarının öğrenildiğı bir ortam olarak aile, bireyin sosyal kimliğini inşa etmede kilit bir rol oynar. Aile içinde yaşanan etkileşimler, bireyin, empati geliştirmesini ve toplumsal normlara uyum sağlamasını destekler. Birey, aile dışındaki çevresiyle kurduğu sosyal ilişkilerle de sosyalleşir. Bu, arkadaşlar, öğretmenler, iş arkadaşları gibi çeşitli sosyal vesilelerle gerçekleşir. Her bir sosyal etkileşim, bireyin dünya görüşünü zenginleştirirken ona toplumsal normları ve davranışları öğretir ve onun sosyal becerilerini geliştirmesine katkı sağlar. Sosyal etkileşimler, bireyin yaşadığı toplum içindeki rolünü anlamasına, sosyal sorumluluklarını kavramasına ve toplumla bütünleşmesine yardımcı olur. Bu bağlamda, sosyalleşme süreci, bireyin topluma entegrasyonunu sağlamak adına toplumla kurduğu ilişkilerin dinamik bir yansımasıdır (Koştaş, 1987: 329-334).

Bireyler, hayatta kaldıkları süre boyunca çeşitli toplumsal gruplara mensup olur ve bu nedenle bir dizi farklı toplumsal role sahip olurlar. Bu, bireyin sosyal kimliğinin karmaşıklığını ve çeşitliliğini yansıtan bir süreçtir. Toplumsal gruplar, bireyin sosyal çevresindeki etkileşimleri, normları, değerleri ve beklentileri belirleyen temel dinamiklerdir. Bir bireyin yaşamı boyunca ait olduğu toplumsal gruplar, ailesi, arkadaşları, iş arkadaşları, eğitim kurumları gibi çeşitli bağlamları içerir. Her bir grup, bireye belirli bir toplumsal rol atar ve birey, bu roller aracılığıyla toplumla etkileşime

girer. Örneğin, aile içinde birey genellikle bir ebeveyn, kardeş veya çocuk rolünü üstlenirken, iş ortamında çalışan veya yönetici olarak farklı bir rolde bulunabilir. Bireyin sahip olduğu bu farklı toplumsal roller, onun davranışlarını, becerilerini ve değerlerini çeşitlendirir. Ayrıca, bu roller aracılığıyla birey, çeşitli sosyal normlara uyum sağlamak, sorumlulukları yerine getirmek ve toplum içindeki yerini belirlemek adına çeşitli beceriler geliştirir. Bu çoklu rol sahipliği, bireyin sosyal adaptasyonunu destekleyen bir öğrenme sürecini yansıtır (Saraç, 2013: 27-32).

Yeni bir toplumsal rolün öğrenilmesi, ilgili rolün gerekliliklerini yerine getirmek amacıyla, bireyin sosyalleşme sürecini gerektirir; bu süreç, "meşru sosyalleşme" terimiyle adlandırılmaktadır. (Koştaş, 1987: 329-334). Toplumun, bireyin belirli bir rolü benimsemesi ve bu rolün beklentilere uygun şekilde icra edilmesi için meşru sosyalleşmeye olan ihtiyacı kaçınılmazdır. Bu bağlamda, bireyin öncelikli olarak meşru sosyalleşme yoluyla toplumun normlarına uyum sağlaması, toplumsal beklentileri karşılaması ve bu rolün gerektirdiği becerileri kazanması toplumun beklentisini yansıtır.

Sosyalleşme, özellikle okullarda, bireyin bu meşru sosyalleşme sürecini gerçekleştirmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Okullar, bireyin akademik bilgiye ek olarak toplumsal normları, değerleri ve sosyal becerileri öğrenmesini destekleyen bir ortam sağlar. Bu bağlamda, eğitim kurumları, bireyin toplumsal rollerini anlamasını, kabul etmesini ve bu rolleri etkili bir şekilde yerine getirmesini sağlayarak meşru sosyalleşme sürecine katkıda bulunur. Meşru sosyalleşme, bireyin toplum içinde etkili bir şekilde bütünleşmesini ve toplumsal normlara uyum sağlamasını kolaylaştırarak sosyal uyumu destekler. Bireyin toplumsal rollerini öğrenmesi ve bu rolleri yerine getirmesi, toplumun istikrarını ve işleyişini sürdürmesi açısından temel bir öneme sahiptir (Koştaş, 1987: 329-334).

1.3.1. Okullarda Sosyalleşme

Okul çağı, genellikle ilkokuldan başlayarak liseyi içine alan bir süreci kapsar. Bu dönem, bireylerin adölesan evresine adım attığı bir yaş aralığını içerir ve bu dönem, bireylerin sosyal gelişiminde kritik bir aşama olarak kabul edilmektedir. Adölesanlar, sosyalleşme sürecini henüz tamamlamamış, çocuklukla yetişkinlik arasındaki karmaşıklıkla başa çıkma çabası içerisinde olan bireylerdir. Bu dönem, çocukluk deneyimlerini yaşarken aynı zamanda yetişkin rollerini öğrenmeye çalışarak davranış

biçimlerini bu geçişin gerekliliklerine göre ayarlama çabasındadırlar (Çelik ve Ulusoy, 2019: 47).

Okullar, çocukların aile ortamından sonra en yoğun zaman harcadıkları ve toplumla bütünleşme sürecindeki ilk kurumsal deneyimi yaşadıkları temel kurumlardan biridir. Bu eğitim ortamları, öğrencilere sadece akademik bilgi aktarımı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda geniş bir yelpazede gelişimsel fırsatlar sunar (Sarı ve Aktürk, 2022: 239).

Okullar, öğrencilere kişisel ve sosyal alanlarda kendilerini keşfetme fırsatı tanıyarak, özsaygılarını artırma ve çevreleriyle uyumlu bir şekilde etkileşime geçme becerilerini geliştirme konusunda önemli bir rol oynar. Ayrıca, çeşitli öğrenme deneyimleri aracılığıyla ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerine olanak tanır. Bu bağlamda, okullar sadece bilgi merkezli kurumlar değil, aynı zamanda bireyin bütünlüklü gelişimine katkı sağlayan bir ortam olarak değerlendirilebilir. Öğrenciler, bu kurumlar aracılığıyla hem entelektüel hem de duygusal yönden zenginleşirken, toplumlarına daha etkili bir şekilde katkıda bulunma potansiyelini de keşfederler. Okul çağındaki çocuklar gününün büyük bir bölümünü okullarda geçirdikleri için onların sosyalleşmesi hususunda öğretmenlere ve idarecilere önemli mesuliyetler düşmektedir (Şahin ve Özçelik, 2016: 48).

Nel Noddings, Stanford Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmış bir eğitim uzmanı olarak, "Eğitim ve Mutluluk" adlı kitabında okullardaki öğle yemeğini sadece bir beslenme aracı olarak değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal beceriler geliştirdikleri bir eğitim bileşeni olarak ele almaktadır. Ona göre, öğle yemeği zamanı, öğrencilere sosyal etkileşimde bulunma ve birbirleriyle ilişki kurma fırsatı sunar, bu da yemekhanelerin yalnızca beslenme amacına hizmet eden yerlerin olmadığı, aynı zamanda öğrencilerin bir araya gelip sosyalleşmesinin mümkün olduğu alanlar olduğunu vurgular (Noddings ve Bilgin, 2006: 32).

Candaş ve arkadaşlarının belirttiği bilgilere göre, okullarda uygulanan yemek programları, çocukların sosyal gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu programlar, yetersiz beslenmenin, özellikle B vitamini eksikliğinin, saldırgan davranışlar ve kişilik değişiklikleri gibi davranış bozukluklarına yol açmasını önlemektedir. Ayrıca, öğrencilerin beraber oturup yemek yemesi, onların sosyal becerilerini geliştirmekte ve bu sayede arkadaşlık ilişkileri, ortaklık ve beraberlik duyguları pekişebilmektedir. Finlandiya, İtalya ve Japonya gibi ülkelerde okul

yemeklerinin sosyal gelişimde merkezi bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Bu ülkelerde, okul yemek programları, sadece beslenmeyi değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimini de destekleyen sosyal içerikli eğitim etkinlikleri ile birlikte yürütülmektedir. Örneğin, öğrencilerin birlikte yemek yemesi, onların empati, işbirliği ve iletişim gibi sosyal becerilerini artırmaktadır. Dolayısıyla, bu programlar, sadece fiziksel sağlık için değil, aynı zamanda çocukların sosyal ve duygusal gelişimi için de kritik bir öneme sahiptir. Bu ülkelerdeki uygulamaların öğrencilerin hem bireysel hem de sosyal gelişimlerine önemli katkılar sağladığı sonucuna varılabilir (Candaş, Akkan, Günseli ve Deniz, 2011: 40).

Yemek, sadece fiziksel bir ihtiyaç değildir ve yemek yeme eylemi sosyal normlar, kültürel ritüeller ve bireyler arası ilişkilerle sıkı bir biçimde bağlantılıdır. Beslenme alışkanlıklarımız, yemek tarzımız ve bu etkinliklere yüklediğimiz anlamlar, sosyal çevremizle etkileşimde bulunma biçimimizi belirler. Bu bağlamda, yemekle ilgili pek çok durum, sosyalleşme sürecimizin temel taşlarından birini oluşturur. Özellikle yemek masası, sosyal etkileşimlerin yoğunlaştığı ve bireylerin sosyal statü ve rollerini öğrendikleri bir ortam olarak öne çıkar. Yemek masasında paylaşılan öğünler, bireyler arası iletişimi güçlendirir, duygusal bağları kuvvetlendirir ve toplumsal normlara uyum sağlama sürecini destekler. Bireyler, bu mekânda hem kendilerini hem de diğerlerini daha yakından tanır, kültürel değerleri öğrenir ve bu değerlere katılır. Beslenme alışkanlıklarından yemek tarzına kadar bir dizi unsurla şekillenen bu süreç, bireylerin toplum içindeki yerini anlamalarını ve toplumsal kimliklerini inşa etmelerini sağlar. Yemek masası, sosyalleşme sürecindeki bu önemli rolüyle, bireylerin sosyal dünyaya entegre olmalarına aracılık eder (Beşirli, 2010: 168).

1.4. Ortaöğretimde Akademik Başarı

Bu bölümde ortaöğretim kurumlarında akademik başarının tanımı ve ölçütleri ele alınarak incelenmiştir.

1.4.1. Akademik Başarı Tanımı

Akademik başarı, öğrencilerin eğitim süreci boyunca gösterdikleri performansın, genellikle bir kurum veya okul tarafından verilen notlar aracılığıyla ölçüldüğü ve değerlendirildiği kapsamlı bir kavramdır. Bu başarı, öğrencinin derslerdeki başarısı,

sınav performansı, proje çalışmaları, katılım düzeyi ve diğer akademik göstergeler temelinde belirlenir. Akademik başarı aynı zamanda öğrencinin öğrenme sürecindeki ilerlemesi, bilgi ve beceri düzeyi ile öğretim programı hedeflerine ne derece ulaştığının bir göstergesidir. Bu nedenle, akademik başarının değerlendirilmesi geniş bir perspektiften ele alınarak, öğrencinin genel eğitim başarısını ve potansiyelini yansıtan önemli bir ölçüttür (Erkal, 2013: 13).

Yılmaz Sarier'in ifade edişine göre akademik başarı, öğrencilerin akademik süreç içinde gösterdikleri performansı ifade eder. Bu performans, okul müfredatında yer alan derslerde elde ettikleri notlar, gerçekleştirdikleri sınavlardan aldıkları puanlar veya bu iki ölçüm arasında belirlenen beceri gelişimleri ve kazanılan bilgilerle ölçülmektedir. Akademik başarı, öğretmenler tarafından takdir edilen bir öğrencinin bilgi düzeyini, kavrama yeteneğini ve ders içindeki performansını yansıtarak, genellikle öğrenme sürecindeki ilerlemeyi gösterir. Bu kavram, öğrencinin akademik becerilerini geliştirmesi, derinleştirmesi ve konulara hâkim olması üzerine odaklanan bir değerlendirme biçimidir (Sarier, 2016: 2).

Eğitim sistemimizde yer alan tüm kurumların ortaöğretim kademelerindeki mevcut uygulamada, öncelikle bilgi transferi ve teorik bilgilerin sağlanması ön planda bulunmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin temel akademik bilgileri ne ölçüde kavradığı, değerlendirme süreçlerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Akademik başarı, bu değerlendirme süreçlerinde elde edilen performansla doğrudan ilişkilidir ve bireylerin temel akademik becerilere ne derece hâkim olduklarını yansıtmaktadır. Bu durum, eğitim sisteminin amaçlarına ulaşma ve bireylerin bilgi düzeyini ölçme açısından önemli bir parametre olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim kurumlarındaki öğrenci başarısı, toplumun genel eğitim anlayışını ve öğrencilere yönelik bakış açısını belirleyen önemli bir faktördür. Bu bağlamda, karne veya not odaklı bir değerlendirme sistemi benimsenmiş ve akademik başarı ile başarısızlık, toplum içindeki algılama ve değerlendirmelerde merkezi bir konuma oturmuştur. Toplumun eğitim anlayışı, genellikle öğrencilerin elde ettikleri notlar veya karne üzerinden şekillenmekte, bu da akademik başarının toplumsal değerlendirmelerde temel bir ölçüt olarak kabul edilmesine neden olmaktadır. Öğrencilerin aileleri ve çevreleri tarafından alınan notlar, övgü veya olumsuz değerlendirmelerle paralel olarak değişiklik göstermekte; bu durum, öğrencinin akademik performansının toplumsal kabul ve itibarını etkileyen önemli bir

etken haline gelmektedir. Bu bağlamda, eğitim sisteminin değerlendirme metodolojisi ve toplumun bu değerlendirmelere yönelik tutumu, öğrencilerin sadece akademik başarıları üzerinden değerlendirilmesine ve toplumsal statülerinin belirlenmesine yol açmaktadır. Bu durum, eğitim anlayışının sadece bilgi edinmeye değil, aynı zamanda bireyin karakter gelişimine ve sosyal becerilere odaklanan bir perspektife evrilmesini gerektiren bir tartışma noktası olarak öne çıkabilmektedir (Arslan, 2020: 89-92).

Akademik başarı, eğitim sistemlerinde hayati bir rol oynar. Bu kavram, öğrencilerin sınıflandırılmasında ve değerlendirilmesinde merkezi bir noktadadır. Öğrencilerin başarı düzeyleri, sadece akademik performanslarını değil, aynı zamanda özgüvenlerini ve toplum içindeki yerlerini de etkiler. Toplumun genel kabul görmesi ve bireylerin sosyal statüleri, bu başarı kavramıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bu nedenle, eğitim sistemindeki bu kavramın nasıl tanımlandığı ve uygulandığı büyük önem taşır (Bahçetepe, 2013: 3).

1.4.2. Ortaöğretim Kurumlarında Akademik Başarı Ölçütleri

Millî Eğitim Bakanlığı, ortaöğretim düzeyindeki eğitim kurumlarındaki öğrencilere yönelik kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturmuştur. Bu çerçeve, hem resmî hem de özel ortaöğretim kurumlarında gerçekleşen eğitim-öğretim faaliyetleri başta olmak üzere çeşitli yasal düzenlemeleri içermektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, ortaöğretim kurumları için temel düzenleyici yönetmelik olarak öne çıkar ve kurumların genel işleyişiyle ilgili usul ve esasları belirler (Arslan, 2020: 91).

7 Eylül 2013 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Resmi Gazete'de 28758 sayısıyla yayımlanan Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (OÖKY), ortaöğretim seviyesindeki eğitim kurumlarındaki yönetim ve öğrenci değerlendirme süreçlerine ilişkin kapsamlı bir düzenlemeyi içermektedir. Söz konusu yönetmeliğin dördüncü kısmında yer alan 43. ve 66. maddeler arasında, ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin akademik başarılarının değerlendirilmesiyle ilgili düzenlemeler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır (OÖKY, 2013). Bu maddeler, öğrenci performansının ölçme ve değerlendirme yöntemleri, sınav uygulamaları, sınıf geçme kriterleri gibi unsurları kapsayarak, öğrencilerin akademik başarılarının adil ve şeffaf bir şekilde değerlendirilmesine yönelik standartları belirler. Yönetmelik, öğrencilerin

performanslarının ölçümünde kullanılan, performans çalışmalarını, projeleri ve diğer değerlendirme metotlarını geniş bir şekil ele almaktadır.

Bu çerçevede, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, ortaöğretim düzeyindeki eğitim kurumlarının değerlendirme süreçlerini düzenleyerek, öğrenci başarılarının nitelikli bir şekilde ölçülmesini ve değerlendirilmesini amaçlamaktadır (OÖKY, 2013).

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliğinin ölçme ve değerlendirmenin genel esaslarıyla ilgili olan 43. ve 44. maddelerine bakıldığında ders yılının öğrenci başarısını belirlemede birinci dönem ve ikinci dönem olmak üzere iki ayrı dönemi içerdiği, öğrencilerin performanslarının, öğretim programı öğrenme kazanımları temel alınarak çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle değerlendirildiği, bu yöntemler arasında yazılı sınavların, uygulamalı sınavların, performans çalışmalarının ve projelerin yer aldığı ayrıca, öğrencilerin beceri eğitimi veya staj sürecinde elde ettikleri puanların da dikkate alındığı görülmektedir.

Öğrencilerin başarılarının değerlendirmesinde, onların eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, sorgulama ve problem çözme gibi önemli becerilerini ölçen araç ve yöntemlere önem verildiği belirtilmektedir. Bu sayede sadece bilgiyi değil, aynı zamanda öğrencilerin düşünsel ve analitik yeteneklerini de değerlendirmek mümkün olabilmektedir. Yine söz konusu yönetmeliğin ilgili maddelerinde ölçme araçlarının, geçerlik, güvenirlik ve kullanılabilirlik açılarından uygun olması gerektiğini. Bu bağlamda, kullanılan ölçme aracının türüne göre cevap anahtarı, kontrol listeleri veya dereceli puanlama anahtarı gibi ölçme araçları hazırlanması ve kullanılması belirtilmektedir (OÖKY, 2013/md.43-44).

Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliğinin 44. maddesinde eğitim-öğretim yılı içerisinde uygulanan sınavların, performans çalışmalarının, uygulamaların ve proje çalışmalarının 100 tam puan esas alınarak değerlendirildiği ve değerlendirme sonuçlarının e-okul sistemi veya e-MESEM sistemine işlendiği belirtilmektedir.

Tablo 2. Ortaöğretimde Kullanılan Puan Değerleri ve Derecelendirme Sistemi

Puan	Derece
85,00 - 100	Pekiyi
70,00 - 84,99	İyi
60,00 - 69,99	Orta
50,00 - 59,99	Geçer
0 - 49,99	Geçmez

Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliğinin yazılı sınavlarla ilgili olan 45. Maddesine göre Her öğrenim dönemi içerisinde, öğrenciler her ders için iki yazılı sınava tabi tutulmaktadır. Bu sınavlar, öğretmenlerin derslerindeki performansı değerlendirebilmesi adına Bakanlık veya il/ilçe okul yönetimi tarafından düzenlenen ortak sınavlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bakanlık, bu ortak yazılı sınavlar için Genel Müdürlük aracılığıyla soru ve konu dağılım tabloları oluşturur İl/ilçe ve okul genelinde düzenlenen ortak yazılı sınavlar için ise il sınıf/alan zümreleri soru ve konu dağılım tablolarını hazırlar ve öğrencilere bildirir. Bakanlık tarafından organize edilen ortak sınavlarda kullanılacak sorular ve bu soruların cevap anahtarları, Genel Müdürlük tarafından titizlikle hazırlanır. Tüm bu sınavlar, şube ve sınıf düzeyinde konu ve kazanım eksikliklerini tespit etmek ve durumu yeniden değerlendirmek amaçlı analizlere tabi tutularak öğrencilerin akademik gelişimleri üzerine kapsamlı bir değerlendirme sağlanır (OÖKY, 2013/md.45).

1.4.2.1. Bir Derse Ait Dönem Puanı

Bir derse ait dönem puanının belirlenmesi sürecinde, uygulanan sınavlardan, performans çalışmalarından ve varsa proje puanlarından elde edilen notların aritmetik ortalaması alınır. Ancak, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında okutulan uygulamalı derslerde, bu sürece ek olarak hizmet ve/veya temrin puanlarının aritmetik ortalaması da dikkate alınır. Ayrıca, dersin dönem puanının belirlenmesinde virgülden sonra dört basamak üzerinden bölme işlemi gerçekleştirilir.

Özetlemek gerekirse bir dersin ortalaması o derse ait notların toplanıp not sayısına bölünmesiyle hesaplanır (OÖKY, 2013/md.51). Bir öğrencinin dönem sonu puanının belirlenmesi için örnek üzerinden detaylı bir açıklama yapalım: Varsayalım ki bu öğrencinin birinci yazılı sınavdan aldığı puan 70, ikinci yazılı sınavdan aldığı puan 60.

Öğrencinin performans puanlarının ise ilki 80, ikincisi ise 90 olduğunu düşünelim. Dönem sonu puanının hesaplanması için bu notları birleştirelim: 70 (birinci yazılı) + 60 (ikinci yazılı) + 80 (birinci performans) + 90 (ikinci performans) = 290. Bu notların toplamını, toplam not sayısına bölerek öğrencinin dönem sonu puanını buluruz: $290 / 4 = 75$. Bu durumda, öğrencinin dönem sonu puanı 75 olarak hesaplanacaktır.

Bir Dersin Yılsonu Puanı hesaplanırken;

- a) Birinci ve ikinci dönem puanlarının aritmetik ortalamasıdır.
- b) Bir dönem puanının bulunmaması hâlinde dönem puanı ile telafi programı sonunda belirlenen puanın aritmetik ortalaması; iki dönem puanının bulunmaması hâlinde ise telafi programı sonunda belirlenen puandır.
- c) İşletmelerde beceri eğitiminde birinci ve ikinci dönem puanlarının aritmetik ortalaması ile yılsonu beceri sınavı puanının aritmetik ortalamasıdır.
- d) Sorumluluk sınavına giren öğrencilerin sınavına girdikleri dersin yılsonu puanı, o dersin yılsonu puanı ile sorumluluk sınavından alınan puanın aritmetik ortalamasıdır.
- e) Yaz dönemi kursu sonunda yapılan sınava giren öğrencilerin sınavına girdikleri dersin yılsonu puanı, o dersin yılsonu puanı ile bu sınavdan alınan puanın aritmetik ortalamasıdır.
- f) Mesleki eğitim merkezlerinde kurum aynı olmakla birlikte işyeri değişikliği yapılması durumunda öğrencinin dönem puanının hesabında dönem içinde en fazla pratik eğitim aldığı işletmede ilgili usta öğretici/eğitici personelin vereceği puanlar dikkate alınır.
- g) Alan/dal derslerinin eğitimini tamamen okulda tamamlayan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları öğrencilerinin Bakanlıkça belirlenen 12' inci sınıftaki ağırlığı en fazla olan alan/dal dersinin yılsonu puanı, birinci ve ikinci dönem puanlarının aritmetik ortalaması ile staj bitirme sınavı puanının aritmetik ortalamasıdır.
- h) Tamamlayıcı eğitime devam eden ancak öğrencilik şartlarını taşımayanların almaları gereken teorik derslerden girecekleri sorumluluk sınavlarında aldıkları puan yılsonu puanıdır. (OÖKY, 2013/md.53).

1.4.2.2. Ders Yılı Sonunda Herhangi Bir Dersten Başarılı Sayılma ve Doğrudan Sınıf Geçme

OÖKY’de Öğrencilerin ders başarılarına ilişkin belirlenen kriterler, hem genel akademik performansı hem de işletme becerilerini dikkate alarak çeşitli ölçütleri içermektedir. Bu bağlamda, bir dersi başarıyla tamamlamak için öğrencinin iki dönem puanının aritmetik ortalamasının en az 50 olması gerekmektedir. Alternatif bir başarı ölçütü olarak, birinci dönem puanı ne olursa olsun, ikinci dönem puanının en az 70 olması da kabul edilmektedir. İşletmelerde beceri eğitimi alan öğrencilerin değerlendirilmesinde ise bundan farklı olarak bu öğrenciler için, birinci ve ikinci dönem puanları ile beceri sınav puanının aritmetik ortalamasının en az 50 olması veya beceri sınav puanının 70 olması gerekmektedir. Bununla birlikte, ilgili alan veya dal dersine ait staj bitirme sınavında başarı elde edilmesi de başarı kriterlerinden biridir. (OÖKY, 2013/md.55). Bu detaylı değerlendirme kriterleri, öğrencilerin genel akademik başarılarını ölçmenin yanı sıra, mesleki alanlarda edindikleri becerileri de dikkate alarak adil ve kapsamlı bir değerlendirme sağlamayı hedeflemektedir.

1.4.2.3. Yılsonu Başarı Puanı ve Mezuniyet Puanı

Bir dersin ağırlığı, o dersin haftalık ders saati sayısına eşit olan bir katsayıdır. Bu katsayı, bir dersin yılsonu puanıyla o dersin haftalık ders saati sayısının çarpımından elde edilen bir değeri ifade eder. Öğrencinin yılsonu başarı puanı ise, her bir dersin ağırlıklı puanının toplamını alarak, bu puanların karşılık geldiği derslerin haftalık ders saatleri toplamına bölünmesi sonucu elde edilen bir değerdir.

Mezuniyet puanı ise, öğrencinin dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sınıfların yılsonu başarı puanlarının aritmetik ortalamasını ifade eder. Mezuniyet puanı hesaplanırken, bu dört sınıfın yılsonu başarı puanlarını toplanarak dörde bölünür. Böylece öğrencinin lise eğitimi boyunca elde ettiği genel akademik performansını temsil eden bir sonuç çıkarılır (OÖKY, 2013/md.65).

1.5. Sosyal Devlet

Kaboğlu’na göre sosyal devlet, “devletin işlevinin, egemenlik ayrıcalıklarını ilgilendirenler dışına doğru genişlemesidir. Devlet, yurttaşların belirli bir yaşam düzeyini güvence altına almaya yönelir. Başka bir anlatımla refah devleti, kurumsal

dengelerinin sürdürülmesini gözetmekle sınırlı kalmayan fakat ekonomik gelişme ile sosyal korumayı da üstlenen bir devletin sorumluluklarının somut olarak genişlemesini ifade eder. Böyle bir devlet yönetimi, yeni bir temsil şeklinin ortaya çıkmasını bütün toplumsal taleplere yanıt verecek görev ve kapasite ile donatılmasını gerekli kılar. Bu koşullarda devlet, eğitim, sağlık, kültür ve özellikle ekonomi alanında müdahale eder ” (Kaboğlu, 2014: 102). Gözler ise sosyal devleti şu şekilde tanımlar: “Sosyal devlet, herkese insan onuruna yaraşır asgari bir hayat seviyesi sağlamayı amaçlayan bir devlettir” (Gözler, 2013: 73).

Sosyal devlet anlayışı Ergun Özbudun tarafından, “Devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini gerekli ve meşru gören bir anlayış” olarak tanımlanmaktadır. (Özbudun, 2008: 80). Sosyal devlet anlayışı, özellikle ihtiyaç sahibi bireylerin insanca bir yaşam sürmelerini temin etmeyi hedefleyen çağdaş bir yönetim modelidir. Bu model, eğitim, sağlık, ulaşım, konut gibi temel ihtiyaçların herkes tarafından erişilebilir olmasını sağlamayı amaçlar. Ayrıca, sosyal refahın artırılması, sosyal adaletin sağlanması, sosyal güvenliğin güçlendirilmesi ve gelir dağılımı adaletinin korunması gibi unsurları ön planda tutar. Sosyal devlet anlayışı, toplumun genel refahını ve bireylerin yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlayan kapsayıcı bir yaklaşımı ifade eder (Tetik, 2022: 57).

Literatürde geçen tanımlardan hareketle, sosyal devlet, bireylerin insanî yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak için devletin üstlendiği rolleri ve sorumlulukları içeren bir yönetim anlayışını ifade eder. Bu anlayış, toplumsal barış ve adaletin sağlanması, gelir dağılımının adil bir şekilde gerçekleştirilmesi gibi temel prensiplere dayanır. Sosyal devlet modeli, devletin sadece güvenlik ve düzenin sağlanmasıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda vatandaşların temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sosyal hizmetler sunmasını öngörür. Bu bağlamda, eğitim, sağlık, barınma gibi temel insan ihtiyaçlarının devlet tarafından desteklenmesi ve güçlendirilmiş bir sosyal güvenlik ağı ile vatandaşların sosyal risklere karşı korunması gereklidir. Sosyal devlet, sadece ekonomik açıdan değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel boyutları da içeren kapsamlı bir yaklaşımı benimser. Bu nedenle, sosyal devletin amacı, ekonomik büyüme ve refahın sağlanmasının yanı sıra, toplumun her kesimi için eşit fırsatlar ve adaletin sağlanmasıdır. Bu modelde, dezavantajlı grupların korunması ve desteklenmesi öncelik taşır. Engelliler, yaşlılar, çocuklar ve diğer dezavantajlı gruplar için özel hizmetler ve

destekler sunularak toplumsal dışlanma ve adaletsizliklerin önüne geçilmesi hedeflenir. Böylelikle, sosyal devlet anlayışı, toplumda güçlü bir dayanışma ve uyum ortamı oluşturarak sürdürülebilir kalkınma ve refahın sağlanmasına katkıda bulunur. Bu prensipler doğrultusunda hareket eden sosyal devlet, bireylerin insanî bir yaşam sürmesini temin ederken, toplumda sosyal barışın ve adaletin tesis edilmesine katkı sağlar.

1.5.1. Sosyal Devlet Kavramının Gelişimi

Sosyal devlet uygulamalarının temelleri, Antik Yunan ve Roma'da ayrıcalıklı sınıfların menfaatlerini korumak için geliştirilen sosyal yardım ve sosyal güvenlik faaliyetlerine dayanmaktadır. Bu sınıfların bakış açısı, sosyal devlet anlayışının belirlenmesinde kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Sosyal devletin ve sosyal devlet düşüncesinin temelleri, insanlık tarihinin derinliklerine kadar uzanmaktadır. İnsanlar, zaman içinde aile, arkadaşlık ilişkileri, komşuluk bağları ve topluluk dayanışması gibi doğal sosyal ilişkiler yoluyla birbirlerine destek olmuşlardır. Bu dayanışma ve yardımlaşma eylemleri, toplumların hayatta kalma ve refahlarını sağlama çabalarının temelini oluşturmuştur. MÖ 2200-1800 yılları arasında Mısır'da, devletin yönetimini elinde bulunduran ruhani sınıf, toplumun belirli kesimlerine yönelik sosyal yardım uygulamalarının erken örneklerini gerçekleştirmiştir. Bu dönemde, varlıklı dindarlar, özellikle dul ve yetimler gibi toplumun dezavantajlı gruplarına destek sağlamak için çaba göstermişlerdir. Ruhani liderler ve ileri gelenler, toplumsal sorumluluklarını yerine getirmek amacıyla kamu yardımlarını organize etmiş ve bu sayede sosyal refahın sağlanmasına katkıda bulunmuşlardır. Bu erken uygulamalar, sosyal yardımın ve kamu hizmetlerinin gelişiminde önemli bir adım olmuş ve toplumun daha geniş kesimlerine yayılan sosyal devlet ilkelerinin köklerini oluşturmuştur (Şenocak, 2009: 416).

Bugünün sosyal devlet anlayışına ilk kanuni düzenleme, 1601 yılında İngiltere'de Kraliçe I. Elizabeth döneminde kabul edilen "Yoksulluk Kanunu" veya "Elizabethan Poor Law" olarak bilinen düzenlemedir. Bu yasa, yoksullara yardım etmek ve onların bakımını sağlamak için devletin sorumluluğunu belirleyen önemli bir adımdı (Türkoğlu, 2013: 279).

1789 Fransız Devrimi sonrasında, devletlerin bireylere tanınan özgürlüklerin ve hakların geliştirilmesi gerektiği yönündeki farkındalığı arttı. Bu dönemde, özellikle terk edilmiş

çocukların yetiştirilmesi, engellilere ve yoksullara yardım edilmesi, çalışma çağında olup da iş bulamayanlara iş imkânı sağlanması gibi amaçlarla kamu kuruluşlarının kurulması öngörüldü. Ayrıca, tüm yurttaşların eğitim görmelerine imkân sağlanması da önemli bir adım olarak atıldı. Ancak, bu dönemde somut adımlarla bireylere doğrudan bir sosyal hak tanınması henüz gerçekleşmedi. Yani, bireyler için devletten bir isteme hakkı veya talepte bulunma hakkı henüz tanınmamaktaydı. Devletin rolü genellikle yoksul ve işsiz olanları koruma ve gözetme yükümlülüğüyle sınırlıydı. Bu durumda, devletin sağladığı hizmetler genellikle acil ihtiyaç sahibi olanları desteklemek ve toplumsal dengenin sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla tasarlanmıştı. Ancak, bireylerin doğrudan devlete talepte bulunma veya belirli haklara sahip olma konusunda belirgin bir mekanizma bulunmamaktaydı. Bu nedenle, devletin sosyal yardım ve refah programlarıyla sağladığı destekler genellikle genel bir toplumsal refahın parçası olarak kabul ediliyordu, ancak bireylere doğrudan tanınan sosyal haklar sınırlıydı (Göze, 2013: 315). İngiltere'de 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlarında meydana gelen Sanayi Devrimi, kapitalizmin güçlenmesine ve toplumsal yapıda köklü değişikliklere neden olmuştur (Gümüş 2018: 32). Sanayi Devrimiyle endüstriyel üretimin yaygınlaşması, fabrikalardaki ağır çalışma koşulları, uzun iş saatleri ve düşük ücretler gibi unsurlar, işçi sınıfının yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemiştir (Başbuğ, 2010: 48). Bu durum, işçi sınıfının sosyal ve ekonomik açıdan güçlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca Sanayi Devrimi'yle nüfusun hızla artması, kırsal alanlardan kentlere göçün artması, kentlerdeki işçi sınıfının büyümesine ve yeni sosyal ve ekonomik sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yine bu dönemde ulaşım, haberleşme alanlarındaki gelişmeler devletlerin sosyal sorumluluklarını artırması gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Böylece, devletlerin sosyal refahı artırmak için çeşitli düzenlemeler yapma ihtiyacını doğurmuştur (Bağcılar, 2023: 13). 1880'lerde Bismarck'ın sosyal güvenlik planının ortaya çıkmasıyla birlikte, 1911'de Lloyd George'un işsizlik sigortası planı da benzer bir sosyal güvenlik ağı oluşturma çabalarını yansıtmaktadır. Bu dönemde, 1969 yılında İtalya'da sosyal güvenlik yardımlarının ilerlemesi, ulusal düzeyde sosyal refah politikalarının gelişiminde önemli bir adım olarak kabul edilmiştir. Benzer şekilde, İngiltere'de sağlık hizmetlerinin başlatılması da bu alanda yapılan düzenlemelerden bazılarıdır (Güven, 2023: 16).

Sosyal haklarla ilgili anayasal gelişmeler, Birinci Dünya Savaşı'nın son yıllarına doğru başlamış olmasına rağmen sosyal devletin gereklilikleri özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte anayasal düzeye daha belirgin bir şekilde yansımıştır (Göze, 2013: 406). Bu dönemde, Fransa (1946), İtalya (1947) ve Federal Almanya (1949) gibi ülkeler, sosyal devletin prensiplerini anayasalarına dâhil ederek toplumsal refahı güvence altına almayı amaçlamışlardır. Bu ülkelerde yapılan anayasal düzenlemeler, sosyal hakların korunması ve toplumsal adaletin sağlanması açısından önemli adımlar olarak kabul edilmiştir (Kaboğlu, 2014: 104).

1.5.2. Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye ve Türkiye’de Sosyal Devletin Tarihi Seyri

1.5.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Sosyal Devlet Anlayışı ve Uygulamaları

Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal devlet anlayışı, merkezi yönetimin sınırlı erişimi nedeniyle aile, akrabalık, cemaat ve köy ilişkileri üzerinden şekillenmiştir (Özbek 2002: 10). Sosyal sorunlar, dini temellere dayalı olarak ele alınmış ve yoksullara, kimsesizlere ve hastalara yönelik çözümler geliştirilmiştir (Tetik, Korkmaz 2022: 424). Ahilik teşkilatı ve loncalar, sosyal güvenlik ve yardımlaşma açısından önemli rol oynamışlardır. Ancak Avrupa'daki gelişmeler ve kapitülasyonlar nedeniyle bu kurumlar zamanla zayıflamıştır (Çizakça, 2000: 21).

Tanzimat Fermanı ile birlikte sosyal ve ekonomik sorunların çözümü için çeşitli kanunlar çıkarılmış, Kanun-i Esasi ve Mecelle gibi önemli hukuki adımlar atılmıştır. Ancak reform hareketlerindeki aksaklıklar, Osmanlı'nın sosyal politika alanında yeterince gelişmesini engellemiştir (Koray, 2000: 98). 19. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti, yoksullara yardımlar, emeklilik ve halk sağlığına yönelik çeşitli uygulamalar gerçekleştirmiştir. Muhtacın maaşı, avarız vakıfları ve Fukaraperver Cemiyetleri gibi sosyal yardımlar sağlanmıştır. Ayrıca Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Darülaceze, Darüleytam ve Darüşşafaka gibi kurumlar, korunmaya muhtaç kimseler için çeşitli sosyal yardımlar sunmuştur (Bağcılar, 2023: 29).

Özetleyecek olursak Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyılın başlarına kadar sosyal güvenlik uygulamaları, genellikle geleneksel meslek teşkilatları ve vakıflar gibi yapılar aracılığıyla sağlanmıştır. Bu dönemde, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli meslek grupları kendi içlerinde dayanışma ağları oluşturmuş ve bu ağlar

vasıtasıyla sosyal yardımlaşma ve güvence sistemleri oluşturmuşlardır. Ancak, 19. yüzyıl başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda modernleşme hareketleri etkisini artırmış ve bu da sosyal güvenlik alanında değişimlere yol açmıştır. Bu dönemde, Batılı devletlerin etkisiyle birlikte modern sosyal güvenlik kurumlarının temelleri atılmış ve sosyal devlet uygulamaları geleneksel yapıların yanında yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır (Muyan, 2016: 47). Savaş ve göç gibi olumsuz etkiler, yardıma muhtaç insan sayısındaki artışa neden olmuş ve bu sorunların çözümü yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne kalmıştır (Kıranlar 2005: 406-408).

1.5.2.2. 1920-1980 Arası Sosyal Devlet Uygulamaları

Türk Milleti, Kurtuluş Savaşı'nın ardından 1920'de TBMM'nin açılması ve 1923'te cumhuriyetin ilanı ile yeni bir döneme girdi. Bu yeni dönemde Osmanlı'dan kalan sosyal politikaların bazıları devam ederken yeni uygulamalar da hayata geçirildi (Tetik, 2022: 117). Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal politikalar genelde dar kapsamlıydı ve sosyal güvenlik alanında kapsamlı düzenlemeler yapılmamıştı (Türkoğlu, 2013: 291). Bu dönemde, Ereğli Havzası Maden İşçileri için özel kanun çıkarılması, işçilere hafta sonu tatili hakkı tanınması gibi sınırlı uygulamalar bulunmaktaydı. Himaye-i Etfal Cemiyeti kimsesiz çocuklar için kurulmuş ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile kadınların ve çocuk işçilerin korunması hedeflenmiştir (Koray, 2020: 156). Eğitim alanında ise 1926'da eğitimin ücretsiz hale getirilmesi önemli bir reformdu (Gül, 2006: 265). 1945 sonrası dönemde sosyal güvenlik alanında önemli değişimler yaşanmış, iş kazaları ve meslek hastalıkları gibi yasalar çıkarılmıştır. 1945'te Çalışma Bakanlığı kurulmuş, 1949'da Emekli Sandığı oluşturulmuştur. Ayrıca, Sosyal Hizmet Enstitüsü ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuş, Devlet Planlama Teşkilatı ile sosyal politikalar daha planlı hale getirilmiştir. 1961 Anayasası'nda sosyal devlet ilkesine yer verilmiş ve sosyal yardım uygulamaları geliştirilmiştir (Bağcılar, 2023: 33).

1.5.2.3. 1980 Sonrası Sosyal Devlet Uygulamaları

1980 senesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti için her alanda büyük bir kırılmanın yaşandığı bir sene olmuştur. 1980'li yıllardan itibaren devletin refah devleti anlayışından uzaklaşarak eğitim, sağlık ve yoksulluk gibi alanlarda etkinliğini azalttığı ve sosyal politikadaki ağırlığını kaybettiği gözlemlenmiştir (Demirhan ve Kartal, 2014: 257). Bu süreç, özellikle refah devleti ve sosyal devlet kavramlarının geride bırakılarak,

piyasa odaklı ve liberal politikaların benimsendiği bir dönemi işaret etmektedir. Bu değişim, literatürde yoksulların bu yeni politikaların sert etkilerine maruz kaldığına dair bir kabul görmüştür. Bu dönüşüm, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısında derin değişikliklere yol açmıştır (Candan, Erol, 2017: 113). 1980'lerin sonrasında, küreselleşmenin etkisiyle neoliberal politikaların küresel ölçekte yaygınlaştığı bir dönemde, birçok ülke sosyal devlet ilkesinden uzaklaşmış ve özelleştirmeleri arttırmıştır. Türkiye Cumhuriyeti de bu dönemde benzer bir süreci yaşamıştır sosyal koruma ilkesinin azalıp zayıfladığı bir döneme girmiştir (Tetik, 2022: 117). 1983 yılında sosyal politikalar için yeni düzenlemeler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın görevleri teşkilatlanma yapısı ve yeniden ele alınmış ve bu konuda kanun hükmünde kararname çıkarılmıştır (Yay, 2015: 22).

Türkiye'de sosyal hizmetlerin resmi olarak tanınması ve düzenlenmesi, 24 Mayıs 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2828 sayılı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu" ile gerçekleşmiştir. Bu kanunun Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla sosyal hizmetler alanında yasal bir çerçeve oluşturulmuş ve bu alandaki faaliyetlerin hukuksal temelleri belirlenmiştir (Şenocak 2009: 451). 1986 yılında oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Türkiye Cumhuriyeti'nin yoksulluğu azaltma çabalarında önde gelen sosyal yardım programlarından biridir (Çalcalı, 2011: 190). 2000'li yıllar ise Türkiye'de sosyal yardımlarla ilgili önemli yasal düzenlemelerin yapıldığı bir dönemi işaret eder. Bu dönemde çıkarılan kanunlar, sosyal yardımların çeşitli alanlarda düzenlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla önemli bir rol oynamıştır. Bu kanunlar arasında özellikle yükseköğrenim öğrencilerine yönelik burs ve kredi imkânlarının belirlenmesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumlarının yapılanması, engellilerin haklarının güçlendirilmesi, çocuk koruma alanında yeni düzenlemelerin getirilmesi ve sosyal sigorta sisteminin yeniden yapılandırılması gibi konular öne çıkmaktadır. Bu kanunlar, Türkiye'nin sosyal yardımlar alanında attığı adımların ve yapılanmaların önemli birer yasal dayanağını oluşturmuştur (Yay, 2015: 23). 2002 yılı sonrasında Türkiye'de yaşanan siyasi iktidar değişimleri, sosyal politikaların özellikle eğitim alanında büyük ölçüde şekillenmesine yol açmıştır. Bu dönemdeki politika değişimleri, eğitim sistemini daha kapsayıcı, erişilebilir ve nitelikli hale getirmeyi amaçlamıştır. 2003 yılından itibaren devlete ait ilköğretim okullarında, ardından 2006'dan itibaren ortaöğretim okullarında ders kitaplarının ücretsiz dağıtılması gibi

somut adımlar atılmıştır. Bununla birlikte, eğitim altyapısının iyileştirilmesi için okul ve derslik sayılarının artırılması, özellikle kırsal bölgelerde eğitim imkânlarının geliştirilmesine yönelik önemli bir adımdır. Üniversiteye girişte uygulanan okul katkı paylarının kaldırılması, eğitimde fırsat eşitliğini destekleyen bir politika olarak öne çıkmıştır. Ayrıca, öğrencilere verilen burslar ve eğitim yardımları gibi destekler de sosyal devletin eğitim alanındaki rolünü pekiştirmiştir. Bu politika değişiklikleri, eğitimde adalet, eşitlik ve kalite standartlarının yükseltilmesi amacıyla yapılmıştır, böylece toplumsal kalkınma ve refahın artırılması hedeflenmiştir (Sayan ve Koytak, 2015: 82).

1.5.3. Sosyal Devletlerin Beslenme Politikaları

Türk Dil Kurumu, politika kavramını devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü olarak tanımlar. Tural ve Karakütük'ün tanıma göre ise politika, İtalyanca kökenli olup, örgütte alınacak kararlara ve yapılacak eylemlere yön vermek amacıyla konulmuş ilkeleri ifade eder (Tural ve Karakütük, 1991: 16-17). Beslenme politikası, bir ülkenin veya bölgenin gıda sistemiyle ilgili olarak belirli amaçlar ve hedefler doğrultusunda stratejiler geliştiren ve bu stratejileri uygulayarak gıda sisteminin işleyişini düzenleyen bir politika çerçevesidir. Bu politika, gıda üretimi, işlenmesi, dağıtımı, tüketimi ve son olarak beslenme için belirlenen hedeflerin oluşturulmasını içerir. Ayrıca, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek ve çevresel etkileri azaltmak amacıyla çeşitli düzenlemeler ve politika araçları da içerir. Beslenme politikası, yerel, ulusal, bölgesel ve evrensel düzeylerde uygulanabilir ve genellikle çok paydaşlı bir yaklaşım gerektirir. Sağlık, tarım, çevre, ekonomi ve sosyal politika gibi farklı sektörlerden uzmanlar ve paydaşlar bu politika oluşturma sürecine katkıda bulunur. Bu şekilde, politika oluşturma süreci çeşitli perspektifleri bir araya getirerek kapsamlı ve etkili bir beslenme politikası geliştirilmesini sağlar. Bu politika yaklaşımı, sağlıklı ve dengeli beslenmeyi teşvik etmek, gıda güvenliğini sağlamak ve beslenme eşitsizliklerini azaltmak gibi amaçları gerçekleştirmeyi hedefler (Pekcan, 2001: 46).

Beslenme politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında hükümete danışmanlık sağlamak önemlidir. Bu süreçte, farklı paydaşların bir araya gelerek ortak bir platform oluşturmaları, politikaların etkili bir şekilde geliştirilmesine ve uygulanmasına yardımcı

olabilir. Bu platform, politika önerilerini hükümete sunarak onların karar alma süreçlerine katkıda bulunabilir ve beslenme konusundaki öncelikleri belirlemelerine yardımcı olabilir. Bu sayede, beslenme politikaları toplumun sağlık ve refahını destekleyen, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde hayata geçirilebilir (Pekcan, 2001: 46). Son yıllarda, dünya çapında insanların yaşam şekillerinde ve beslenme alışkanlıklarında belirgin değişimler gözlenmektedir. Özellikle yetersiz beslenme veya gereğinden fazla enerji alımı, hareketsiz yaşamdan kaynaklı fiziksel aktivitenin düşük olması gibi faktörler, kalp damar, osteoporoz, diyabet gibi birçok kronik hastalık için risk seviyesini artırmaktadır. Bu durum, başta bireyin sonrasında ise tüm toplumun sağlığını etkileyen önemli bir sorundur. Bu çerçevede, birçok ülke, halkın genel sağlığını koruyup iyileştirmek ve kronik hastalıkların oluşma ihtimalini azaltmak amacıyla beslenme konusunda ulusal eylem politikaları oluşturmuşlardır. Hükümetler, ulusal politika oluşturma sürecinde, çeşitli bakanlıklarının veri kaynaklarından istifade ederek belirli bir plan döneminde icra edilecek programları tanzim ederler. Bu programların temel gayesi ise, özellikle düşük gelir seviyesine sahip bireylerin yaşamlarının kritik evrelerinde - örneğin çocukluk, bebeklik ve yaşlılık gibi - ihtiyaç duydukları sağlık standartlarına uygun, güvenilir, yüksek kaliteli ve yeterli miktarda gıda ve beslenmeye erişimini sağlamaktır. Bu yaklaşım, bireylerin sağlık gereksinimlerini karşılayarak sağlıklı yaşam sürelerini artırmayı ve yaşam kalitelerini iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede, toplumun genel sağlık durumuna etkili ve sürdürülebilir politika çözümleri geliştirilmesi hedeflenmektedir (Alp ve Ergün, 2013: 84).

1.5.4. Gelişmiş Sosyal Devletlerin Beslenme Politikalarına Örnek Uygulamalar

Her yıl, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), vatandaşlarının beslenme güvencesini sağlamak için çeşitli beslenme destek programlarına önemli miktarda kaynak ayırmaktadır. Bu programlar, düşük gelirli bireylerin, çocukların ve yaşlıların yeterli ve dengeli beslenmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. ABD hükümeti, bu programlar aracılığıyla gıda yardımı, beslenme danışmanlığı ve diğer destek hizmetleri sunarak, toplumun beslenme ihtiyaçlarını karşılamaya ve beslenme güvencesi sağlamaya yönelik çabalarını sürdürmektedir. 1969 yılında gerçekleştirilen Beyaz Saray Konferansı, Amerika Birleşik Devletleri'nin beslenme politikaları ve uygulamaları üzerine önemli

bir dönüm noktası olmuştur. Bu konferans, ülkenin beslenme konusundaki stratejilerini belirleme ve geliştirme fırsatı sunarak, beslenme alanında yeni bir vizyonun temellerini atmıştır. Amerika Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı, "Sağlıklı İnsanlar 2000: Sağlık Geliştirme ve Hastalık Önleme Hedefleri" adlı kapsamlı bir politika belgesi yayınlamıştır. Bu belgede sağlıkla ilgili belirlenen 300 hedeften 27'si beslenme ile ilgilidir. ABD Tarım Bakanlığı tarafından oluşturulan Tutumlu Yiyecek Planı Thrifty Food Plan (TFP), besin ve beslenme konusunda bir yol haritası sunmaktadır 1940'ların başlarında uygulamaya konulan Gıda Pulu Programı Food Stamp Programı (FSP), ABD'deki düşük gelirli ailelerin temel beslenme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hayata geçirilmiştir. Bu program, besin satın alma gücünü artırmak suretiyle ekonomik olarak dezavantajlı kesimlerin beslenme erişimini geliştirmeyi hedeflerken, aynı zamanda beslenme eşitsizliğinin azaltılması ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarının teşvik edilmesi gibi önemli sosyal amaçları içermektedir (Alp ve Ergün, 2013: 84). Amerika, gelişmiş ülkeler arasında yer almasına rağmen, eğitimcilerin büyük bir kısmı, öğrencilerin evlerinde yeterince beslenemedikleri için okula aç bir şekilde geldiklerini belirtmektedir. Amerikan Hükümeti, sosyoekonomik olarak dezavantajlı durumda olan ailelerin çocuklarına yönelik sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etmek ve eğitimlerini desteklemek amacıyla çeşitli programlar geliştirmiştir. Bu kapsamda oluşturulan Okul Kahvaltısı ve Ulusal Okul Öğle Yemeği Programları, ulusal beslenme standartlarına uygun şekilde tasarlanmıştır ve ailelerden gerekli katkılar alınarak uygulanmaktadır. Bu programlar sayesinde, maddi sıkıntı içindeki ailelerin çocukları ücretsiz olarak sağlıklı kahvaltı ve öğle yemeği hizmetlerinden yararlanabilmekte ve böylece eğitim süreçlerine daha sağlıklı ve destekleyici bir şekilde devam edebilmektedirler. Bu uygulama, eşitlik ve fırsat eşitliği temelinde, toplumsal refahın artırılmasına yönelik önemli bir adımdır (Yabancı, 2011: 365). Amerika Birleşik Devletleri'nde okullarda uygulanan beslenme eğitimi programları, çocuklarda artan obezite, aşırı kilo ve tip 2 diyabet gibi önemli sağlık sorunlarını azaltmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda okullarda uygulanan beslenme eğitimi programları şunlardır:

- "HEALTHY" programı: özellikle bu sağlık sorunlarının önlenmesine odaklanarak, çocuklarda sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etmeyi amaçlar.

- "SUS" programı: Öğrencilerin gün içindeki enerji dengesini sağlamak için geliştirilmiş olup, okul öncesi, okul sırasında ve okuldan sonra sağlıklı beslenme alışkanlıklarının geliştirilmesine yönelik stratejiler içerir.
- "The CATCH" programı: Okul yemek servisinin kalitesini artırmayı hedefler ve öğrencilere daha dengeli ve sağlıklı besin seçenekleri sunmayı amaçlar
- "The Pathways" programı: Beslenme hizmetlerinin genel kalitesini iyileştirmeyi ve öğrencilerin sağlıklı beslenme alışkanlıklarını desteklemeyi amaçlar.
- "Frenn's Study" programı: Beslenmeyle alınan yağ miktarının kontrol edilmesine odaklanarak, sağlıklı lipid profili sağlama ve sağlıklı kilo yönetimi konularında öğrencilere rehberlik sağlar.
- "New Moves" programı: Öğrencilere sebze ve meyve tüketimini artırmayı hedefler ve bu besin gruplarının önemini vurgular.
- "Planet Health" programı: Öğrencilere sağlıklı bir yaşam tarzı benimsetmek ve dengeli beslenme alışkanlıklarını teşvik etmek için geliştirilmiştir. Bu programlar, genç nesillerin sağlıklı beslenme alışkanlıklarını geliştirmesi ve sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla kapsamlı bir yaklaşım sunarlar (Sormaz, 2013: 39).

ABD'de gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, halk obeziteyi sigara kullanımından %81 daha büyük bir sağlık riski olarak görmektedir. Bu bulgu, obezitenin toplumda giderek artan bir endişe kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılanların üçte biri, obeziteyle mücadelede devletin ana rol üstlenmesi gerektiğini savunmuştur. Bu, obezitenin bireysel sorumluluktan ziyade toplumsal bir mesele olarak algılandığını göstermektedir. Ayrıca, çalışmaya katılanların %41'i, abur cubur olarak adlandırılan yüksek kalorili gıdalara devlet tarafından ek bir vergi uygulanmasını desteklemektedir. Bu, obeziteyle mücadelede ekonomik teşviklerin ve politikaların etkili bir strateji olarak görüldüğünü vurgulamaktadır. Connecticut eyaletinde kafeterya, öğrenci merkezleri ve benzeri alanlarda satılan şekerleme ürünleri için %6 oranında vergi uygulanmaktadır. Minnesota eyaletinde dondurma ve sakız tarzı ürünlere satış vergisi getirilmiştir. Teksas eyaletinde ise şekerlemelere özel bir vergi bulunmaktadır. Maryland Eyaleti'nde ise restoranlarda, sağlıklı yaşamı teşvik etmek amacıyla, şekerli içeceklerin sunulması zorunlu hale getirilmiştir. Restoranlar bu kurala uymazsa cezası 900 dolardır (Gökbunar, Doğan, Utkuseven, 2015:596). Bu önlemler, eyaletlerin sağlık politikaları çerçevesinde alınmıştır ve toplumun sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etmeyi

amaçlamaktadır. Bu şekilde, obezite ve diğer sağlık sorunlarıyla mücadele edilerek toplumun genel sağlığına katkı sağlanması hedeflenmektedir. ABD'nin gıda ve beslenme politikaları genel olarak başarılı bir seyir izlemiştir ve sürekli olarak ilerleme kaydetmektedir. Bu politikaların etkin bir şekilde uygulanmasıyla birlikte, toplum genelinde sağlıklı beslenme alışkanlıklarının teşvik edilmesi ve beslenme eşitsizliklerinin azaltılması hedeflenmektedir.

1940'larda ABD'de başlayan okullarda beslenme uygulamalarının Avrupa'da ilk örneği, Finlandiya'da 1943 yılında görülmüştür (Salman ve Günay, 2023: 21). Bu dönemde, savaşın etkileri ve ekonomik koşulların zorluğuyla birlikte, çocukların beslenmesine daha fazla önem verilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Finlandiya'da bu süreçte, okullarda sağlıklı beslenme programları ve yemek servisleri başlatılmıştır. Bu uygulamalar, çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek ve eğitim başarılarını artırmak amacıyla yapılmıştır. ABD'deki benzer uygulamalarla paralellik gösteren bu girişimler, beslenme konusunda toplumun genel farkındalığının artması ve çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarının erken yaşlarda kazandırılmasının önemini vurgulamıştır. Bu dönemdeki beslenme politikaları ve uygulamaları, hem o dönemin sosyo-ekonomik koşullarını yansıtmakta hem de çocukların sağlık ve eğitime verilen önemi vurgulamaktadır." Finlandiya, beslenme ilkelerini 1978 yılında kabul ederken, beslenme politikalarının belirlenmesi ve yönetilmesi için ilk Beslenme Komitesi 1986 yılında atanmıştır. Bu tarihler, ülkenin sağlıklı beslenme politikalarını şekillendirme sürecinde önemli adımlar olarak kabul edilebilir. Finlandiya Ulusal Beslenme Konseyi ise 1987 yılında kurulmuş ve sağlık ile diyetin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için öneriler sunmuştur. Bu önerilerde, özellikle yağ, tuz ve diyet posasının insan sağlığıyla olan ilişkisini vurgulanmaktadır. Bu çalışma beslenme alışkanlıklarının sağlık üzerindeki etkilerini anlamaya ve toplumu bilinçlendirmeye yönelik önemli bir adım olarak kabul edilebilir. Finlandiya'nın bu beslenme politikaları ve önerileri, toplumun sağlık ve beslenme konusundaki farkındalığını artırmayı, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının yaygınlaşmasını ve kronik hastalıkların önlenmesini hedeflemektedir. Ayrıca, bu politikaların oluşturulması ve uygulanması, beslenme alanında ulusal düzeyde bir çerçevenin kurulmasına ve sağlık politikalarının etkin bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunmaktadır (Alp ve Ergün, 2013: 86).

1975'te Avrupa Bölgesi'nde onaylanan ilk beslenme politikası Norveç'e aittir (Alp, Ergün, 2013: 87). Bu önemli dönemde, Norveç, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından belirlenen ve Avrupa'da beslenme politikasının standartlarını belirleyen ilkeleri benimseyerek, sağlık ve beslenme konularında öncü bir rol üstlenmiştir. Bu politika, beslenme alışkanlıklarını iyileştirmeyi ve toplum sağlığını korumayı amaçlamaktadır. Norveç'in bu erken ve önemli adımı, beslenme politikası oluşturma sürecinde diğer ülkeler için bir örnek teşkil etmiştir. Norveç hükümetinin yayınladığı Beyaz Kağıt, beslenme ve sağlık alanlarında mevcut olan beslenmeyle ilişkili sağlık sorunlarına odaklanarak bu alanda politika oluşturma çabalarını vurgulamaktadır. Beslenme politikası, 1993 yılında sağlık politikasıyla birleştirilmiş ve beslenmenin sağlık üzerindeki iyileştirici ve geliştirici etkilerine odaklanmıştır. Norveç, 1974 yılında Dünya Gıda Konferansı'nın çağrısına cevap veren ve endüstrileşmiş ülkeler arasında beslenme politikası geliştiren ilk ülke olarak öne çıkmaktadır. Norveç'in ulusal gıda ve beslenme politikası, dört temel hedef belirlemiştir. Bunlar:

1. Yağ tüketiminin azaltılması ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarının teşvik edilmesi; bu kapsamda tahıl, sebze ve doymamış yağ içeren gıdaların tercih edilmesi hedeflenmektedir.
2. Gıda ithalatın azaltılması, yerel tarımın teşvik edilmesi ve yerel kaynaklı gıda üretiminin artırılması hedeflenmektedir. Bu hedef, ulusal gıda tedarik zincirinin güçlendirilmesini, dışa bağımlılığın azaltılması ve uzun vadede gıda güvenliğinin sağlanması için stratejik bir öneme sahiptir.
3. Ülkenin az gelişmiş veya gelişmemiş bölgelerinde bulunan boş arazilerin tarımsal faaliyetlere açılması, tarımsal ve ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi ve bu bölgelerdeki kaynakların etkin bir şekilde kullanılması. Bu amaç doğrultusunda, söz konusu alanlarda tarımsal üretim potansiyelini artırmak, çiftçilere yeni gelir kaynakları sağlamak ve gıda güvenliğini güçlendirmek hedeflenmektedir.
4. Yoksul ülkelerdeki gıda üretimine ve tüketimine katkı sağlanarak dünya gıda güvenliğine destek olunması amaçlanmaktadır. Bu hedef doğrultusunda, gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörünün güçlendirilmesi, tarım verimliliğinin artırılması ve gıda üretim altyapısının iyileştirilmesi gibi politika ve programlar uygulanabilir. Bu çabalar, dünya genelinde gıda güvenliğinin sağlanmasına ve yoksul bölgelerdeki beslenme

ihtiyaçlarının karşılanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Gökbunar, Doğan ve Utkuseven, 2015: 598).

Norveç'te 12 bakanlığın ortak çabalarıyla üretilen beslenme ile ilgili eylem planı, toplum sağlığı geliştirmek ve olası hastalıkları önlemek amacıyla belirli tedbirleri içermektedir. Bu tedbirler arasında, okullarda sağlıklı beslenmenin gerçekleşmesini sağlamak ve öğrencilerin beslenme hakkında farkındalıklarını artırmak gibi önlemler yer almaktadır (Alp, Ergün, 2013: 87). Bu politika, genç nesillerin sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etmek ve toplumun beslenme konusundaki bilgi düzeyini artırmak amacıyla tasarlanmıştır. Ayrıca, beslenme eğitimi ve bilinçlendirme kampanyalarıyla birlikte, okul kantinlerinde sunulan yiyecek ve içecek seçeneklerinin kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Bu şekilde, Norveç, beslenme alanında sürdürülebilir ve sağlıklı davranışları teşvik ederek toplum sağlığını desteklemeyi amaçlayan kapsamlı bir stratejiyi benimsemektedir.

İngiltere'deki siyasi hükümet, obeziteyle mücadelede sert vergi yasaları yerine sektör temsilcileriyle gönüllülük esaslı anlaşmaları tercih etmektedir (Gökbunar, Doğan ve Utkuseven, 2015: 599). Bu strateji, hükümetin obeziteye karşı etkin politika uygulamak için kamuoyu desteğini koruma ve endüstriyel paydaşlarla işbirliğini güçlendirme çabalarını yansıtmaktadır. Obezitenin önlenmesi ve azaltılması konusunda toplumsal farkındalık ve eylemin artırılmasını hedefleyen bu yaklaşım, sert düzenlemelerin toplumda olumsuz tepkilere neden olabileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ancak, bu gönüllülük esaslı stratejinin etkinliği ve obeziteyle mücadelede gerçekten sürdürülebilir sonuçlar sağlayıp sağlamayacağı konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Londra'daki okullarda, işlenmiş, ucuz gıdaların yerine daha sağlıklı, dengeli ve besleyici yemek seçeneklerinin sunulmaya başlanmasıyla, çocukların anadil ve bilim derslerinde daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Bu bulgular, sağlıklı beslenme ile akademik başarı arasında güçlü bir ilişki olduğunu ve beslenme kalitesinin eğitim sistemi içinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymakta ve sağlıklı beslenme politikalarının sadece fiziksel sağlık için değil, aynı zamanda bilişsel gelişim ve akademik başarı için de kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, beslenme politikalarının eğitim sistemi içinde daha fazla dikkate alınması ve uygulanması gerekliliği üzerinde önemle durulması gerekmektedir (Candaş, Akkan, Günseli ve Deniz, 2011: 40). İngiltere'de, vergilendirme politikası çerçevesinde, temel gıda olarak kabul edilen çay, kahve, süt ve

benzeri ürünlere vergi oranları genellikle düşük tutulmakta ve bu ürünlere sınırlı vergi uygulanmaktadır. Ancak, keyif amaçlı tüketilen dondurma, meşrubat ve şekerleme gibi ürünler, sağlıksız beslenmeye katkıda bulunduğu düşünülen maddeler içerdikleri için daha yüksek vergi oranlarına tabi tutulmaktadır (Gökbunar, Doğan ve Utkuseven, 2015:597). Bu vergilendirme politikası, toplumda sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etmeyi ve obezite gibi sağlık sorunlarının önlenmesini amaçlamaktadır. Ayrıca, vergi politikasıyla tüketicilerin bilinçli tercihler yapmaları ve sağlıklı gıda seçeneklerine yönelmeleri teşvik edilmektedir. Bu sayede, temel gıdaların erişilebilirliği korunurken, zararlı veya aşırı tüketim potansiyeli olan ürünlerin tüketim miktarının azaltılması hedeflenmektedir. Bu şekilde, vergi politikası sağlık bilincini artırmak ve toplumun genel sağlığını iyileştirmek için bir araç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca İngiltere devleti beslenme konusunda bazı politik eylemler gerçekleştirmektedir. Örneğin uygulamaya konulan 5 a day programı, halkı meyve ve sebzenin sağlık açısından faydaları konusunda daha fazla bilinçlendirmeyi amaçlayan ve meyve ve sebzeye ulaşılabilirliğini kolaylaştırmayı ve tüketimlerini artırmayı hedefleyen bir girişimdir. Bu program, bireylerin günlük beslenme alışkanlıklarını iyileştirmek ve sağlıklı yaşam biçimlerini teşvik etmek amacıyla tasarlanmıştır. 5 a day programı, meyve ve sebze tüketiminin önemi konusunda toplumu bilinçlendirmeyi amaçlar. Sağlık faydalarıyla ilgili bilgi sağlamak, bireylerin meyve ve sebzelerin besleyici özelliklerini anlamalarını ve günlük beslenme düzenlerine daha fazla dahil etmelerini teşvik eder. Ayrıca, meyve ve sebzelerin daha kolay ulaşılabilir hale getirilmesi için çeşitli adımlar atılır. Bu, pazar yerlerinin ve marketlerin meyve-sebze bölümlerinin genişletilmesi, yerel üreticilere destek verilmesi ve toplu taşıma güzergâhlarına meyve ve sebze satış noktalarının eklenmesi gibi uygulamaları içerebilir. Uygulamaya konulan bir başka program ise sağlık-besin programıdır bu program kapsamında hamile kadınlara ve bebeği olan ailelere ücretsiz süt, meyve ve sebze alabilmeleri için kuponlar dağıtılmaktadır bu eylem sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etmeyi amaçlar. Bu uygulama, özellikle gebelik ve bebeklik dönemlerinde beslenmenin önemine işaret eder. Aynı zamanda, ekonomik olarak dezavantajlı hamile kadınların ve bebeklerin de sağlıklı beslenmelerine destek olur. Bu strateji, sağlıklı yaşam tarzlarının benimsenmesine ve sağlık eşitsizliklerinin azaltılmasına katkıda bulunabilir. İngiltere'de, devlet okullarında yemek programları kısmen finanse edilmektedir (Candaş, Akkan, Günseli ve Deniz,

2011: 45). Bu, çocukların dengeli beslenme ihtiyaçlarını karşılamak ve eğitimleri sırasında sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmek amacıyla devlet tarafından sağlanan bir destektir. Bu programlar, öğrencilere uygun maliyetli veya ücretsiz yemekler sunarak ekonomik olarak dezavantajlı ailelerin çocuklarını desteklemeyi hedefler. Ayrıca, bu programlar okul çocuklarının beslenme alışkanlıklarını geliştirme, sağlıklı beslenme bilincini artırma ve obezite gibi sağlık sorunlarıyla mücadele etme çabalarını destekler. Bu finansman modeli, eğitim politikaları ve kamu sağlığı hedefleri arasında önemli bir denge sağlayarak toplumun genel refahına katkıda bulunmayı amaçlar. İngiltere devletinin okullarda yapmış olduğu beslenme eğitimi programlarından bazıları şunlardır.

- "James' Study" adlı program, şekerli içecek tüketimini azaltma amacıyla yapılmaktadır.
- "APPLES" programı, okul öğünlerinin kalitesini artırmayı hedeflemektedir.
- "Healthy Towns" programı, sağlıklı gıda tercihlerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.
- "Be Smart" projesi, sağlıklı beslenme alışkanlıklarını geliştirmeyi hedeflemektedir.
- "Food In School" programı, beslenme, gıda ve tarım ile ilgili bilgi kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu program, İngiltere’de Sağlık Bakanlığı ve Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle yönetilmektedir. Planın kapsamlı hedefleri arasında, sağlıklı yiyecek ve içecek satış makinelerinin artırılması, öğrencilere daha sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırmak amacıyla beslenme çantalarının içeriğinin iyileştirilmesi ve bu tür besinlerin tüketiminin teşvik edilmesi, yemek odalarının atmosferinin ve düzeninin geliştirilmesi, öğretmenlerin sağlıklı beslenme ve beslenme eğitimi konusunda profesyonel gelişimlerinin desteklenmesi gibi önemli amaçlar yer almaktadır.
- Okul meyve ve sebze planı programı: Program kapsamında okullardaki 4-6 yaş aralığındaki çocuklara tamamına her gün ücretsiz olarak dağıtılan birer porsiyon meyve ve sebze dağıtımı yapılmış ve programa katılan çocukların %25’i ve bu çocukların ailelerindeki diğer bireyler, evde daha fazla meyve tüketmeye başlamış olduğu sonucuna varılmıştır. Bu uygulama, erken

yaşlarda sağlıklı beslenme alışkanlıklarının geliştirilmesine katkı sağlayarak, toplum genelinde sağlıklı yaşam tarzlarının teşvik edilmesine yardımcı olabilir (Alp, Ergün, 2013: 85).

Japonya, dünya genelindeki en yüksek ortalama yaşam süresine sahip ülkelerden biridir. Son yarım yüzyılda Japon beslenme alışkanlıklarında değişiklikler yaşanmış olsa da, geleneksel beslenme tarzı genel olarak korunmuştur. Endüstrileşme ve küreselleşme gibi etkiler, batı tarzı beslenme alışkanlıklarının yaygınlaşmasına yol açmış ancak, Japon mutfağının özünde yer alan mevsimine uygun taze balık, sebze ve meyve tüketimi gibi alışkanlıklar Japonların beslenme alışkanlıklarında hala büyük önem taşımaktadır. Japon mutfağında sıkça tüketilen fermente besinlerin, özellikle kolesterol seviyelerini düşürme ve kardiyovasküler hastalıklara karşı koruyucu etkiler sağlama konusunda önemli bir rolü olduğu bilimsel çalışmalarca belirtilmektedir. Bu fermente besinler arasında miso, natto ve turşu gibi gıdalar bulunmaktadır. Bu besinler, içerdikleri probiyotik bakteriler ve diğer biyoaktif bileşenler aracılığıyla kolesterol metabolizmasını etkileyerek kandaki kolesterol seviyelerini düşürebilir ve ateroskleroz gibi kardiyovasküler hastalıkların gelişimini engelleyebilirler. Ayrıca, Japon mutfağının temelini oluşturan bol miktarda sebze tüketimi, antioksidanlar, lifler, vitaminler ve mineraller açısından zengin bir beslenme sağlar. Bu da kardiyovasküler hastalık riskini azaltıcı etkilere sahiptir. Özellikle yeşil yapraklı sebzeler, turunçgiller, soya ürünleri ve deniz sebzeleri gibi besinlerin düzenli tüketimi, kan basıncını düşürmeye, kan lipid profili üzerinde olumlu etkiler sağlamaya ve damar sağlığını korumaya yardımcı olabilir. Ayrıca, potasyum açısından zengin bir beslenme düzenine sahip olmak da kardiyovasküler hastalık riskini azaltabilir; zira potasyumun yüksek tansiyonu düşürücü etkileri bilinmektedir. Bu nedenle, Japon mutfağına özgü beslenme alışkanlıklarının kardiyovasküler sağlık üzerindeki olumlu etkileri, sağlık ve beslenme alanlarında önemli bir araştırma konusunu oluşturmaktadır (Yüksel, Özkul, 2021: 473-474).

Japonya'nın Anayasası, halkın sağlığını korumanın devletin sorumluluğu olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, yerel ve ulusal düzeydeki sağlık kurumları desteklenmekte ve işbirliği yapılmaktadır. Bu politika, toplumun genel sağlık düzeyinin artırılması ve sağlıklı yaşam biçimlerinin teşvik edilmesi amacını taşımaktadır. (Kalaça, 1994: 42). Japon hükümetlerinin sağlık ve beslenme politikalarındaki etkinliği ve Japon halkının bu alanlara olan hassasiyeti, Japonya'da yaşam süresinin artmasında da

belirleyici bir rol oynamıştır. Bu durum, yönetim politikalarının uygulanmasıyla birlikte toplumun sağlık bilincinin artması ve sağlıklı yaşam tarzlarının benimsenmesini sağlamıştır. Bu bağlamda, Japonya'nın sağlık ve beslenme politikalarının etkin bir şekilde yönetilmesi ve toplumun bu politikalara olan güveninin sağlanması, yaşam süresi üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır (Sey ve Aydın, 2019: 152).

Japonya'da Okul Yemeği Programı (OYP), 20. yüzyılın ilk yıllarından itibaren ülkenin eğitim sisteminin önemli bir parçası olmuştur. Bu program, 1954 yılında çıkarılan okul yemeği yasası ile resmi bir statü kazanmış ve örgün eğitim sürecinin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Japonya'da okul yemeği sadece bir beslenme aracı olarak değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal ve fiziksel gelişimine katkı sağlayan bir araç olarak da görülmektedir. Özellikle, Okul Yemeği Programı'nda kullanılan gıdaların organik ürünlerden temin edilmesi de değinilmesi gereken önemli bir noktadır. Bu yaklaşım, yerel üreticilerin desteklenmesini ve sağlıklı, sürdürülebilir beslenme alışkanlıklarının teşvik edilmesini amaçlamaktadır. Organik gıdaların tercih edilmesi, çevresel sürdürülebilirlik ve sağlık açısından da önemli bir adımdır. Japonya'da okul yemeği, sadece öğrencilerin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda sosyal etkileşimlerini ve gelişimlerini destekleyen bir ortam sağlar. Okul yemeği saatleri, öğrencilerin bir araya gelerek birlikte yemek yemeleri ve sosyal becerilerini geliştirmeleri için bir fırsat sunar. Ayrıca, Okul Yemeği Programı sosyal içerikli eğitim etkinlikleriyle birlikte yürütülerek, öğrencilere sağlıklı beslenme alışkanlıkları ve toplumsal sorumluluk bilinci gibi önemli konularda eğitim verilmesi amaçlanır. Sonuç olarak, Japonya'da Okul Yemeği Programı sadece beslenme ihtiyacını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda öğrencilerin sağlıklı gelişimlerini ve toplumsal sorumluluk bilincini destekleyen bir platform olarak önemli bir rol oynar. Bu programın organik ürünlerle desteklenmesi ve sosyal içerikli eğitim etkinlikleriyle birleştirilmesi, Japonya'daki eğitim sisteminin sürdürülebilirliği ve öğrencilerin sağlıklı büyümeleri için önemli bir adımdır (Candaş, Akkan, Günseli ve Deniz, 2011: 14-45).

1.5.5. Türkiye’de MEB Tarafından Beslenme Alanında Uygulanan Proje Örnekleri

Beslenme hakkı, ulusal ve uluslararası düzenlemelerle güvence altına alınmış temel bir insan hakkıdır. Bu bağlamda, okul beslenme politikaları ve uygulamaları, insan hakları ve toplumsal eşitliğin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Gelir düzeyi,

bireylerin gıdaya ulaşma kapasitelerini doğrudan etkileyen bir faktördür. Ekonomik zorluklar yaşayan ailelerde yiyecek miktarı da sınırlıdır ve bu durum, özellikle yoksul ailelerin çocuklarının yeterli ve dengeli beslenememesi sonucunu doğurur. Okullarda sunulan ücretsiz beslenme programları, bu çocukların beslenme yetersizliğini kısmen de olsa telafi edebilecek bir fırsat sunar. Dolayısıyla, okul beslenme programları, toplumsal beslenme eşitsizliğini azaltmada önemli bir araçtır. Beslenme eşitsizliği, uzun vadede bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerini olumsuz yönde etkileyerek toplumsal kalkınmayı da sekteye uğratabilir. Bu nedenle, beslenme programlarının okullarda uygulanması, sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de büyük bir önem taşımaktadır. Ayrıca, okul beslenme politikaları, yalnızca eşitsizliği azaltmakla kalmaz, aynı zamanda obezite ve diyabet gibi sağlık sorunlarının önlenmesi açısından da hayati bir öneme sahiptir. Çocukların erken yaşlarda sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanmaları, uzun vadede daha sağlıklı ve üretken bireyler olmalarını sağlar. Bu bağlamda, okul beslenme programları, çocuklara sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandırarak sürdürülebilir bir sağlıklı yaşam tarzı oluşturulmasına katkıda bulunur (Aksoy ve Çoban, 2018: 55).

Türkiye'de okul beslenmesine ilişkin çeşitli programlar yürütülmektedir. Bu programlar arasında süt ve üzüm dağıtımı, izleme faaliyetleri ve kantin denetimleri yer almaktadır. Ancak, bu uygulamaların kapsamı ve çeşitliliği sınırlıdır. Bazı düzenlemelerin etkin bir şekilde hayata geçirilmediği de görülmektedir. Uygulamalar, genellikle sınırlı sayıda öğrenciye ulaşmaktadır. Örneğin, ulusal beslenme programları genellikle yalnızca taşınmalı köy okullarında uygulanmaktadır. Okullarda Kuru Üzüm Dağıtım programı çerçevesinde, anaokulu, uygulama sınıfı, anasınıfı ve temel eğitim birinci kademe (ilkokul) öğrencilerine haftada iki gün 25 gramlık paketler halinde kuru üzüm dağıtımı gerçekleştirilmiştir (www.karayazi.meb.gov.tr, “Okullara Kuru Üzüm Dağıtım Programı” 10.07.2024). Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı işbirliği halinde 10.10.2012 tarih ve 28437 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Okul Sütü Programı Uygulama Esasları Hakkında 2012/3741 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve 15.12.2012 tarih ve 28368 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Okul Sütü Programı Uygulama Tebliği (No: 2012/75) ile 2013 yılından itibaren ana sınıfları dahil olmak üzere ilkokul öğrencilerine süt içme alışkanlığı kazandırmak ve dengeli beslenme yoluyla gelişimlerini desteklemek amacıyla, haftada üç gün 200 ml sade UHT içme sütü

dağıtılması yoluyla “Okul Sütü Uygulaması” başlatılmıştır (www.hsgm.saglik.gov.tr, “Okul Sütü Programı” 10.07.2024).

Beslenme Dostu Okul Projesi: Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün eğitim kurumlarında sağlıklı beslenme ve aktif yaşam tarzı konularında bilinç oluşturmak ve bu alandaki başarılı uygulamaları teşvik etmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında 21 Ocak 2010 tarihinde "Beslenme Dostu Okul Programı İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. Bu protokol, okul sağlığını geliştirmek ve öğrencilere sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandırmak için tasarlanmıştır. Beslenme Dostu Okul Programı Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve /veya kamu; okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liseleri kapsamaktadır (www.okulsagligi.meb.gov.tr, “Beslenme Dostu Okul Programı Projesi” 10.07.2024).

Yemekte Denge Eğitim Programı: Sabri Ülker Gıda Araştırmaları Enstitüsü Vakfı ve Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile tarafından 2011 yılından bu yana yürütülen Yemekte Denge Eğitim Projesi, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu proje, temel eğitim çağındaki çocukların fizyolojik ve psikolojik açıdan kaliteli ve uzun bir yaşam sürdürmelerine yardımcı olacak yeterli ve dengeli beslenme alışkanlıkları kazandırmayı amaçlamaktadır. Program, okul öncesi çocuklar ve ilkokulun birinci kademesindeki (1-4. sınıf) öğrencileri kapsamaktadır. Projede bugüne kadar toplam 6 milyonun üzerinde öğrenci, öğretmen ve ebeveyne ulaşılmıştır (www.tegm.meb.gov.tr, “Yemekte Denge Eğitim Projesi” 10.07.2024).

Sağlıklı Adımlar Projesi: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ve Nestlé Türkiye iş birliği ile 2012 yılından bu yana devam etmekte olan Sağlıklı Adımlar Projesi, ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin beslenme, sağlık ve fiziksel aktivite konularındaki farkındalık düzeylerini artırmayı ve bu öğrencilerin sağlıklı yaşam alışkanlıkları edinmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Proje kapsamında, çocukların hem teorik hem de pratik bilgilerle beslenme ve sağlık konularında bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, düzenli fiziksel aktivitenin önemi vurgulanarak, çocukların günlük yaşamlarında hareketliliği teşvik eden alışkanlıklar kazanmaları desteklenmektedir. Proje, sağlıklı yaşam kültürünün küçük yaşlardan itibaren benimsenmesi ve sürdürülebilir bir şekilde uygulanması için eğitim materyalleri ve etkinliklerle zenginleştirilmiş bir program sunmaktadır. Bu sayede, çocukların uzun vadede sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmeleri

için gerekli bilgi ve becerilerle donatılması amaçlanmaktadır (www.istanbul.meb.gov.tr, “Sağlıklı Adımlar Projesi” 10.07.2024).

Okulumda Diyabet Eğitim Programı: 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Çocuk Endokrinolojisi ve Diyabet Derneği arasında imzalanan "Okullarda Diyabet Eğitim Programı" protokolü, okullarda diyabet konusunda farkındalık oluşturmayı ve okul çağındaki çocuklarda Tip 1 diyabetin erken tanısını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu protokol aynı zamanda, diyabetli çocukların bakımını güçlendirmeyi ve yaşadıkları sorunları çözmeyi hedeflemektedir. Bunun yanı sıra, okul çağındaki çocuklarda sağlıklı beslenme tutumu ve obezite konularında farkındalık oluşturulması da programın önemli hedefleri arasında yer almaktadır (www.okulsagligi.meb.gov.tr, “Okullarda Diyabet Programı” 10.07.2024).

Eğlenerek Hareket Edelim Sağlıklı Beslenelim Projesi: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ile Pınar Enstitüsü arasında yürütülen proje, okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik beslenme ve sağlıklı yaşam bilinci kazandırma amacını gütmektedir. Bu kapsamda, projenin öncelikli hedefi, küçük yaşta çocuklara beslenme konularında rehberlik sunarak sağlıklı beslenme alışkanlıkları edinmelerini teşvik etmektir. Aynı zamanda, erken yaşta sağlıklı yaşam bilinci oluşturularak obezite gibi sağlık sorunlarıyla mücadelede önleyici bir rol üstlenmeyi amaçlamaktadır. Bu proje, çocukların gelişim dönemlerinde beslenme alışkanlıklarının olumlu yönde şekillenmesini ve sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemelerini desteklemek amacıyla oluşturulmuştur (www.tegm.meb.gov.tr, “Eğlenerek Hareket Edelim Sağlıklı Beslenelim Projesi” 10.07.2024).

Okulumda Sağlıklı Besleniyorum Projesi: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan "Okulumda Sağlıklı Besleniyorum Programı", okul öncesinden ortaöğretime kadar tüm öğrencilerin fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimlerini desteklemeyi hedeflemektedir. Program, ulusal ve uluslararası standartlara uygun güvenilir gıda sağlanması ve beslenme alışkanlıklarının düzenli fiziksel aktivite ile birleştirilmesini teşvik etmektedir. Bu çerçevede, resmi ve özel eğitim kurumlarında öğrencilere sunulan yiyeceklerin kalitesini artırmak, gıda güvenliği bilincini yaygınlaştırmak ve obezite ile mücadelede etkili olmak amacıyla çeşitli faaliyetler planlanmaktadır (www.meb.gov.tr, “Okulumda Sağlıklı Besleniyorum Programı” 10.07.2024).

1.6. Adölesan Dönemde Beslenme ile İlgili Çalışmalar

Doğan (2017) tarafından yapılan araştırmada, 11-16 yaş aralığındaki 160 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen adölesanlarda beslenme eğitimi çalışmasında öğle öğün atlama durumları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, deney grubundaki öğrencilerin %59,2'sinin öğle öğünlerini atlarken, kontrol grubundakilerin %52,4'ünün bazen öğle öğünü atladığı tespit edilmiştir. Öğle yemeğini atlayan öğrencilerin hem deney (%68,4), hem de kontrol (%57,1) gruplarında, bu durumu canlarının istemediğini ifade etmişlerdir ($p<0,05$). Ayrıca, deney grubunun %36'sı ve kontrol grubunun %61'i öğle yemeklerini tercihen okul yemekhanesinde yediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular, beslenme eğitiminin öğrencilerin öğle yemeği alışkanlıkları üzerindeki etkilerini göstermektedir. Türk ve ekibi (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışma, kentsel bölgelerdeki lise birinci sınıf öğrencilerinin beslenme alışkanlıklarını incelemiştir. 515 öğrencinin katılımıyla yapılan araştırma sonucunda, öğrencilerin %81'inin öğün atladığı belirlenmiştir. Öğle yemeği yeme oranı %39,8 olarak kaydedilmiştir. Kız ve erkek öğrenciler arasında öğün atlama açısından anlamlı bir fark bulunmuş olup, kız öğrencilerin daha sık öğün atladığı tespit edilmiştir. Öğün atlama nedenleri arasında en yaygın olanlar iştahsızlık (%66,6) ve zaman eksikliği (%27,6) olarak belirlenmiştir.

Uysal (2018), üniversite öğrencilerinin besin tercihleri, kolesterol alımları ve vücut kompozisyonları üzerine beslenme eğitiminin etkilerini incelemiştir. Araştırmaya, 253 kadın ve 55 erkek olmak üzere toplam 308 öğrenci katılmıştır. Öğrenciler, beslenme eğitimi almış veya almamış olmalarına göre iki gruba ayrılmıştır. Sonuçlara göre, katılımcıların %35,4'ü beslenme eğitimi alırken, %64,6'sı almamıştır. Kendi beslenme durumlarını değerlendiren öğrenciler arasında, beslenme eğitimi alanların %5,5'i beslenmelerini çok iyi, %40,4'ü iyi, %44'ü orta, %7,3'ü kötü ve %2,8'i çok kötü olarak değerlendirmiştir. Beslenme eğitimi almayan grubun ise %6'sı beslenmelerini çok iyi, %28,6'sı iyi, %53,3'ü orta ve %12,1'i kötü olarak ifade etmiştir. Ayrıca, beslenme eğitimi alanların %51,4'ü öğle yemeğini atladığını belirtirken, beslenme eğitimi almayanların %47,2'si öğle yemeğini atladıklarını dile getirmiştir.

Alpuğuz (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırma, Türkiye'de ortaöğretim öğrencileri (9. ve 10. sınıflar) ile üniversite öğrencilerinin (birinci sınıflar ve dördüncü sınıflar) gıda

hijyeni konusundaki bilgi düzeylerini ve bu bilgi düzeylerinin günlük yaşamdaki yemek alışkanlıklarına etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin beslenme tercihlerinde belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur: Lise öğrencilerinin çoğunlukla okul kantinlerinden aldıkları ya da evlerinden getirdikleri gıdaları tükettikleri, üniversite öğrencilerinin ise genellikle okul yemekhanelerinde ve kantinlerde sunulan gıdaları tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Yazara göre, gıda hijyeni açısından evden getirilen gıdaları tüketmek ve okul yemekhanelerinden yemek almak, kantinlerde açıkta satılan gıda maddelerini tercih etmekten daha sağlıklı bir seçimdir. Bu bulgular, öğrencilerin gıda hijyeni konusunda bilinçlenmeleri ve güvenli beslenme alışkanlıkları edinmeleri gerekliliğini belirtmektedir.

Hüsamettin Çetin'in 2014 yılında sosyal hizmetler ana bilim dalında hazırladığı doktora tezi, "Türkiye'de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Değerlendirme" başlığını taşımaktadır. Bu çalışma, Türkiye'deki sosyal hizmetler ve yardım sistemlerinin mevcut durumunu inceleyerek, merkezi ve yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün temsilcilerinin düşüncelerini, görüşlerini ve önerilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çoğunluk, Türkiye'de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların merkezi yönetimin sorumluluğunda olması gerektiğini savunmuştur. Hizmetlerin sunumunda ise hizmetin doğasına bağlı olarak yerel yönetimlerin, merkezi yönetimin, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün rollerinin değişebileceği karma bir yapı önerilmektedir.

Diremler (2009) tarafından yapılan çalışma, Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Liselerinde (A.O.T.M.L) 2. sınıf öğrencilerinin beslenme durumlarının akademik başarıları üzerindeki etkilerini araştırmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda, Antalya'nın Kaş ve Yeşilbayır ilçelerinde bulunan A.O.T.M.L. okullarında öğrenim gören 210 öğrenci (90 kız ve 120 erkek) üzerinde anket yapılmıştır. Öğrencilerin beslenme alışkanlıkları incelendiğinde, öğrencilerin %54,3'ünün günlük olarak 3 öğün yemek tükettiği görülmüştür. Geri kalan öğrencilerin ise %45,7'sinin 2 öğün, 4 öğün ve daha fazla öğün tükettiği belirlenmiştir. Gün içinde 2 öğün yemek tüketen öğrenciler arasında öğün atlayanların olduğu gözlemlenmiştir. Öğün atlamalarının ana sebebinin zayıflama (%36,1) olduğu ve bu nedenle öğün geçirme eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Turconi ve ekibi (2008) tarafından yapılan araştırma, İtalya'da 15-18 yaş aralığındaki 1682 ergenin yeme alışkanlıkları ve davranışlarını, fiziksel aktivite seviyelerini, beslenme ve gıda güvenliği konusundaki bilgi ve inançlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, erkeklerin %20,8'inin ve kadınların %14,7'sinin fazla kilolu olduğu, erkeklerin %4,7'sinin ve kadınların %1,1'inin obez olduğu belirlenmiştir. Beslenme alışkanlıkları bakımından cinsiyetler arasında belirgin farklılıklar bulunmuştur. Çalışma, öğrencilerin büyük bir kısmının beslenme alışkanlıklarının yetersiz olduğunu, en sık atlanan öğünün kahvaltı (%20,0) olduğunu ve öğrencilerin %42'sinin beslenme alışkanlıkları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını ortaya koymuştur.

Yapıcı (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırma, öğrencilerin sosyal çevre girişimlerinin beslenme bilgi düzeyi ve beslenme alışkanlıkları üzerindeki etkilerini detaylı olarak incelemiştir. Çalışma, Cemil Midilli Ortaokulu'nda öğrenim gören 203 beşinci sınıf öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamında özellikle öğle yemeği alışkanlıkları üzerinde durulmuş ve katılımcıların %48'inin düzenli olarak öğle yemeği yediği, %52'sinin ise düzenli olarak öğle yemeği yemediği tespit edilmiştir. Öğle yemeği yiyen öğrencilerin %83'ü okulda, %17'si ise evde öğle yemeği yediklerini bildirmiştir.

Taşkın (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışma, Ankara'daki belirlenen okullarda öğrencilerin beslenme alışkanlıklarının, okulların beslenme dostu özelliklerine göre değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Yemekhane bulunan okullarda yapılan araştırmada, toplam 363 öğrenci üzerinde detaylı bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin %60'ı hiç yemekhaneye gitmediğini, %26'sının haftada 1-2 gün yemekhaneye gittiğini, %12'sinin ise düzenli olarak yemekhaneyi tercih ettiğini belirtmiştir. Yemekhaneyi kullanmayan 290 öğrencinin %41'i yemek için evlerine gittiğini veya yemeklerini evden getirdiğini, %40'ı yemek ücretlerinin yüksek olduğunu, %4'ü ise yemekhane yeterli ve uygun alan olmadığını (masa, sandalye vb.) belirtmiştir. Ayrıca, %22'si sunulan yemekleri beğenmediği için yemekhaneyi tercih etmediğini ifade etmiştir. Bu bulgular, okulların beslenme hizmetlerinin öğrenci tercihleri ve gereksinimleri açısından değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ateş (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma, doğrudan veya dolaylı olarak verilen

beslenme eğitiminin çocukların beslenme alışkanlıkları üzerindeki etkilerini incelemeyi hedeflemiştir. Araştırmaya, yaş ortalaması 8 olan ve %45,7'si kız, %54,3'ü erkek toplam 70 ilkokul öğrencisi katılım sağlamıştır. Çalışma kapsamında öğrencilere beslenme eğitimi verilmiş ve ön test ile son test uygulanmıştır. Eğitim öncesi ve sonrası karşılaştırmalarında, eğitim öncesinde katılımcıların %3'ünün öğle yemeğini atladığı, eğitim sonrasında ise öğle yemeğini atlayan öğrenci bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu yaş grubunda kahvaltı atlama oranının %74,2 gibi yüksek bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Kahvaltının atlanma nedenleri arasında "isteksizlik" ve "kahvaltı alışkanlığının olmaması" gibi sebepler öne çıkmıştır.

İlgili çalışmalar, öğrenci gruplarının günlük beslenme düzenlerinin nasıl şekillendiğini, öğün atlama sıklıklarını, öğün atlama nedenleri, öğünlerini nerede tükettikleri, öğrencilerin yemek tercihleri, öğünlerini nerede tükettikleri ve temizlik ve hijyen alışkanlıkları da incelenmiş, bu alışkanlıkların sağlık üzerindeki etkileri ve öğrencilerin temizlik konusundaki bilgi düzeyleri araştırılmıştır. Ancak bu tez kapsamında gerçekleştirilen çalışmada ortaöğretimdeki öğrencilerin okul kantinlerine ve okul yemekhanesi ihtiyacına karşı tutumları, yemekhanelerin öğrencilerin ders durumlarına, sosyalleşmelerine ve ailelerinin bütçelerine etkileri gibi konular araştırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM: ADÖLESAN DÖNEMDE OKUL BESLENME ALGISININ ARAŞTIRILMASINA YÖNELİK NİCEL BİR UYGULAMA

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı ortaöğretim kurumlarında ücretsiz yemek programlarının uygulanmasının, öğrenci yaşamı ve başarıları üzerindeki çok boyutlu etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemektir. Çalışmanın temel amacı, yemek programlarının öğrencilerin fiziksel sağlıklarını nasıl iyileştirdiğini, beslenme yetersizliklerinden kaynaklanan sağlık sorunlarını nasıl azalttığını ve genel fiziki performanslarını nasıl artırdığını ortaya koymaktır. Ayrıca, bu programların öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarına olan katkılarını, stres seviyelerini düşürerek ve zihinsel sağlığı destekleyerek nasıl olumlu etkilediğini analiz etmektedir. Sosyal boyutta, yemek programlarının öğrenciler arasındaki sosyal etkileşimleri ve dayanışmayı teşvik etme potansiyeli, sosyal becerilerin gelişimine olan katkıları ve topluluk bilincini nasıl artırdığı incelenecektir. Akademik başarı açısından, düzenli ve dengeli beslenmenin öğrencilerin dikkat, konsantrasyon ve genel akademik performanslarını nasıl iyileştirdiğini saptamaktır. Ayrıca, yemek programlarının öğrencilerin okula devam oranlarını nasıl etkilediği, devamsızlık oranlarını nasıl düşürdüğü ve okul bağlılığını nasıl artırdığı değerlendirilmektir. Bu tez çalışmasının önemi, eğitim kurumlarına ve politika yapıcılara, öğrenci refahını ve başarısını artırmaya yönelik etkili stratejiler geliştirmeleri için bilimsel bir temel sunmasında yatmaktadır. Bu bağlamda, sağlıklı beslenme programlarının yaygınlaştırılması, uzun vadede sağlıklı, başarılı ve sosyal açıdan güçlü bireyler yetiştirilmesine katkı sağlayacaktır.

2.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Bu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında sunulan yemekhane hizmetlerinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin incelenmesi ve öğrencilerin gün içinde okulda veya evde beslenme alışkanlıkları ile okul kantin veya yemekhanelere karşı tutumlarının sosyo-demografik değişkenlere göre nasıl şekillendiği ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterip göstermediği üzerine odaklanılmıştır. Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

Hipotez 1: Öğrencilerin demografik özellikleriyle (cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, ailelerinin ortalama geliri) beslenme alışkanlıkları, tercihleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 2: Öğrencilerin demografik özellikleriyle (cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, ailelerinin ortalama geliri) kantin hizmet algısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 3: Öğrencilerin okul kantinlerine yönelik algı düzeyleri genellikle olumsuzdur.

Hipotez 4: Öğrencilerin beslenme tercihleri ile derslere odaklanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada Milli Eğitim Bakanlığına bağlı farklı türdeki okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin beslenme tercihleri ve yemekhanelere karşı değer yargılarını belirlemek amacıyla anket tekniği yöntemiyle veriler toplanmıştır. Araştırma anketi iki bölümden oluşmakta ve birinci aşamada araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik; cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türünü belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde katılımcıların beslenme bilgilerini, beslenme alışkanlıklarını ve yemekhanelere karşı tutumlarını ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Araştırma yöntemi olarak öncelikle fark testleriyle gruplar arasındaki ilişki istatistiksel olarak analiz edilmeye çalışıldı. Bu kapsamda ilk olarak Normallik analizi yapılarak uygulanacak olan testlere karar verildi. Normallik koşullarının sağlandığı durumlarda parametrik testler, sağlanmadığı durumlarda ise parametrik olmayan test prosedürleri uygulandı. Güven aralığı % 95 kabul edilerek, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi olarak belirlendi. Gruplar arasında farklılık tespit edilen durumlar için çıkan durumlar için POST HOC analizi prosedürleri uygulandı ve hangi gruplar arasında farklılık olduğu tespit edildi. Analizler için SPSS 22.0 paket programı kullanıldı.

2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini Kocaeli ili genelindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta öğretim kurumlarındaki çeşitli okul türlerinde ve farklı sınıf düzeylerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Kocaeli ilindeki bu öğrenci popülasyonu, araştırmanın genellemeleri ve sonuçlarına dayanacak temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan örnekleme yöntemi olarak, basit rastgele

örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, evren içindeki her bir öğrencinin araştırmaya eşit ve rastgele bir şekilde dâhil olma şansına sahip olduğu anlamına gelir. Böylece, örneklem seçiminde her öğrencinin adil bir şekilde temsil edilmesi ve araştırmanın genel geçerliliğinin artırılması hedeflenmiştir.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Aralık 2023 ve Şubat 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Literatür incelendiğinde yemekhanesi olmayan okullarda öğrencilerin yemekhanelere karşı tutumu ve isteği ve yemekhanelerin öğrenciler üzerindeki çok boyutlu etkisini ortaya çıkarmaya yönelik yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Araştırma Kocaeli ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı orta öğretim kurumlarının farklı okul türlerinde ve sınıf düzeylerinde öğrenim görmekte olan 318 katılımcılı örneklem ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının devlet memuru olması ve il genelindeki tüm okullara mesai saatlerinde ulaşma şansının olmaması nedeniyle araştırma çevrimiçi anket formu ile yapılmıştır.

2.6. Bulgular ve Tartışma

2.6.1. Katılımcıların Demografik Verileri

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan örneklem grubuna ait öğrencilerin tanıtıcı bilgileri (Okul türü, yaşı, cinsiyeti, sınıf düzeyi ve ailesinin ortalama geliri) yer almaktadır.

Araştırmaya katılanlardan toplanıp analizi yapılan verilerden elde edilen bulgulara göre örneklemelerin demografik özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz:

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde (%)
Erkek	225	70,8
Kız	93	29,2
Toplam	318	100,0

Tablo 3'te, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin bulgular sunulmaktadır. Tablodan elde edilen verilere göre, araştırmaya katılan 318 öğrencinin %70,8'inin erkek ve %29,2'sinin kadın olduğu saptanmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Yaş	Sayı	Yüzde (%)
14	26	8,2
15	68	21,4
16	73	23,0
17	91	28,6
18	60	18,9
Toplam	318	100,0

Tablo 4'teki verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaş gruplarına yönelik dağılımı incelenmiştir. Bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğu %28,6 ile 17 yaş grubundan gelmektedir. Bunu %23 ile 16 yaş grubu, %21,4 ile 15 yaş grubu, %18,9 ile 18 yaş grubu ve %8,2 ile 14 yaş grubu takip etmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları.

Sınıf Düzeyi	Sayı	Yüzde (%)
9	64	20,1
10	67	21,1
11	84	26,4
12	103	32,4
Toplam	318	100,0

Tablo 5'te sunulan verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerine ilişkin bulgularına yer verilmiştir. Bulgulara göre, araştırmaya katılanların %32,4'ü 12. sınıf öğrencisi iken, %26,4'ü 11. sınıf, %21,1'i 10. sınıf ve %20,1'i ise 9. sınıf öğrencisidir. Bu verilerden, araştırmada 12. sınıf öğrencilerinin çoğunlukta olduğu gözlemlenmektedir. Öte yandan, öğrencilerin okudukları sınıf düzeylerindeki dağılımın birbirine yakın olması, çapraz tabloların oluşturulması ve grupların homojenliği açısından önemlidir. Bu homojenlik, verilerin analizi ve sonuçların doğru bir şekilde yorumlanması için önemli bir husustur.

Tablo 6. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımları.

Okul Türü	Sayı	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	34	10,7
Fen Lisesi	44	13,8
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	240	75,5
Toplam	318	100,0

Tablo 6'da sunulan verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı şu şekildedir: %75,5'i Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencisi, %13,8'i Fen Lisesi öğrencisi ve %10,7'si Anadolu Lisesi öğrencisidir. Bu verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Dağılımları.

Gelir Düzeyi Aralığı	Sayı	Yüzde (%)
0 - 10.000 TL	24	7,5
10.000 - 20.000 TL	73	23,0
20.000-30.000 TL	85	26,7
30.000- 40.000 TL	54	17,0
40.000 TL ve üzeri	82	25,8
Toplam	318	100,0

Tablo 7'de sunulan verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin aylık hane gelirlerine ilişkin bulgular incelenmiştir. Verilere göre, katılımcıların %25,8'i aylık 40.000 TL ve üzerinde bir hane gelirine sahiptir. Bu grup, en yüksek gelir dilimini oluştururken, %26,7'si 20.000 TL ile 30.000 TL arasında bir gelire, % 23'ü 10.000 TL ile 20.000 TL arasında bir gelire %17'si 30.000 TL ile 40.000 TL arasında bir gelire ve %7,5'i 10.000 TL'nin altında bir gelire sahiptir. Bu veriler, araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin maddi durumunun geniş bir yelpazede değiştiğini ortaya koymaktadır. Farklı gelir seviyelerindeki bu çeşitlilik, araştırmanın sonuçlarını değerlendirirken ekonomik faktörlerin etkisini anlamak için önemlidir.

2.6.2. Öğrencilerin Okul Kantinlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Tablo 8. Öğrencilerin Okul Kantinlerine Yönelik Algı Düzeyleri

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum.		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okuluma (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.	184	57,9	62	19,5	34	10,7	17	5,3	21	6,6	318	100,0
Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	163	51,3	63	19,8	48	15,1	24	7,5	20	6,3	318	100,0
Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.	182	57,2	62	19,5	50	15,7	6	1,9	18	5,7	318	100,0
Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum.	18	5,7	5	1,6	16	5,0	41	12,9	238	74,8	318	100,0
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	171	53,8	43	13,5	69	21,7	17	5,3	18	5,7	318	100,0
Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.	195	61,3	42	13,2	42	13,2	15	4,7	24	7,5	318	100,0
Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim.	119	37,4	50	15,7	67	21,1	18	5,7	64	20,1	318	100,0
Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim.	21	6,6	17	5,3	58	18,2	60	18,9	162	50,9	318	100,0

Tabloda 8'deki verilere göre öğrencilerin okul kantinlerinde sunulan yemek çeşitlerinin yeterli bulup bulmama durumları incelendiğinde okul kantinlerinin öğrencilerin beslenme tercihlerini ve çeşitli besin ihtiyaçlarını karşılayacak kadar çeşitli bir menü sunma konusunda eksiklikler olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %77,4'ü kantinde sunulan yemek çeşitlerini yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin sadece %11,9'luk bir kesimi sunulan ürünlerin yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu bulgular, okul kantinlerinin öğrenci çeşitliliğini ve beslenme tercihlerini daha iyi anlamaları ve bu doğrultuda menülerini iyileştirmeleri gerektiğini göstermektedir. Özellikle, sağlıklı ve dengeli bir beslenmeyi teşvik etmek amacıyla daha geniş ve çeşitli seçenekler sunulması önemlidir. Bu çerçevede, okul yönetimlerinin ve kantin işletmecilerinin öğrenci geri bildirimlerini dikkate alarak menüleri revize etmeleri ve öğrencilerin beslenme ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilmeleri için çaba göstermeleri önemlidir.

Okul kantinlerinde sunulan ürünlerin lezzet algısının yer aldığı tablo 8'de öğrencilerin çoğunluğunun (%71,1) kantinde satılan ürünlerin lezzetinden memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, okul kantinlerinin genel olarak öğrenciler tarafından beğenilmediğini ve lezzet konusunda istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir. Öte yandan, ankete katılan öğrencilerin %13,8'i, kantinde satılan ürünlerin lezzetini beğendiklerini belirtmişlerdir. Bu oran, belirli bir kesimin kantinde sunulan yiyecek ve içeceklerden tatmin olduğunu ve lezzet konusunda olumlu bir görüşe sahip olduğunu yansıtmaktadır. Ancak, bu oranın çoğunluğu oluşturmadığı ve memnuniyetsizlik oranının daha yüksek olduğu göz önüne alındığında, kantinlerin ürün yelpazesini ve sunulan yiyeceklerin lezzetini iyileştirmeye yönelik çaba göstermeleri gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu çerçevede, kantinlerin menü planlaması ve ürün seçiminde öğrenci katılımı ve geri bildirimleri daha fazla önem arz etmektedir. Bu sayede, öğrencilerin kantinlerden daha keyif alması ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarını desteklemesi mümkün olabilir.

Tablo 8, öğrencilerin kantinlerde satılan ürünleri sağlıklı bulma eğilimlerini anlamak için önemli bir veri kaynağı sağlamaktadır. Veriler, öğrencilerin genel olarak kantin ürünlerini sağlıklı bulma konusunda olumsuz bir algıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete katılan öğrencilerin %57,2'si kantinde satılan ürünlerin sağlıklı olduğu ifadesine kesinlikle katılmadığını ifade ederken, %19,5'i de katılmadığını

belirtmiştir. Bu durum, öğrencilerin çoğunluğunun kantin ürünlerini sağlıklı bulmadığını göstermektedir (%76,7). Kantinlerde satılan ürünler dikkate alındığı zaman, kantinlerde sıklıkla satılan ürünler arasında tost, simit, çiğ köfte, pizza, bisküvi, gofret gibi işlenmiş, besin değeri düşük ve kalorili gıdaların yer aldığı görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin sağlıklı alternatifler yerine daha işlenmiş ve daha az besleyici seçeneklere yönlendirildiğini göstermektedir. Ancak, verilerin içinde dikkate değer bir oran da bulunmaktadır. Öğrencilerin %7,6'sı kantin ürünlerini sağlıklı bulmaktadır. Bu durum, belirli bir kesimin kantinlerde sunulan ürünlerin sağlık açısından kabul edilebilir olduğunu düşündüğünü göstermektedir. Bu öğrencilerin tercihlerini ve algılarını daha derinlemesine anlamak, sağlıklı beslenme davranışlarını teşvik etmek için önemli bir adım olabilir. Bu veriler ışığında, kantinlerin sağlıklı beslenme politikaları ve uygulamaları gözden geçirilmeli ve geliştirilmelidir. Sağlıklı alternatiflerin sunulması, besin değerleri yüksek ürünlerin tercih edilmesi ve öğrencilerin beslenme bilincinin artırılması için çeşitli önlemler alınabilir. Bu şekilde, okul kantinleri, öğrencilerin sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etmede önemli bir rol oynayabilir ve genç nesillerin daha sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemelerine katkıda bulunabilir.

Tablo 8'deki, öğrencilerin kantinlerde satılan ürünlerin pahalılığına ilişkin algılarını ortaya koymaktadır. Verilere göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu (%74,8) kantin ürünlerinin pahalı olduğunu kesinlikle düşündüğünü ifade etmektedir. %12,9'u ise bu düşüncede katıldığını belirtmiştir. Dolayısıyla, toplamda %87,7'si okuldaki kantinlerin pahalı olduğunu düşünmektedir. Öte yandan, kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum cevaplarını veren öğrencilerin toplam oranı %7,3'te kalmıştır. Kararsızların oranı ise % 5'tir. Bu durum, bir azınlığın kantin ürünlerinin fiyatlarının yüksek olduğuna katılmadığını veya bu konuda kararsız olduğunu göstermektedir. Ancak, bu sonuçların daha derinlemesine anlaşılabilmesi için öğrencilerin maddi gelir düzeyleri ve sosyo-ekonomik durumları gibi faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Öğrencilerin bu algıları ve görüşleri, ekonomik koşulları ve sosyal arka planlarıyla ilişkilendirildiğinde, kantin ürünlerinin fiyatlandırması ve erişilebilirliği konusunda daha kapsamlı bir analiz yapılabilir. Bu bağlamda, öğrencilerin maddi durumları ve sosyo-ekonomik faktörlerin yanı sıra kantinlerin fiyat politikaları ve öğrencilere sunulan seçenekler gibi konuların göz önünde bulundurulması, kantinlerin daha adil ve sürdürülebilir bir fiyatlandırma politikası benimsemesine yardımcı olabilir. Bu şekilde, öğrencilerin beslenme

ihtiyaçlarını karşılamak ve ekonomik olarak erişilebilir sağlıklı seçeneklere erişimini sağlamak mümkün olabilir.

Tablo 8’deki veriler, öğrencilerin kantinlerde satılan ürünlerin hijyenikliği konusundaki algılarını yansıtmaktadır. Verilere göre, öğrencilerin %53,8’i kantin ürünlerini kesinlikle hijyenik bulmadığını, %13,5’i ise hijyenik bulmadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla, toplamda %67,3’ü kantinleri hijyenik bulmamaktadır. Ayrıca, öğrencilerin %21,7’si kantinin hijyenikliği konusunda kararsız kalmıştır, öğrencilerin sadece %11’i ise kantinleri hijyenik bulmaktadır. Bu sonuçlar, kantinlerin hijyen standartlarına uygunluğu ve öğrencilerin sağlık endişeleri açısından önemlidir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kantinlerin hijyenik olmadığına inanması, bu konuda ciddi bir endişe olduğunu göstermektedir. Bu durum, kantinlerin hijyen standartlarının gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi gerekliliğini yansıtabilmektedir. Yemek hizmeti veren kurumlar veya okul yemekhaneleri daha büyük bir alanda ve daha kapsamlı hijyen prosedürleri altında hizmet verirken, kantinler daha küçük bir alanda ve daha az denetim altında faaliyet göstermektedir. Bu nedenle, kantinlerin hijyenik standartlarının yemekhanelere kıyasla daha zayıf olabileceği düşünülebilir. Bu veriler ışığında, kantinlerin hijyenik koşullarının iyileştirilmesi ve öğrencilerin sağlıklı ve güvenli gıdalara erişimini sağlamak için daha sıkı denetimlerin yapılması gerekmektedir. Kantinlerin hijyen standartlarının artırılması, öğrencilerin güvenli ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarını teşvik etmede önemli bir adım olabilir.

Tablo 8’de kantinde satılan ürünlerin doyuruculuğu hakkında öğrenci görüşleri yer almaktadır. Öğrencilerin %61,3’ü kesinlikle katılmıyorum %13,2’si katılmıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin %74,5’inin kantinden alışveriş yaptıktan sonra doymadığını ifade etmesi, kantin menüsünde doyurucu seçeneklerin yetersiz olduğunu düşündürebilir. Bu durum, öğrencilerin beslenme ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları anlamına gelir ve uzun vadede sağlıklarını ve dolayısıyla eğitim hayatlarını olumsuz etkileyebilir. Diğer yandan, %13,2’sinin kantindeki ürünleri doyurucu bulunduğunu ifade etmesi, kantin menüsünün bazı öğrenciler için yeterli olabileceğini gösterir. Ancak, bu oranın düşük olması, kantin yönetiminin genel memnuniyetsizliği gidermek ve tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla çaba sarf etmesi gerektiğini gösterir. Belki de bu öğrencilere daha fazla sağlıklı seçenek sunularak veya mevcut menüde iyileştirmeler yaparak bu memnuniyetsizliği azaltmak

mümkün olabilir. Ayrıca, %13,2'sinin kararsız olduğunu belirtmesi, bazı öğrencilerin kantin menüsü hakkında net bir fikre sahip olmadığını veya belki de deneyimlerinin değişken olduğunu gösterir. Bu öğrencilerin, kantin ürünlerinin doyuruculuğu konusunda belirsizlik yaşaması kantin ve okul yönetimlerinde dikkate alınmalıdır. Kantin yönetimi, bu öğrencilerin görüşlerini daha iyi anlamak ve memnuniyetlerini artırmak için düzenli olarak geri bildirim toplamalı ve menüde değişiklikler yapmalıdır. Sonuç olarak, bu veriler kantin yönetimi için önemli bir geri bildirim kaynağıdır. Kantin, öğrencilerin beslenme ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak ve memnuniyetlerini artırmak için menüsünde çeşitlilik ve doyuruculuk konularına odaklanmalıdır. Ayrıca, öğrencilerle daha sıkı bir iletişim kurarak, onların ihtiyaçlarını daha iyi anlamaya ve karşılamaya çalışmalıdır. Bu şekilde, kantin, öğrencilerin sağlıklı ve doyurucu bir şekilde beslenmelerine yardımcı olabilir ve genel öğrenci memnuniyetini artırabilir.

Tablo 8, öğrencilerin kantin ve yemekhane algılarını ve beslenme tercihlerini değerlendirmek için kullanılan soruya verdikleri yanıtları içermektedir. Öğrencilerin kantin ve yemekhane tercihlerine ilişkin veriler, kantin ile yemekhane arasında tercih yapma eğilimlerini yansıtmaktadır. Öncelikle, ücretsiz yemekhane yerine ücretsiz kantini tercih etmeme eğiliminde olan öğrencilerin oranı %53,1 olarak belirlenmiştir. Bu durum, kantinlerin sunduğu hizmetlerin veya menülerin öğrenciler tarafından yemekhane hizmetlerine göre daha az cazip bulunduğunu göstermektedir. Bu eğilimin arkasında, öğrencilerin kantinlerde sunulan ürünlerin doyuruculuğu, çeşitliliği, sağlık açısından uygunluğu gibi faktörlerden etkilendiği düşünülebilir. Diğer yandan, %25,8'inin yemekhane ücretsiz olsa bile kantini tercih etme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin tercihinde, kantinlerin sunduğu, hızlı servis veya daha rahat bir atmosfer gibi faktörlerin etkili olabileceği düşünülebilir. Ancak, bu oranın yemekhaneyi tercih eden öğrenci sayısına kıyasla daha düşük olması, kantinlerin yemekhane hizmetlerine göre genel olarak daha az tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca, %21,1'inin kararsız olduğunu belirtmesi de dikkat çekicidir. Bu öğrencilerin tercihlerinin belirsizliği, kantin ve yemekhane arasında denge kurmada veya karar vermede zorluk yaşadıklarını gösterebilir. Bu durum, kantin ve yemekhane hizmetlerinin öğrencilerin beklentilerini tam olarak karşılamadığı veya sunulan seçenekler arasında belirgin bir farkın olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 8, öğrencilerin kantin ve yemekhane algılarını ve beslenme tercihlerini değerlendirmek için kullanılan soruya verdikleri yanıtları içermektedir. Analiz edilen verilere göre, öğrencilerin %50,9'u kesinlikle katılıyorum ve %18,9'u katılıyorum yanıtlarını vererek yemekhaneyi tercih etme eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Bu veriler, öğrencilerin toplamda %69,8'inin yemekhaneyi tercih etme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin %18,2'si kararsız olduklarını ifade ederken, %11,9'u ise yemekhaneyi tercih etme eğiliminde olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, öğrenci kitlesinin büyük bir kısmının yemekhaneyi tercih ettiğini, ancak belirli bir kesiminin kararsız veya olumsuz görüşlere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Kararsız olan %18,2'lik kesim, yemekhane hizmetlerinin kalitesi veya çeşitli kişisel nedenlerle net bir tercih yapamamış olabilir. Yemekhaneyi tercih etmeyen %11,9'luk öğrenci grubu ise, kantin ve yemekhane hizmetlerinin belirli açılardan yetersiz olduğunu düşündüklerini veya kişisel beslenme tercihleri nedeniyle yemekhaneyi tercih etmediklerini göstermektedir.

2.6.3. Öğrencilerin Beslenme Alışkanlıkları

Tablo 9. Öğrencilerin Beslenme Alışkanlıkları

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum.		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım.	67	21,1	61	19,2	66	20,8	55	17,3	69	21,7	318	100,0
Ders esnasında abur cubur tüketirim.	28	8,8	33	10,4	41	12,9	77	24,2	139	43,7	318	100,0
Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum.	33	10,4	36	11,3	51	16,0	77	24,2	121	38,1	318	100,0
Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum.	30	9,4	28	8,8	57	17,9	68	21,4	135	42,5	318	100,0
Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur.	119	37,4	75	23,6	54	17,0	33	10,4	37	11,6	318	100,0

Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımın arasında yemeye utanırım.	69	21,7	52	16,4	39	12,3	74	23,3	84	26,4	318	100,0
--	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	-----	-------

Tablo 9’da öğrencilerin okula gelmeden önce kahvaltı yapma durumlarına ait sonuçlara ulaşılmıştır. Soruya cevap veren katılımcıların %21,1’i kesinlikle katılmıyorum %19,2’si katılmıyorum cevabını vermiştir. Buna göre katılımcıların %40,3’ünün okula gelmeden önce kahvaltı yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu oran oldukça yüksektir ve sağlıklı bir yaşam tarzı için önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, kararsız olanların %20,8’i “düzenli” bir şekilde kahvaltı yapmadıkları düşünüldüğünde, toplamda %61,1’inin düzenli olarak kahvaltı yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, kahvaltı alışkanlığının genel olarak zayıf olduğunu ve önemli bir iyileştirme alanı olduğunu göstermektedir. Soruya cevap veren öğrencilerin %17,3’ü katılıyorum %21,7’si ise kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yalnızca %39 unun düzenli olarak kahvaltı yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 9’da, öğrencilerin ders işleniş esnasında atıştırmalık yeme durumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır. Atıştırmalık yeme durumlarını ölçen soruya öğrencilerin %43,7’si kesinlikle katılıyorum ve %24,2’si katılıyorum cevaplarını vermiştir bu da toplamda öğrencilerin %67,9’unun ders sırasında bisküvi, gofret gibi atıştırmalıklar yediği sonucunu bize vermektedir. Bu, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun ders esnasında atıştırmalık tüketme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu durum öğrencilerin derse odaklanmalarını zorlaştırıp ders verimliliğini düşürebilir aynı zamanda sağlıksız ve düzensiz beslenme alışkanlığını teşvik edebilir. Diğer yandan, öğrencilerin %8,8’i kesinlikle katılmıyorum ve %10,4’ü katılmıyorum cevaplarını vermiş yani toplamda öğrencilerin %19,2’si ders işleniş sırasında atıştırmalık yemediğini belirtmiştir. Veriler incelendiğinde ders esnasında atıştırmalık tüketen öğrenci oranının tüketmeyenlere göre çok daha fazla olduğu görülmektedir

Tablo 9, öğrencilerin okuldaki beslenme durumlarının ders performanslarına olan etkisini değerlendirmek amacıyla sorulan “Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum.” sorunun cevabını içermektedir. Buna göre öğrencilerin %62,3’ünün, okul günü boyunca yeterli beslenemedikleri için

derslerine odaklanmakta güçlük çektiklerini belirttiği görülmektedir. Bu durum, beslenmenin ders performansı üzerindeki etkisinin önemli olduğunu düşündürebilir. Öğrencilerin enerji düzeyleri ve konsantrasyonları, beslenme alışkanlıklarının akademik başarıyı ne ölçüde etkilediğini ortaya koymaktadır. Diğer yandan, %21,7'si ise bu durumu reddetmektedir. Tablo 9’da öğrencilerin evde düzenli yemek yeme durumlarını ait anket sonuçları yer almaktadır. Anketteki soruya cevap veren öğrencilerin %11,6'sı kesinlikle katılıyorum ve %10,4'ü katılıyorum cevaplarını vererek düzenli yemek yiyemediklerini belirtmiştir. Bu, toplamda anket sorusunu yanıtlayan öğrencilerin %21,6'nın evde düzenli yemek yiyemediğini gösterir. Bu dikkate değer bir orandır ve her beş öğrenciden birinin evde düzgün beslenemediği anlamına gelir. Diğer yandan, %37,4'ü kesinlikle katılmıyorum ve %23,6'sı katılmıyorum cevabını vererek evde düzenli olarak yemek yeme fırsatı olduğunu ifade etmiştir. Buna göre öğrencilerin %61 ‘inin evde düzenli olarak yemek yediği sonucuna ulaşılmıştır.

2.6.4. Öğrencilerin Gelir Düzeyleri ile Beslenme Alışkanlıkları Arasındaki İlişki

Tablo 10. Öğrencilerin Gelir Düzeyleri ile Beslenme Alışkanlıkları Arasındaki İlişki

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum.		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.	41	12,9	23	7,2	34	10,7	100	31,4	120	37,7	318	100,0
Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır.	76	23,9	56	17,6	44	13,8	36	11,3	106	33,3	318	100,0
Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım.	42	13,2	35	11,0	34	10,7	92	28,9	115	36,2	318	100,0
Okulunda ücretsiz yemek verilseydi	28	8,8	14	4,4	29	9,1	59	18,6	188	59,1	318	100,0

harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkan olurdu.													
Evde mutfaka ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.	33	10,4	28	8,8	46	14,5	111	34,9	100	31,4	318	100,0	

Tablo 10’da öğrencilerin harçlık alımı ve harcamalarıyla ilgili algılarına dair çeşitli bulgular mevcuttur. Öncelikle, ankete katılan öğrencilerin büyük bir kısmının (%69,3) ailelerinden aldıkları harçlığın okul masraflarını karşıladığını belirtmesi, ailenin öğrencinin okul zamanı içinde yaptığı harcamalar üzerinde maddi desteğinin yeterli olduğunu göstermektedir. Ancak, bu çoğunluk dışında kalan %20,1’lik bir kesim, harçlıklarının yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, ailelerin ekonomik durumlarının ve öğrencilerin ihtiyaçlarının farklılık gösterebileceğini ve harçlık miktarının bireysel gereksinimlere uygun olmadığını düşündürebilir. Diğer yandan, %10,7’si ise harçlık konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu durum, bazı öğrencilerin harçlık miktarının yeterliliği konusunda belirsizlik yaşadıklarını ve belki de harçlık alımı ile harcamaları arasında dengeyi sağlama konusunda belirsizlik yaşadıklarını gösterebilir. Genel olarak, bu veriler, öğrencilerin ekonomik durumlarının eğitim deneyimlerini etkileyebileceğini ve harçlık miktarının yeterliliğinin kişisel ve ailevi faktörlere bağlı olduğunu gösterebilmektedir. Bu nedenle, eğitim politikalarının ve sosyal destek sistemlerinin, öğrencilerin ekonomik refahlarını artırmak ve eğitim fırsatlarına erişimlerini güvence altına almak için dikkatle incelenmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir.

Tablodaki 10’daki verilere dayanarak, öğrencilerin harçlık kullanımı, öğrencilerin harçlıklarını okul dışında nasıl değerlendirdikleri ve bu durumun sosyal etkileri üzerine çeşitli yorumlar yapılabilir. İlk olarak, öğrencilerin %44,6’sı ailelerinden aldıkları günlük harçlıkları sadece okulda temel beslenme ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıklarını bu nedenle dışarıda sosyalleşmek için para ayıramadıklarını ifade etmeleri dikkat çekicidir. Bu durum, bazı öğrencilerin maddi sıkıntılar nedeniyle sosyal etkinliklere katılım konusunda kısıtlı olduklarını ve maddi sınırlılıklarının sosyal hayatlarını ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkilediğini gösterebilir. Öğrencilerin

%41,5'i okulda yemek yedikten sonra dışarıda sosyalleşmek için harçlığının kaldığını ifade etmiştir. Bu öğrencilerin durumu, çeşitli yönlerden değerlendirilebilir. Öncelikle, bu öğrencilerin harçlıklarını daha dengeli bir şekilde yönetebildikleri ve temel ihtiyaçlarını karşılayabildikleri gözlemlenmektedir. Bu durum, ailelerin veya öğrencilerin maddi gelir seviyelerinin daha yüksek olduğunu veya harçlık miktarının ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olduğunu düşündüklerini gösterebilir. Bu analizde, okullarda ücretsiz yemek hizmetinin önemi de göz ardı edilmemelidir. Okullarda sunulan ücretsiz yemek hizmeti, öğrencilerin günlük beslenme ihtiyaçlarını karşılayarak ailelerin bütçesine katkı sağlayabilir ve bu nedenle öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımını artırabilir.

Tablodaki verilere göre, öğrencilerin çoğunluğu (%65,1), okula harçlık getirmediği durumda çevresinden para istemeyi tercih etmemekte ve açlıkla başa çıkmayı seçmektedir. Öğrencilerin aç kalmayı tercih etmeleri, önemli bir sosyal sorunun işaretçisi de olabilir. Örneğin, öğrenci parasının olmadığını –özellikle çoğu zaman para getiremeyen öğrenciler- bu durumu arkadaşlarından gizleyebilir bu şekilde açlığını gizleme eğiliminde olan öğrenciler kendilerini sosyal gruplarından soyutlayabilirler. Bu durumda, okullarda ücretsiz öğle yemeği programlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Ücretsiz yemek hizmetleri, harçlık eksikliği nedeniyle aç kalan öğrenciler için bir çözüm olabilir.

Tablo 10'da öğrencilerin ücretsiz okul yemeği programına yönelik bakış açılarını ve maddi kaynaklarını nasıl kullandıklarına dair bulgular yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%77,7) ücretsiz yemek programının kendi aile ekonomilerine katkı sağlayacağını düşündüğünü, bu durumun olumlu olduğunu ve ayrılan harçlıkların kişisel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayacağını düşündüğünü göstermektedir. Ayrıca, bu sonuçlar, ücretsiz yemek programlarının sosyal adalet ve eşitlik açısından önemli bir rol oynayabileceğini yansıtmaktadır. Öte yandan, küçük bir kesim (%13,2) ise bu düşünceye katılmamaktadır ve harçlıklarının yeterli olduğunu düşünmektedir.

Bu tablodan elde edilen veriler, öğrencilerin evde yeterli ve dengeli beslenme konusundaki algılarını yansıtmaktadır. Bulgular, öğrencilerin genel olarak olumlu bir algıya sahip olduğunu, çoğunluğunun (%66,3) evde yeterli ve dengeli beslendiğini

düşündüğünü göstermektedir. Bu, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının yaygın olduğunu ve bazı öğrencilerin evde gerekli beslenmeyi sağlama konusunda yeterli maddi imkana sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte anket sorusuna yanıt veren öğrencilerin, %19,2'si evde yeterli ve dengeli beslenme imkanının olmadığını düşünmektedir, bu da beslenme koşullarının bazı öğrenciler için kısıtlı veya zorlayıcı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin %14,5'inin bu konuda kararsız olduğunu ifade etmesi, bazı öğrencilerin belirsizlik içinde olduğunu yani belirsiz ve dengesiz bir maddi gelire sahip olduğunu veya beslenme tarzının düzensiz olduğu göstermektedir. Sonuç olarak, bu veriler, öğrenciler arasında beslenme düzenlerinin çeşitliliğini ve bu konuda farklı durumların olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının teşvik edilmesi ve desteklenmesi için beslenme eğitimi ve erişilebilirlik önlemlerinin önemini yansıtmaktadır.

2.6.5. Bağımsız Örneklem T Testleri

2.6.5.1. Sınıf Düzeyi ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki

Tablo 11. Sınıf Düzeyi ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki

		Karelerin Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Anlamlılık değeri.
Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum.	Gruplar Arasında	11,126	3	3,709	2,028	0,110
	Gruplar İçerisinde	574,185	314	1,829		
	Toplam	585,311	317			
Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.	Gruplar Arasında	13,651	3	4,550	3,158	0,025
	Gruplar İçerisinde	452,515	314	1,441		
	Toplam	466,167	317			
Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	Gruplar Arasında	15,470	3	5,157	3,435	0,017
	Gruplar İçerisinde	471,376	314	1,501		
	Toplam	486,846	317			
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	Gruplar Arasında	17,826	3	5,942	4,132	0,007
	Gruplar İçerisinde	451,557	314	1,438		
	Toplam	469,384	317			

Sınıf düzeyi ile soru maddeleri arasındaki istatistiksel ilişki tablosu incelendiğinde öğrencilerin kantinde satılan ürünlerin çeşitlerini yeterli bulma durumları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. İlk olarak, üst sınıflardaki öğrenciler genellikle daha geniş bir mutfak deneyimine sahip olabilirler ve kantin menüsündeki yemekleri daha az ilgi çekici bulabilirler. Evde yemek pişirme yetenekleri geliştikçe, kantin yemeklerinin sınırlı çeşidi ve tekrar eden menüleri daha az cazip hale gelebilir. Ayrıca, üst sınıflardaki öğrencilerin maddi durumları da değişebilir. Daha fazla gelire sahip öğrenciler, dışarıda yemek yeme veya öğle yemeği için farklı seçeneklere yönelebilirken, daha sınırlı gelire sahip olanlar kantin yemeklerine daha çok bağlı olabilirler. Bu da üst sınıflardaki öğrenciler arasında kantin yemeklerine olan talebin azalmasına neden olabilir. Son olarak, üst sınıflardaki öğrenciler genellikle daha bilinçli beslenme alışkanlıklarına sahip olabilirler ve kantin menüsündeki sağlıksız veya düşük kaliteli seçenekleri tercih etmeyebilirler. Daha dengeli ve besleyici bir öğle yemeği için alternatif yerler arayabilirler. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, üst sınıflardaki öğrencilerin kantin yemeklerine olan ilgisinin azalmasına ve menünün detaylarını daha az çekici bulmalarına yol açabilir.

Sınıf düzeyi ile soru maddeleri arasındaki istatistiksel ilişki tablosu incelendiğinde öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli bulma durumları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılıkların tespit edilmesi, kantinde sunulan ürünlerin lezzet algısının sınıf düzeyine göre değiştiğini göstermektedir. Bu durum, belirli yaş gruplarının veya sınıf düzeylerinin farklı tat tercihlerine sahip olabileceğini öne sürmektedir. Örneğin, daha küçük yaşta olan öğrenciler genellikle paketlenmiş yiyecekleri tercih ederken, daha büyük öğrencilerin sağlıklı besinleri tercih ettiği düşünülebilir. Bu tür bir bulgu, kantin işletmecilerine, öğrencilerin tat tercihlerini anlamak ve onlara daha uygun seçenekler sunmak konusunda rehberlik sağlayabilir. Ayrıca, bu bulgular, okul yönetimine, kantin menülerini ve satış stratejilerini revize etme fırsatı sunarak, öğrencilerin ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verme ve sağlıklı beslenmeyi teşvik etme konusunda önemli bir rol oynayabilir. Sınıf düzeyi ile soru maddeleri arasındaki istatistiksel ilişki tablosu incelendiğinde öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılıkların tespit

edilmesi, öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumunun farklı gruplar arasında değiştiğini göstermektedir. Örneğin, belirli bir sınıf düzeyindeki öğrencilerin hijyen standartlarına daha fazla dikkat etme eğiliminde olabileceği düşünülebilir. Bu bulgu, kantin işletmecileri ve okul yönetimi için önemli ipuçları sunar. Öncelikle, bu bilgiye dayanarak hijyen standartlarını artırmak için gerekli önlemleri almak önemlidir. Bu, kantin personelinin ellerin yıkanması, gıda hazırlığı ve sunumu sırasında hijyenik kurallara uyulması gibi adımları içerebilir. Ayrıca, kantin içindeki hijyenik koşulların düzenli olarak denetlenmesi ve iyileştirilmesi gerekebilir.

2.6.5.1. Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları

Tablo 12. Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları

	Levene İstatistiği	df1	df2	Anlamlılık değeri.
Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım.	2,423	3	314	0,066
Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.	1,711	3	314	0,165
Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır.	2,949	3	314	0,033
Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkan olurdu.	2,773	3	314	0,042
Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım.	1,934	3	314	0,124
Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım.	3,067	3	314	0,028
Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim.	1,912	3	314	0,128
Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir.	1,904	3	314	0,129
Gün içerisinde yeterli ve dengeli beslendiğimi düşünüyorum.	2,849	3	314	0,038
Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum.	6,337	3	314	0,000
Evde mutfaka ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.	0,526	3	314	0,664
Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.	4,068	3	314	0,007
Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım.	0,285	3	314	0,836
Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum.	0,572	3	314	0,634
Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	6,019	3	314	0,001
Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.	1,174	3	314	0,320
Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum.	8,399	3	314	0,000
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	5,907	3	314	0,001
Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.	1,288	3	314	0,278
Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim.	0,431	3	314	0,731
Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim.	5,089	3	314	0,002

Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur. (annem ve babam çalışıyor, annem çalışıyor veya farklı nedenlerden dolayı.)	6,676	3	314	0,000
Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum.	3,197	3	314	0,024
Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi ,gofret gibi atıştırmalıklar yiyorum.	1,042	3	314	0,374

Sınıf düzeyi ile soru maddeleri arasındaki Varyansların Homojenliği Testi, P değerlerine bakıldığında; “Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.”, “ Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.”, “ Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.” soru maddelerinin P değerinin $P < 0,05$ ve altında olduğu tespit edilmiştir.

Sınıf düzeylerinin Anova testi sonuçlarına göre P değeri 0,05 ve altında olan soru maddeleri için varyansların homojenliği testindeki anlamlılık değerleri analiz edilmiş ve bu soru maddeleri arasında anlamlılık değeri 0,05’ten küçük olanlar için POCH-HOC Tamhane analizi sonuçları incelenerek anlamlılık ilişkisi ele alınmıştır. Anlamlılık değeri 0,05 üstü olanlar için ise POCH-HOC Scheffe analizi sonuçları incelenerek anlamlılık ilişkisi ele alınmıştır. Öğrencilerin sınıf düzeyine göre Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir. Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum. Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum Soru maddelerine verdikleri yanıtların Anova testi sonuçları 0,05’ten küçük olduğu için bu soruların Varyansların Homojenliği testi sonuçlarına bakıldı ve aşağıdaki sonuçlara ulaşıldı.

Öğrencilerin sınıf düzeyine göre "Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir." ifadesine verdikleri yanıtların varyansların homojenliği testi sonucunda anlamlılık değeri 0,007 olarak belirlenmiştir. Bu değer 0,05’ten küçük olması nedeniyle, post-hoc Tamhane analizi uygulanmıştır. Tamhane analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin kantinde sunulan yemek çeşidini yeterli bulma durumları ile sınıf düzeyleri arasındaki anlamlı farklılıklar incelenmiştir. Analiz sonuçları, 10.ve 12.sınıf öğrencileri arasında 0,012 düzeyinde anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ilgili sınıf düzeyleri arasında okul kantininde satılan ürünlerin çeşitlerini yeterli bulma konusunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır

Öğrencilerin sınıf düzeyine göre "Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum" ifadesine verdikleri yanıtların varyansların homojenliği testi sonucunda anlamlılık değeri 0,001 olarak belirlenmiştir. Bu değer 0,05’ten küçük olması nedeniyle, post-hoc Tamhane analizi uygulanmıştır. Tamhane analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin

kantinde satılan ürünleri lezzetli bulma durumları ile sınıf düzeyleri arasındaki anlamlı farklılıklar incelenmiştir. Analiz sonuçları, 9. ve 10. sınıf öğrencileri arasında lezzet algısında 0,039 düzeyinde, 10. ve 12. sınıf öğrencileri arasında ise 0,019 düzeyinde anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ilgili sınıf düzeyleri arasında kantin ürünlerinin lezzeti konusunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin sınıf düzeyine göre "Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum" ifadesine verdikleri yanıtların varyansların homojenliği testi sonucunda anlamlılık değeri 0,001 olarak belirlenmiştir. Bu değerin 0,05'ten küçük olması nedeniyle, post-hoc Tamhane analizi uygulanmıştır. Tamhane analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumları ile sınıf düzeyleri arasındaki anlamlı farklılıklar incelenmiştir. Analiz sonuçları, 9. ve 10. sınıf öğrencileri arasında hijyen algısında 0,028 düzeyinde, 10. ve 12. sınıf öğrencileri arasında ise 0,05 düzeyinde anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ilgili sınıf düzeyleri arasında kantin ürünlerinin hijyenikliği konusunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

2.6.5.2. Okul Türü ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki

Tablo 13. Okul Türü ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki

		Karelerin Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Anlamlılık değeri.
Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	Gruplar Arasında	15,169	2	7,585	5,065	0,007
	Gruplar İçerisinde	471,677	315	1,497		
	Toplam	486,846	317			
Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.	Gruplar Arasında	8,537	2	4,269	3,398	0,035
	Gruplar İçerisinde	395,765	315	1,256		
	Toplam	404,302	317			
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	Gruplar Arasında	10,179	2	5,089	3,491	0,032
	Gruplar İçerisinde	459,205	315	1,458		
	Toplam	469,384	317			
Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.	Gruplar Arasında	14,418	2	7,209	4,631	0,010
	Gruplar İçerisinde	490,403	315	1,557		
	Toplam	504,821	317			

Okul türü ve soru maddeleri arasındaki istatistiksel ilişki tablosu incelendiğinde öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli, sağlıklı, hijyenik ve doyurucu bulma durumlarıyla okul türleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin kantinde sunulan ürünleri lezzetli, sağlıklı, hijyenik ve doyurucu bulma durumları ile okul türleri arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki, farklı okul türlerinin öğrenci profili, beslenme alışkanlıkları, kantin hizmetlerinin niteliği ve okul kültürü gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir. Örneğin, bir okul türünde öğrencilerin sağlıklı beslenmeye daha fazla önem vermesi ve bu nedenle kantinde sunulan sağlıklı seçenekleri daha lezzetli ve doyurucu bulmaları mümkündür. Bu okullarda, kantinlerin menülerinde daha fazla organik, taze ve sağlıklı seçeneklerin bulunması olasıdır. Diğer bir okul türünde ise, kantin menüsü daha çok fast-food veya işlenmiş gıdalara odaklanmış olabilir ve bu da öğrencilerin besin değeri daha düşük ancak daha lezzetli buldukları ürünleri tercih etmelerine yol açabilir. Bu durumda, öğrencilerin sağlıksız beslenme alışkanlıklarının teşvik edilmesi ve beslenme düzenlerinin bozulması riski artabilir. Bu bulgu, okul yönetimi ve kantin işletmecileri için önemli bir ipucu sağlar. Özellikle, kantin menülerinin ve hizmetlerinin, öğrencilerin ihtiyaçlarına, tercihlerine ve sağlık standartlarına daha iyi uyum sağlaması için gözden geçirilmesi gerekebilir. Sağlıklı ve dengeli beslenmeyi teşvik etmek için kantinlerde sunulan seçeneklerin çeşitlendirilmesi, sağlık standartlarının artırılması ve hijyen koşullarının iyileştirilmesi, öğrencilerin daha pozitif beslenme alışkanlıkları kazanmalarına ve sağlıklı bir yaşam tarzını sürdürmelerine yardımcı olabilir.

2.6.5.3. Okul Türü Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları

Tablo 14. Okul Türü Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları

	Levene İstatistiği	df1	df2	Anlamlılık değeri.
Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım .	3,577	2	315	0,029
Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.	10,310	2	315	0,000
Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır.	1,274	2	315	0,281
Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkan olurdu.	1,434	2	315	0,240
Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım.	3,020	2	315	0,050
Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım.	4,181	2	315	0,016
Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim.	1,621	2	315	0,199
Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir.	0,732	2	315	0,482
Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum.	8,559	2	315	0,000
Evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.	14,371	2	315	0,000
Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.	1,992	2	315	0,138
Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım.	0,284	2	315	0,753
Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum.	0,883	2	315	0,415
Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	6,118	2	315	0,002
Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.	5,310	2	315	0,05
Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum.	6,045	2	315	0,003
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	3,823	2	315	0,023
Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.	5,702	2	315	0,004
Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim.	1,096	2	315	0,335
Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim.	1,621	2	315	0,199
Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur. (annem ve babam çalışıyor, annem çalışıyor veya farklı nedenlerden dolayı.)	4,874	2	315	0,008
Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum.	3,346	2	315	0,036
Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırma ürünleri yiyorum.	2,343	2	315	0,098

Okul türü ile soru maddeleri arasındaki Varyansların Homojenliği Testi P değerlerine bakıldığında; “Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.”, “ Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.”, “ Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.”, “Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.” Soru maddelerinin P değerinin $P < 0,05$ ve altında olduğu tespit edilmiştir.

Okul türlerinin Anova testi sonuçlarına göre p değeri 0,05 ve altında olan soru maddeleri için varyansların homojenliği testindeki anlamlılık değerleri analiz edilmiş ve bu soru maddelerinin anlamlılık değeri 0,05’ten küçük olduğu ve varyansları homojen dağılmadığı için POCH-HOC Tamhane analizi sonuçları incelenerek anlamlılık ilişkisi ele alınmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrencilerin okul türü ile kantinde satılan ürünleri lezzetli bulma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde Varyansların homojenliği testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri 0,002 olarak belirlenmiş ve bu değer 0,05’ten küçük olduğu için POCH-HOC Tamhane analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tüm gruplar arasında öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli bulma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu, öğrencilerin kantin ürünleriyle ilgili lezzet algılarının, okul türünden bağımsız olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin okul türü ile kantinde satılan ürünleri sağlıklı bulma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde varyansların homojenliği testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri 0,05 olarak belirlenmiş ve bu değer 0,05’e eşit olduğu için POCH-HOC Tamhane analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tüm gruplar arasında öğrencilerin kantinde satılan ürünleri sağlıklı bulma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu, öğrencilerin kantin ürünlerinin sağlık açısından değerlendirmelerinin, okul türünden bağımsız olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin okul türü ile kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde. Varyansların homojenliği testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri 0,023 olarak belirlenmiş ve bu değer 0,05’ten küçük olduğu için POCH-HOC Tamhane analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tüm gruplar arasında öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu, öğrencilerin kantin ürünlerinin hijyenik olduğu algısının, okul türünden bağımsız olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin okul türü ile kantinde satılan ürünleri doyurucu bulma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde varyansların homojenliği testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri 0,004 olarak belirlenmiş ve bu değer 0,05'ten küçük olduğu için POCH-HOC Tamhane analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tüm gruplar arasında öğrencilerin kantinde satılan ürünleri doyurucu bulma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu, öğrencilerin kantin ürünlerinin doyurucu olduğu algısının, okul türünden bağımsız olduğunu göstermektedir.

2.6.5.4. Ailenin Ortalama Geliri ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki

Tablo 15. Ailenin Ortalama Geliri ile Soru Maddeleri Arasındaki İstatistiksel İlişki

		Karelerin Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Anlamlılık değeri.
Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım .	Gruplar Arasında	40,815	4	10,204	5,158	0,000
	Gruplar İçerisinde	619,173	313	1,978		
	Toplam	659,987	317			
Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.	Gruplar Arasında	41,838	4	10,459	5,936	0,000
	Gruplar İçerisinde	551,499	313	1,762		
	Toplam	593,336	317			
Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum.	Gruplar Arasında	18,188	4	4,547	2,510	0,042
	Gruplar İçerisinde	567,123	313	1,812		
	Toplam	585,311	317			
Evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.	Gruplar Arasında	38,628	4	9,657	6,241	0,000
	Gruplar İçerisinde	484,294	313	1,547		
	Toplam	522,921	317			
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	Gruplar Arasında	15,562	4	3,890	2,683	0,032
	Gruplar İçerisinde	453,822	313	1,450		
	Toplam	469,384	317			

Öğrenci ailelerinin ortalama geliri ile soru maddeleri arasındaki istatistiksel tablo incelendiğinde öğrencilerin okula gelmeden önce kahvaltı yapma durumları, ailelerinin okula gelirken yeterli harçlık verme durumları, öğrencilerin okulda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğini düşünmeleri, evde mutfığa ayırabildikleri bütçelerin yeterli ve dengeli beslenmeleri için yeterli olma durumları ve kantinde satılan

ürünleri hijyenik olma durumları ile ailenin ortalama geliri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Öğrencilerin okula gelmeden önce evde kahvaltı yapma durumları incelendiğinde ailelerin gelir düzeyi ile öğrencilerin kahvaltı yapma durumları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablodaki bulgu, aile gelirinin öğrencilerin kahvaltı alışkanlıkları üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu göstermektedir. Gelir düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin evde kahvaltı yapma olasılığı da artmaktadır. Bu durum, daha yüksek gelire sahip ailelerin genellikle daha sağlıklı ve dengeli beslenme alışkanlıklarına sahip olduğunu düşündürülebilir. Daha yüksek gelir, ailelerin kahvaltı için daha fazla kaynak ayırabilmesi ve çocuklarına sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırmak için daha fazla fırsata sahip olmaları anlamına gelebilir. Diğer yandan, düşük gelir grubundaki ailelerin çocuklarının kahvaltı alışkanlıklarını geliştirmeleri için desteklenmeleri gerekebilir. Bu destek, ekonomik kaynakların yanı sıra beslenme eğitimi ve erişilebilir besin kaynakları gibi faktörleri de içermelidir. Bu bulgular, beslenme eğitimi ve destek programlarının düşük gelirli ailelere yönelik olarak özel olarak tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu şekilde, beslenme eşitsizliklerinin azaltılması ve daha sağlıklı toplumlar oluşturulması için adımlar atılabilir.

Öğrencilerin okula gelirken ailesinden yeterli harçlık alması durumuyla ailenin ortalama geliri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin okula gelirken aldıkları harçlık miktarı ile ailelerinin ortalama geliri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösteriyor. Yani, ailenin gelir düzeyi arttıkça, öğrencilerin okula gelirken aldıkları harçlık miktarı da artıyor olabilir. Bu durum, aile geliri ile öğrencilerin ekonomik durumu arasında bir bağlantı olduğunu ve bu bağlantının öğrencilerin günlük yaşamlarına yansıdığını düşündürülebilir. Daha yüksek gelir seviyelerine sahip ailelerin, çocuklarına daha fazla harçlık verme olasılığının daha yüksek olduğu ve bu durumun öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarına dair bir gösterge olabileceği söylenebilir. Bu bulgu, aile geliri ile öğrencilerin ekonomik durumu arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak için önemli bir ipucu sunar.

Öğrencilerin okullarında yemekhane olmamasından dolayı yeterli dengeli beslenmediklerini düşünmeleri durumuyla ailelerinin ortalama geliri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Gelir düzeyi en düşük grup olan 0 ile 10.000 arasındaki öğrencilerle gelir düzeyi en yüksek olan 40.000 TL ve üzeri ortalama gelire sahip olan öğrenciler bu duruma daha fazla katılmazken daha orta gelire sahip öğrenciler bu soruya

daha çok katılıyorum ve tamamen katılıyorum cevaplarını vermişlerdir. Maddi geliri düşük öğrenciler bu soruya zaten gün içerisinde yeterli ve dengeli beslenmedikleri düşündükleri için burada okul yemekhanesinde etkisi olmadığını düşünebilir veya maddi geliri yüksek olan öğrenciler ise gün içerisinde yeterli ve dengeli ve beslendiklerini düşündükleri için yemekhanenin çok bir etkisi olmayacağını düşünmüş olabilirler. Ayrıca burada öğrencilerin yeterli ve dengeli beslenme hakkında bilgi sahibi olma durumlarının farklılığından da kaynaklanan bir sonuç olabilir.

2.6.5.5. Ortalama Gelir Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları

Tablo 16. Ortalama Gelir Gruplarına Göre Testlerin Homojenliği Varyansı ve POCH-HOC Analiz Sonuçları

	Levene İstatistiği	df1	df2	Anlamlılık değeri.
Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım.	0,357	4	313	0,839
Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.	9,140	4	313	0,000
Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır.	0,529	4	313	0,715
Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkan olurdu.	2,349	4	313	0,054
Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım.	1,949	4	313	0,102
Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım.	1,452	4	313	0,217
Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim.	0,505	4	313	0,732
Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir.	2,424	4	313	0,048
Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum.	2,911	4	313	0,022
Evde mutfaka ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.	5,871	4	313	0,000
Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.	2,075	4	313	0,084
Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım.	4,288	4	313	0,002
Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum.	1,471	4	313	0,211

Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	2,936	4	313	0,021
Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.	1,582	4	313	0,179
Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum.	3,614	4	313	0,007
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	2,097	4	313	0,081
Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.	3,436	4	313	0,009
Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim.	1,467	4	313	0,212
Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim.	2,273	4	313	0,061
Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur. (annem ve babam çalışıyor, annem çalışıyor veya farklı nedenlerden dolayı.)	0,558	4	313	0,694
Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum.	0,727	4	313	0,574
Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırma malımlar yiyorum.	3,686	4	313	0,006

Ailelerin ortalama geliri ile soru maddeleri arasındaki Anova testi sonuçlarına bakıldığında; “Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım.” , “Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.”, “Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum.”, “Evde mutfaka ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.”, “Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.” Soru maddeleri ile öğrencilerin ailelerinin ortalama gelirleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiş ancak hangi gruplar arasında anlamlılık olduğunun tespit edilebilmesi için bu madde başlıklarının Varyansların Homojenliği Testi Sonuçlarına bakılmıştır.

Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir. Anlamlılık değeri 0,000, Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum. Anlamlılık değeri 0,022, Evde mutfaka ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir. Anlamlılık değeri 0,000, Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum. Anlamlılık değeri 0,081 soru maddelerinin anlamlılık değeri $P < 0,05$ ve altında olduğu ve bu maddelerin varyansları homojen dağılmadığı için POCH-HOC Tamhane analizine bakılmıştır.

Öğrencilerin ailelerinin ortalama geliri ile aldıkları harçlık miktarını yeterli bulma durumu arasındaki ilişkiyi incelediğimizde, varyansların homojenliği testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri 0,000 olarak bulunmuştur ki bu değer 0,05'ten küçüktür. Bu nedenle, POCH-HOC Tamhane analizi yapılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, öğrencilerin aldıkları harçlık miktarını yeterli bulma durumları ile ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Özellikle, ailelerinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL ve 40.000 TL ve üzeri olan gruplar arasında belirgin bir fark tespit edilmiştir ($p=0,001$). Benzer şekilde, ailelerinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL ve 40.000 TL ve üzeri olan gruplar arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,004$). Bu bulgular, ailelerin gelir düzeylerinin, öğrencilerin harçlık miktarını yeterli bulma algıları üzerinde belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin okullarında yemekhane bulunmamasının yeterli ve dengeli beslenme düşüncesini etkileyip etkilemediği ile ailelerinin ortalama gelir düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediğimizde varyansların homojenliği testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri 0,022 olarak belirlenmiş ve bu değer 0,05'ten küçük olduğu için POCH-HOC Tamhane analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tüm gelir grupları arasında öğrencilerin okullarında yemekhane olmamasının yeterli ve dengeli beslenme düşüncesine etkisi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, öğrencilerin beslenme düşüncelerinin aile gelir düzeyinden bağımsız olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin evde mutfaka ayırabildikleri bütçenin yeterli ve dengeli beslenme için yeterli olduğu düşüncesinin, ailelerinin ortalama gelir düzeyleri ile ilişkisini incelediğimizde Varyansların homojenliği testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri 0,000 olarak bulunmuş ve bu değer 0,05'ten küçük olduğundan dolayı POCH-HOC Tamhane analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ailelerin ortalama gelir düzeylerine göre yapılan karşılaştırmalarda ailelerinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL ve 30.000-40.000 TL olan gruplar arasında ($p=0,092$), ve ailelerinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL ve 40.000 TL ve üzeri olan gruplar arasında ($p=0,001$) istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin evdeki mutfak bütçelerinin yeterliliği ile ailelerinin gelir düzeyleri arasında bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumunun, ailelerinin ortalama gelir düzeyleri ile ilişkisi incelendiğinde varyansların homojenliği testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri 0,022 olarak bulunmuş ve bu değer 0,05'ten küçük olduğundan dolayı POCH-HOC Tamhane analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tüm gelir grupları arasında öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu bulgu, öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma algılarının aile gelir düzeyi ile ilişkisi olmadığını göstermektedir.

Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım 0,839, varyansların homojen dağıldığı ve P değerlerinin $P > 0,05$ olduğu tespit edilmiştir. $P > 0,05$ olan maddeler için POCH-HOC Scheffe analizine bakılmıştır. Öğrencilerin okula gelmeden önce evde kahvaltı yapma alışkanlığı ile ailelerinin ortalama gelir düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde, ailelerin ortalama geliri 20.000-30.000 TL ve 40.000 TL ve üzeri olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p=0,001$). Bu bulgu, öğrencilerin kahvaltı alışkanlıklarının, aile gelir düzeyi ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

2.6.6. Likert Ölçekte Maddelerin Okul Türü, Sınıf Düzeyi ve Ortalama Gelir Bazlı Ortalamalarının Analizi

Tablo 17. Okul Türüne Göre Likert Ölçekte Maddelerin Analizi

	Okul Türü	Ortalama (Mean) ± Standart Sapma
Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım.	Anadolu Lisesi	3,15±1,611
	Fen Lisesi	3,07±1,587
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2,96 ±1,384
Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.	Anadolu Lisesi	3,47 ±1,600
	Fen Lisesi	3,59 ±1,600
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,80 ±1,268
Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır.	Anadolu Lisesi	3,38 ±1,553
	Fen Lisesi	3,32 ±1,689
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,05 ±1,584
Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkan olurdu.	Anadolu Lisesi	3,71 ±1,425
	Fen Lisesi	4,32 ±1,345
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	4,18 ±1,227
Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım.	Anadolu Lisesi	3,32 ±1,548
	Fen Lisesi	3,70 ±1,501
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,67 ±1,356
Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında	Anadolu Lisesi	3,41 ±1,574

yemeye utanırım.	Fen Lisesi	3,07 ±1,724
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,15 ±1,460
Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim.	Anadolu Lisesi	2,91 ±1,579
	Fen Lisesi	2,27 ±1,452
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2,39 ±1,410
Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir.	Anadolu Lisesi	3,74 ±1,335
	Fen Lisesi	3,89 ±1,247
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,70 ±1,320
Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum.	Anadolu Lisesi	3,53 ±1,576
	Fen Lisesi	3,59 ±1,628
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,83 ±1,258
Evde mutfaka ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.	Anadolu Lisesi	3,21 ±1,623
	Fen Lisesi	3,59 ±1,497
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,77± 1,164
Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.	Anadolu Lisesi	2,06 ±1,282
	Fen Lisesi	2,07 ±1,405
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1,76 ±1,151
Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım.	Anadolu Lisesi	1,82 ±1,124
	Fen Lisesi	1,95 ±1,278
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2,00 ±1,209
Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum.	Anadolu Lisesi	3,41 ±1,437
	Fen Lisesi	3,80 ±1,341
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,70 ±1,336
Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	Anadolu Lisesi	2,41 ±1,331
	Fen Lisesi	2,32 ±1,458
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1,85 ±1,151
Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.	Anadolu Lisesi	1,94 ±1,136
	Fen Lisesi	2,16 ±1,381
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1,70 ±1,057
Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum.	Anadolu Lisesi	4,15 ±1,375
	Fen Lisesi	4,66 ±0,767
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	4,52 ±1,045
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	Anadolu Lisesi	2,29 ±1,318
	Fen Lisesi	2,25 ±1,384
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1,85 ±1,147
Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.	Anadolu Lisesi	2,38± 1,515
	Fen Lisesi	2,02 ±1,340
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1,73 ±1,179
Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim.	Anadolu Lisesi	2,71 ±1,654
	Fen Lisesi	2,45 ±1,573
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2,55 ±1,491
Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim.	Anadolu Lisesi	3,94 ±1,413
	Fen Lisesi	4,20 ±1,160
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	4,00 ±1,204

Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur. (Annem ve babam çalışıyor, annem çalışıyor veya farklı nedenlerden dolayı.)	Anadolu Lisesi	2,65 ±1,551
	Fen Lisesi	2,45 ±1,544
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2,29 ±1,303
Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum.	Anadolu Lisesi	3,59 ±1,331
	Fen Lisesi	3,52 ±1,515
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,86 ±1,279
Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırma yapıyorum.	Anadolu Lisesi	4,12 ±1,157
	Fen Lisesi	4,09 ±1,258
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3,75 ±1,343

Beşli Likert Ölçeği, katılımcıların görüş ve tutumlarını ölçmek için yaygın olarak kullanılan bir değerlendirme aracıdır (Bayat, 2014: 1). Bu ölçek, belirli bir konu veya soruya ilişkin katılımcıların ne derece katıldıklarını veya katılmadıklarını beş dereceli bir skala üzerinde ifade etmelerine olanak tanır. Ölçeğin merkezinde yer alan ortalama değer, katılımcıların verdikleri yanıtların genel eğilimini yansıtır ve bu değer yüksekliği veya düşüklüğü, katılımcıların genel olarak bir ifadeye ne ölçüde katıldıklarını gösterir. Bununla birlikte, ortalama tek başına yeterli bilgi sağlamaz; yanıtların dağılımını anlamak için standart sapma da dikkate alınmalıdır. Standart sapma, yanıtların ortalama etrafında ne kadar yayıldığını, yani ne kadar çeşitlilik gösterdiğini ortaya koyar. Yüksek bir standart sapma değeri, katılımcıların yanıtlarının geniş bir yelpazede dağıldığını ve dolayısıyla görüşlerin çeşitliliğini işaret eder. Buna karşılık, düşük bir standart sapma, yanıtların birbirine yakın olduğunu ve katılımcıların büyük ölçüde benzer görüşlere sahip olduğunu gösterir.

Beşli Likert ölçeğinde Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 3,15 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin evde kahvaltı yapma alışkanlıklarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir, madde başlığı ortalaması Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerde 3,80 olarak ölçülmüştür ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin ailelerinin verdiği harçlığı yeterli bulma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde

okuyan öğrencilerde 3,38 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin Harçlığının tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkân olurdu madde başlığı ortalaması Fen Lisesinde okuyan öğrencilerde 4,32 olarak ölçülmüştür ve Fen lisesinde okuyan öğrencilerin, okulunda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkân olurdu. Maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım madde başlığı ortalaması Fen Lisesinde okuyan öğrencilerde 3,70 olarak ölçülmüştür ve Fen lisesinde okuyan öğrencilerin okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 3,41 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 2,91 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir, madde başlığı ortalaması Fen Lisesinde okuyan öğrencilerde 3,89 olarak ölçülmüştür ve Fen lisesinde okuyan öğrencilerin Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum, madde başlığı ortalaması Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 3,83 olarak ölçülmüştür ve Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir, madde başlığı ortalaması Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 3,77 olarak ölçülmüştür ve Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir, madde başlığı ortalaması Fen Lisesinde okuyan öğrencilerde 2,07 olarak ölçülmüştür ve Fen lisesinde okuyan öğrencilerin okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım, madde başlığı ortalaması Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 2,00 olarak ölçülmüştür ve Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum, madde başlığı ortalaması Fen Lisesinde okuyan öğrencilerde 3,80 olarak ölçülmüştür ve Fen lisesinde okuyan öğrencilerin okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 2,41 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, maddesine katılma

durumlarının diğ er okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum, madde başlığı ortalaması Fen lisesinde okuyan öğrencilerde 2,16 olarak ölçülmüştür ve fen lisesinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğ er okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum, madde başlığı ortalaması Fen lisesinde okuyan öğrencilerde 4,66 olarak ölçülmüştür ve fen lisesinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğ er okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 2,29 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğ er okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 2,38 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum. Maddesine katılma durumlarının diğ er okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 2,71 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan  ğrencilerin Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim. Maddesine katılma durumlarının diğ er okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim, madde başlığı ortalaması Fen lisesinde okuyan öğrencilerde 4,20 olarak ölçülmüştür ve fen lisesinde okuyan öğrencilerin kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim, maddesine katılma durumlarının diğ er okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 2,65 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum, madde başlığı ortalaması Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 3,86 olarak ölçülmüştür ve Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırmalıklar yiyorum, madde başlığı ortalaması Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerde 4,12 olarak ölçülmüştür ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırmalıklar yiyorum, maddesine katılma durumlarının diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18. Sınıf Düzeyi gruplarına Göre Likert Ölçekte Maddelerin Analizi.

	Sınıf Düzeyi	Ortalama (Mean) ± Standart Sapma
Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım.	9	2,91±1,422
	10	3,09±1,300
	11	2,98±1,448
	12	3,00±1,553
Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.	9	3,61±1,387
	10	3,79±1,297
	11	3,85±1,285
	12	3,70±1,474
Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır.	9	3,28±1,608
	10	3,43±1,384
	11	3,05±1,678
	12	2,89±1,650
Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkân olurdu.	9	4,17±1,279
	10	4,37±1,042

	11	4,05± 1,334
	12	4,07±1,367
Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım.	9	3,73 ±1,371
	10	3,60±1,349
	11	3,79 ±1,345
	12	3,49 ±1,507
	9	3,33 ±1,415
Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım.	10	3,42 ±1,416
	11	2,88 ±1,492
	12	3,13± 1,637
	9	2,33±1,404
Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissedirim.	10	2,52± 1,460
	11	2,39±1,362
	12	2,47±1,545
	9	3,66±1,428
Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir.	10	3,78±1,253
	11	3,74±1,204
	12	3,74±1,386
	9	3,98 ± 1,266
Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenemediğimi düşünüyorum.	10	3,94 ±1,140
	11	3,75 ± 1,352
	12	3,52 ± 1,520
	9	3,61 ±1,292
Evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.	10	3,66 ± 1,262
	11	3,69 ± 1,280
	12	3,74 ±1,313
	9	1,70 ± 1,049
Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.	10	1,54 ±0,959
	11	1,86 ± 1,318
	12	2,09 ±1,322
	9	2,05 ±1,214
Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım.	10	1,91 ± 1,111
	11	1,94 ± 1,274
	12	1,99 ± 1,241
	9	3,91 ± 1,388
Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum.	10	3,69 ± 1,258
	11	3,60 ± 1,407
	12	3,61 ±1,352
	9	2,19 ±1,271
Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	10	1,66 ± 0,880
	11	1,83 ±1,221
	12	2,17 ± 1,382
	9	1,84 ±1,072
Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.	9	1,84 ±1,072

	10	1,57 ±1,003
	11	1,76 ± 1,199
	12	1,93 ± 1,174
Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum.	9	4,72 ± 0,654
	10	4,66 ± 0,863
	11	4,37 ± 1,190
	12	4,36 ± 1,236
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	9	2,13±1,148
	10	1,60 ± 0,938
	11	1,82 ± 1,224
	12	2,19 ±1,351
Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.	9	2,02± 1,315
	10	1,67 ± 1,173
	11	1,67 ± 1,226
	12	1,98 ± 1,686
Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim.	9	2,55 ± 1,479
	10	2,54 ± 1,491
	11	2,49 ± 1,587
	12	2,62 ± 1,541
Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim.	9	4,08 ± 1,186
	10	4,19 ± 1,033
	11	3,83 ±1,447
	12	4,03 ±1,167
Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur. (Annem ve babam çalışıyor, annem çalışıyor veya farklı nedenlerden dolayı.)	9	2,63 ± 1,579
	10	2,27 ± 1,136
	11	2,11 ±1,271
	12	2,44 ± 1,439
Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum.	9	3,83 ± 1,242
	10	3,73 ± 1,366
	11	3,94 ± 1,216
	12	3,67 ± 1,444
Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırma ürünleri yiyorum.	9	3,89 ± 1,416
	10	3,75 ±1,283
	11	3,76 ±1,332
	12	3,92 ±1,296

Beşli Likert ölçeğinde okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım, madde başlığı ortalaması 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,09 olarak ölçülmüştür ve 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin evde kahvaltı yapma alışkanlıklarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir, madde başlığı ortalaması 11.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,85 olarak ölçülmüştür ve 11.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin ailelerinin verdiği harçlığı yeterli bulma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır, madde başlığı ortalaması 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,43 olarak ölçülmüştür ve 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkân olurdu, madde başlığı ortalaması 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 4,37 olarak ölçülmüştür ve 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkân olurdu, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım, madde başlığı ortalaması 11.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,79 olarak ölçülmüştür ve 11.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım, madde başlığı ortalaması 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,42 olarak ölçülmüştür ve 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim, madde başlığı ortalaması 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 2,52 olarak ölçülmüştür ve 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin evden yemek getirdiğimde tek

başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir, madde başlığı ortalaması 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,78 olarak ölçülmüştür ve 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum, madde başlığı ortalaması 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,98 olarak ölçülmüştür ve 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin okulunda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir, madde başlığı ortalaması 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,74 olarak ölçülmüştür ve 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir, madde başlığı ortalaması 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 2,09 olarak ölçülmüştür ve 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin okulunda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım, madde başlığı ortalaması 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 2,05 olarak ölçülmüştür ve 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin okulunda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum, madde başlığı ortalaması 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,91 olarak

ölçülmüştür ve 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, madde başlığı ortalaması 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 2,19 olarak ölçülmüştür ve 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum, madde başlığı ortalaması 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 1,93 olarak ölçülmüştür ve 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum, madde başlığı ortalaması 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 4,72 olarak ölçülmüştür ve 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum madde başlığı ortalaması 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 2,19 olarak ölçülmüştür ve 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum, madde başlığı ortalaması 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 2,02 olarak ölçülmüştür ve 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim, madde başlığı ortalaması 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 2,62 olarak ölçülmüştür ve 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma

seçeneği olsa kantini tercih ederim, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim, madde başlığı ortalaması 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 4,19 olarak ölçülmüştür ve 10.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur, madde başlığı ortalaması 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 2,63 olarak ölçülmüştür ve 9.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum, madde başlığı ortalaması 11.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,94 olarak ölçülmüştür ve 11.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırma malikar yiyorum, madde başlığı ortalaması 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerde 3,92 olarak ölçülmüştür ve 12.sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırma malikar yiyorum, maddesine katılma durumlarının diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 19. Ortalama Gelir gruplarına Göre Likert Ölçekte Maddelerin Analizi

	Ortalama Gelir	Ortalama (Mean) - Standart Sapma
Okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım.	0 - 10.000 TL	3,00 ± 1,532
	10.000 - 20.000 TL	2,99 ± 1,495
	20.000-30.000 TL	2,47 ± 1,350
	30.000- 40.000 TL	3,15 ± 1,365
	40.000 TL ve üzeri	3,44 ± 1,371
Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir.	0 - 10.000 TL	3,29 ± 1,601
	10.000 - 20.000 TL	3,38 ± 1,487
	20.000-30.000 TL	3,53 ± 1,428
	30.000- 40.000 TL	3,98 ± 1,073
	40.000 TL ve üzeri	4,24 ± 1,117
Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır.	0 - 10.000 TL	3,00 ± 1,642
	10.000 - 20.000 TL	3,33 ± 1,546
	20.000-30.000 TL	3,38 ± 1,63
	30.000- 40.000 TL	3,11 ± 1,525
	40.000 TL ve üzeri	2,73 ± 1,618
Okulmda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkân olurdu.	0 - 10.000 TL	3,63 ± 1,663
	10.000 - 20.000 TL	4,16 ± 1,302
	20.000-30.000 TL	4,32 ± 1,293
	30.000- 40.000 TL	4,24 ± 1,045
	40.000 TL ve üzeri	4,05 ± 1,236
Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım.	0 - 10.000 TL	3,67 ± 1,341
	10.000 - 20.000 TL	3,67 ± 1,491
	20.000-30.000 TL	3,78 ± 1,285
	30.000- 40.000 TL	3,74 ± 1,277
	40.000 TL ve üzeri	3,39 ± 1,538
Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımla arasında yemeye utanırım.	0 - 10.000 TL	3,04 ± 1,681
	10.000 - 20.000 TL	3,29 ± 1,389
	20.000-30.000 TL	3,24 ± 1,563
	30.000- 40.000 TL	3,20 ± 1,509
	40.000 TL ve üzeri	2,99 ± 1,552
Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim.	0 - 10.000 TL	2,58 ± 1,613
	10.000 - 20.000 TL	2,52 ± 1,405
	20.000-30.000 TL	2,41 ± 1,408
	30.000- 40.000 TL	2,43 ± 1,474
	40.000 TL ve üzeri	2,33 ± 1,483
Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir.	0 - 10.000 TL	3,70 ± 1,459
	10.000 - 20.000 TL	3,58 ± 1,301

	20.000-30.000 TL	3,68± 1,329
	30.000- 40.000 TL	3,96± 1,063
	40.000 TL ve üzeri	3,77± 1,426
Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum.	0 - 10.000 TL	3,21± 1,560
	10.000 - 20.000 TL	3,84± 1,354
	20.000-30.000 TL	4,06±1,228
	30.000- 40.000 TL	3,74± 1,262
	40.000 TL ve üzeri	3,57± 1,440
Evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir.	0 - 10.000 TL	3,13± 1,393
	10.000 - 20.000 TL	3,22 ±1,426
	20.000-30.000 TL	3,71 ±1,213
	30.000- 40.000 TL	3,94 ±0,979
	40.000 TL ve üzeri	4,06 ±1,211
Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir.	0 - 10.000 TL	1,67 ±1,049
	10.000 - 20.000 TL	1,74 ±1,118
	20.000-30.000 TL	1,72 ±1,231
	30.000- 40.000 TL	1,74± 1,085
	40.000 TL ve üzeri	2,15± 1,362
Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım.	0 - 10.000 TL	2,33± 1,523
	10.000 - 20.000 TL	1,74±1,041
	20.000-30.000 TL	1,89±1,165
	30.000- 40.000 TL	1,89±1,022
	40.000 TL ve üzeri	2,21 ±1,377
Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum.	0 - 10.000 TL	3,63±1,555
	10.000 - 20.000 TL	3,84 ±1,291
	20.000-30.000 TL	3,74 ± 1,311
	30.000- 40.000 TL	3,70 ± 1,298
	40.000 TL ve üzeri	3,49 ± 1,434
Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum.	0 - 10.000 TL	1,83 ± 1,239
	10.000 - 20.000 TL	1,95 ± 1,141
	20.000-30.000 TL	1,74 ±1,060
	30.000- 40.000 TL	2,04 ±1,288
	40.000 TL ve üzeri	2,26 ±1,421
Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum.	0 - 10.000 TL	1,79 ± 1,250
	10.000 - 20.000 TL	1,71 ± 0,979
	20.000-30.000 TL	1,65 ± 1,055
	30.000- 40.000 TL	1,91 ±1,202
	40.000 TL ve üzeri	1,94 ± 1,241
Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum.	0 - 10.000 TL	4,33 ±1,341
	10.000 - 20.000 TL	4,42 ±1,212
	20.000-30.000 TL	4,53 ±0,995

	30.000- 40.000 TL	4,72 ± 0,685
	40.000 TL ve üzeri	4,43 ± 1,110
Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum.	0 - 10.000 TL	1,75 ± 1,152
	10.000 - 20.000 TL	1,82 ± 1,018
	20.000-30.000 TL	1,80 ± 1,173
	30.000- 40.000 TL	2,41 ± 1,408
	40.000 TL ve üzeri	2,00 ± 1,257
Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum.	0 - 10.000 TL	1,50 ± 0,834
	10.000 - 20.000 TL	1,73 ± 1,216
	20.000-30.000 TL	1,72 ± 1,191
	30.000- 40.000 TL	1,85 ± 1,280
	40.000 TL ve üzeri	2,16 ± 1,418
Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim.	0 - 10.000 TL	2,50 ± 1,560
	10.000 - 20.000 TL	2,89 ± 1,638
	20.000-30.000 TL	2,19 ± 1,376
	30.000- 40.000 TL	2,72 ± 1,472
	40.000 TL ve üzeri	2,54 ± 1,541
Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim.	0 - 10.000 TL	3,83 ± 1,373
	10.000 - 20.000 TL	3,88 ± 1,290
	20.000-30.000 TL	4,26 ± 1,125
	30.000- 40.000 TL	4,07 ± 1,007
	40.000 TL ve üzeri	3,93 ± 1,341
Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur. (annem ve babam çalışıyor, annem çalışıyor veya farklı nedenlerden dolayı.)	0 - 10.000 TL	2,67 ± 2,67
	10.000 - 20.000 TL	2,62 ± 1,391
	20.000-30.000 TL	2,44 ± 1,331
	30.000- 40.000 TL	2,22 ± 1,369
	40.000 TL ve üzeri	2,02 ± 1,342
Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum.	0 - 10.000 TL	3,88 ± 1,361
	10.000 - 20.000 TL	3,59 ± 1,363
	20.000-30.000 TL	1,363 ± 1,373
	30.000- 40.000 TL	3,69 ± 1,301
	40.000 TL ve üzeri	3,93 ± 1,265
Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi oluştuğu için ders esnasında bisküvi ,gofret gibi atıştırma kollar yiyorum.	0 - 10.000 TL	3,75 ± 1,539
	10.000 - 20.000 TL	3,77 ± 1,359
	20.000-30.000 TL	1,359 ± 1,400
	30.000- 40.000 TL	4,13 ± 0,972
	40.000 TL ve üzeri	3,79 ± 1,349

Beşli Likert ölçekte; okula gelmeden önce evde kahvaltı yaparım, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerde 3,44 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerin evde kahvaltı yapma alışkanlıklarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ailem okula gelirken bana yeterli harçlık vermektedir, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerde 4,24 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerin ailelerinin verdiği harçlığı yeterli bulma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL olan öğrencilerde 3,38 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL olan öğrencilerin harçlığımın tamamıyla okulda karnımı doyurduğum için arkadaşlarımla herhangi bir etkinlik yapacak param kalmamaktadır, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkân olurdu madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL olan öğrencilerde 4,32 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL olan öğrencilerin okulunda ücretsiz yemek verilseydi harçlıklarımı kişisel ve sosyal gelişimim için kullanmama imkân olurdu, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 20.000- 30.000 TL olan öğrencilerde 3,78 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 20.000- 30.000 TL olan öğrencilerin okula harçlık getirmeyi unuttuğumda veya getiremediğinde akranlarımdan veya öğretmenlerimden para isteyemem ve aç kalırım maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımın arasında yemeye utanırım, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 10.000- 20.000 TL olan öğrencilerde 3,29 olarak ölçülmüştür ve ortalaması ailesinin ortalama geliri 10.000- 20.000 TL olan öğrencilerin evden yemek getirdiğimde arkadaşlarımın arasında yemeye utanırım maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 0 -10.000 TL olan öğrencilerde 2,58 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 0 -10.000 TL olan öğrencilerin evden yemek getirdiğimde tek başına tüketeceğim için kendimi yalnız hissederim, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 30.000- 40.000 TL olan öğrencilerde 3.96 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 30.000- 40.000 TL olan öğrencilerin okulda arkadaşlarımla birlikte yemek yemek benim için yalnız yemek yemekten daha keyif vericidir, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL olan öğrencilerde 4,06 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL olan öğrencilerin okulumda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğimi düşünüyorum, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerde 4,06 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerin evde mutfığa ayırabildiğimiz bütçe yeterli ve dengeli beslenmem için yeterlidir, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerde 2,15 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerin okulumda (kantinde) sunulan yemek çeşidi yeterlidir, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 0 -10.000 TL olan öğrencilerde 2,33 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 0 -10.000 TL olan öğrencilerin okulumda yemekhane olsaydı yine de kantinden işlenmiş paketli ürün alırdım maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum. madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL olan öğrencilerde 3,84 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL olan öğrencilerin okulda karnımı tam doyuramadığım için bazen derslere odaklanmada sıkıntı yaşıyorum, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerde 2,26 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri sağlıklı buluyorum, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerde 1,94 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 30.000-40.000 TL olan öğrencilerde 4,72 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 30.000-40.000 TL olan öğrencilerin kantinde satılan ürünlerin fiyatlarını pahalı buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 30.000-40.000 TL olan öğrencilerde 2,41 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 30.000-40.000 TL olan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri hijyenik buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerde 2,16 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerin kantinde satılan ürünleri doyurucu buluyorum, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL olan öğrencilerde 2,89 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL olan öğrencilerin kantin ve yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa kantini tercih ederim, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL olan öğrencilerde 4,26 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 20.000-30.000 TL olan öğrencilerin kantin veya yemekhanelerin ücretsiz olma seçeneği olsa yemekhaneyi tercih ederim, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 0-10.000 TL olan öğrencilerde 2,67 olarak ölçülmüştür ailesinin ortalama geliri 0-10.000 TL olan öğrencilerin evde düzenli yemek yeme fırsatım yoktur, maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler bulmakta zorlanıyorum, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerde 3,93 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 40.000 TL ve üzeri olan öğrencilerin sporla ilgileniyorum ve kantinde beslenmeme uygun yiyecekler

bulmakta zorlanıyorum maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi olduğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırma malikar yiyorum, madde başlığı ortalaması ailesinin ortalama geliri 30.000- 40.000 TL olan öğrencilerde 4,13 olarak ölçülmüştür ve ailesinin ortalama geliri 30.000- 40.000 TL olan öğrencilerin öğle yemeği vakti gelmeden önce /öğle yemeğinden sonra acıkma hissi olduğu için ders esnasında bisküvi, gofret gibi atıştırma malikar yiyorum maddesine katılma durumlarının diğer gelir grubuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Okullarda beslenme, eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır ve sosyal devlet anlayışı gereği öğrencilere ücretsiz yemek sağlanması, çocukların sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenmelerini sağlar. Bu uygulama, ailelerin ekonomik yükünü hafifletir ve akademik başarıyı artırır. İyi beslenen çocuklar, bilişsel ve fiziksel gelişimlerinde desteklenir, derslerde daha başarılı olurlar. Dengeli beslenme, öğrencilerin fiziksel sağlıklarının yanı sıra sosyal ve duygusal gelişimlerini de olumlu etkiler. Ücretsiz olarak sağlanan yemekler sayesinde çocukların tamamı beslenme ihtiyaçlarını karşılar bu da derslere ilgilerini artırır ve uzun vadede sağlıklı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlar. Bu yemeklerin besin değeri yüksek ve ihtiyaçlarına uygun şekilde planlanması da önemlidir. Ayrıca, sosyoekonomik farklılıkları azaltarak eğitimde fırsat eşitliğini destekler ve düşük gelirli ailelerin çocuklarına önemli bir destek sağlar. Sosyal devletin önemli bir görevi, çocukların sağlıklı ve dengeli beslenmelerini sağlamaktır. Sağlıklı beslenen çocuklar akademik ve sosyal alanlarda daha başarılı olurken, toplumun genel sağlık düzeyine de katkıda bulunur. Ücretsiz yemekler, ailelerin ekonomik yükünü hafifletirken onların diğer temel ihtiyaçlarına kaynak ayırabilmelerini sağlar. Dengeli ve besleyici öğünler, çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanmalarına yardımcı olarak kronik hastalıkların önlenmesinde de rol oynar. Yemek saatleri, çocukların sosyalleşmeleri ve sosyal becerilerini geliştirmeleri için önemli bir fırsattır. Sonuç olarak, okullarda ücretsiz yemek verilmesi toplumsal refah ve gelişimin teminatıdır. Eğitimde fırsat eşitliği ve toplumsal refah açısından, bu uygulamanın yaygınlaştırılması hayati önem taşır.

Araştırmanın ilk aşamasında, beslenme ve beslenmenin önemi, adölesan dönemi, akademik başarı, sosyalleşme ve sosyal devlet kavramları teorik açıdan detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu aşamada, beslenmenin bireylerin genel sağlığı üzerindeki etkileri, özellikle adölesan döneminde sağlıklı beslenmenin fiziksel ve zihinsel gelişime katkıları incelenmiştir. Ayrıca, beslenmenin akademik başarı üzerindeki etkileri, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının derslere odaklanma ve akademik performansı nasıl iyileştirdiği üzerinde durulmuştur. Sosyalleşme bağlamında, okulda toplu halde yemek yemenin ve sağlıklı beslenme programlarının öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimine olan katkıları araştırılmıştır. Sosyal devlet kavramı ise, devletin eğitim ve

sağlık hizmetlerinde sağladığı eşitlikçi politikalar ve bu politikaların toplumun genel refahına etkisi üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmanın ikinci kısmında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı farklı okul türlerinde öğrenim görmekte olan 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları ve okul yemek hizmetlerine yönelik tutumları ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelenmiş ve elde edilen bulgular eğitim politikaları ve sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine katkı sağlaması amacıyla yorumlanmıştır. Bu kapsamda, Kocaeli ilinde bulunan okullarda öğrenim gören 318 öğrenciden anket yöntemi ile veriler toplanmıştır. Araştırma yöntemi olarak, gruplar arasındaki ilişkileri istatistiksel olarak analiz etmek amacıyla fark testleri kullanılmıştır. İlk olarak, verilerin dağılımının normalliği analiz edilmiştir ve bu analizin sonuçlarına göre uygulanacak testler belirlenmiştir. Normallik koşullarının sağlandığı durumlarda parametrik testler, sağlanmadığı durumlarda ise parametrik olmayan test prosedürleri uygulanmıştır. Güven aralığı %95 kabul edilerek, anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir. İstatistiksel analizler için SPSS paket programı kullanılmıştır. gruplar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilen durumlar için Post Hoc analizleri yapılmış ve hangi gruplar arasında farklılık olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın teorik kısmında elde edilen bulgular, uygulamalı kısımda öğrencilere yönelik yapılan anket çalışmaları ile desteklenmiş ve genişletilmiştir. Özellikle beslenme alışkanlıklarının ve beslenme hizmetlerine karşı tutumların analiz edilmesi, öğrencilerin günlük beslenme pratiklerini ve bu pratiklerin akademik başarıya, fiziksel ve sosyal gelişime nasıl yansıdığını ortaya koymuştur. Anket verilerinin analizi sonucunda, farklı okul türleri ve sınıf düzeyleri arasında beslenme alışkanlıkları ve yemek hizmetlerine yönelik tutumlar arasında belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir. Bu farklılıkların detaylı olarak incelenmesi, beslenme hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik politika önerileri geliştirilmesine de katkı sağlamıştır.

Normallik analizi, verilerin dağılımının belirlenmesi açısından kritik bir adım olmuştur. Normallik koşullarının sağlanıp sağlanmadığına bağlı olarak, uygun istatistiksel testler seçilmiş ve analizler gerçekleştirilmiştir. Parametrik testlerin uygulanabildiği durumlarda daha güçlü ve genel geçer sonuçlar elde edilirken, parametrik olmayan testler ile verilerin yapısına uygun daha hassas analizler yapılmıştır. Güven aralığı %95 olarak belirlenmiş ve anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Bu kriterler, elde edilen sonuçların güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmıştır.

Araştırmaya katılan 318 katılımcının cinsiyet değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların 225'inin (%70,8) erkek ve 93'ünün (%29,2) kız öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımlarına baktığımızda, 318 katılımcının 64'ü (%20,1) 9. sınıf, 67'si (%21,1) 10. sınıf, 84'ü (%26,4) 11. sınıf ve 103'ü (%32,4) 12. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu veriler, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre dengeli bir şekilde dağıldığını ve en yüksek katılımın 12. sınıf öğrencilerinden geldiğini göstermektedir.

Katılımcıların okul türüne göre dağılımlarına baktığımızda, katılımcıların 34'ünün (%10,7) Anadolu Lisesi, 44'ünün (%13,8) Fen Lisesi ve 240'ının (%75,5) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu veriler, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim aldığını göstermektedir.

Katılımcıların ailelerinin gelir düzeyine göre dağılımlarına baktığımızda, 318 öğrencinin aile gelirleri şu şekilde dağılmaktadır: 24 öğrenci (%7,5) 0-10.000 TL aralığında, 73 öğrenci (%23) 10.000-20.000 TL aralığında, 85 öğrenci (%26,7) 20.000-30.000 TL aralığında, 54 öğrenci (%17) 30.000-40.000 TL aralığında ve 82 öğrenci (%25,8) 40.000 TL ve üzeri gelire sahip ailelerden gelmektedir. Bu veriler, araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin çeşitlilik gösterdiğini ve örnekleme geniş bir yelpazeye yayıldığını göstermektedir.

Yapılan anket sonucunda, katılımcı öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kantine ve kantinde satılan ürünlere karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olduğu belirlenmiştir.

- Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin %77,4'ü kantinde sunulan yemek çeşitliliğinin yeterli olmadığını ifade etmiştir. Bu, öğrencilerin kantin menüsünde daha fazla çeşit ve seçenek görmek istediklerini göstermektedir. Kantinlerin sunduğu yiyeceklerin çeşitliliği ve kalitesi artırılarak, öğrencilerin daha sağlıklı beslenmesi teşvik edilebilir.
- Öğrencilerin %71,1'i kantinde satılan ürünlerin lezzetli olmadığını belirtmiş olup bu durum kantin ürünlerinin tat açısından öğrenci beklentilerini karşılamadığını ortaya koymaktadır.

- Öğrencilerin %76,1'i kantinde satılan ürünlerin sağlıklı olmadığını düşündüğünü ifade etmiştir. Bu bulgu, kantinde sunulan ürünlerin besin değerleri ve sağlık açısından yeterli görülmediğini işaret etmektedir.
- Öğrencilerin büyük bir kısmı (%87,7) kantinde satılan ürünlerin pahalı olduğunu düşünmektedir. Bu, kantin fiyatlarının öğrencilerin bütçelerini zorladığını ve fiyatların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.
- Öğrencilerin %67,3'ü kantinde satılan ürünlerin hijyenik olmadığını belirtmiştir. Bu bulgu, kantin hijyen standartlarının öğrenci beklentilerini karşılamadığını ve bu alanda iyileştirme yapılması gerektiğini göstermektedir.
- Kantinde satılan ürünlerin doyurucu olmadığını belirten öğrencilerin oranı ise %74,5'tir. Bu durum, öğrencilerin kantinden aldıkları ürünlerle yeterince doymadıklarını ve bu nedenle kantin ürünlerinin doyuruculuk açısından yetersiz kaldığını göstermektedir.
- Ayrıca, öğrencilerin %53,1'i kantindeki ürünlerin ücretsiz olsa dahi kantini tercih etmeyeceklerini ifade etmiştir. Bu, kantin hizmetlerine yönelik genel memnuniyetsizliğin yüksek olduğunu göstermektedir.
- Son olarak, öğrencilerin %69,1'i okullarında yemekhane olsaydı kantinden işlenmiş ürün almayacaklarını belirtmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin daha sağlıklı ve taze yemek seçeneklerini tercih edeceklerini ve kantin yerine yemekhane hizmetlerinden yararlanmayı tercih edeceklerini ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, kantin hizmetlerinin öğrenci memnuniyeti açısından ciddi eksiklikler taşıdığını ve kantin hizmetlerinin gözden geçirilerek iyileştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin kantin hizmetlerinden memnuniyetini artırmak için yemek çeşitliliği, lezzet, sağlık, fiyat, hijyen ve doyuruculuk konularında kapsamlı iyileştirmeler yapılması gerekmektedir.

Ankete katılan araştırma grubuna dâhil öğrencilerin beslenme durumları genel olarak olumsuz bir tablo çizmektedir.

Pek çok öğrenci, düzenli olarak kahvaltı yapmamakta ve yeterli ve dengeli beslenme konusunda bilgi eksikliği yaşamaktadır. Okulda açlık hisseden öğrenciler, bu nedenle derslere odaklanmakta zorlanmakta ve sağlıklı beslenmediklerini düşünmektedirler. Beslenme sorunlarının temel nedenleri arasında okul yemekhanesinin eksikliğinin

gösterilmesi de dikkat çekicidir. Ayrıca, bazı öğrenciler evde düzenli yemek yeme fırsatına sahip olmadığını ifade ederken, ders esnasında sağlıksız atıştırmalıklara yönelmektedirler. Okul kantinlerinde satılan yemek çeşitlerinin yetersiz olduğu da öğrenciler tarafından belirtilen diğer önemli bir sorundur. Bu bulgular, öğrencilerin beslenme alışkanlıklarının iyileştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

- Araştırma bulgularına göre, ankete katılan öğrencilerin %61,1'inin düzenli olarak kahvaltı yapmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin günün en önemli öğünü atladıklarını ve bunun potansiyel olarak akademik performanslarını olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir.
- Öğrencilerin %62,3'ü okulda açlık hissettikleri için derslere odaklanmada zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Açlık durumu, öğrencilerin konsantrasyonlarını ve öğrenme kapasitelerini olumsuz etkileyebilir.
- Gün içerisinde yeterli ve dengeli beslendiğini düşünen öğrencilerin oranı %28,9 olarak belirlenmiştir. Bu düşük oran, öğrencilerin genel beslenme durumlarının iyileştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.
- Öğrencilerin %64,5'i yeterli ve dengeli beslenememe nedeni olarak okul yemekhanesinin olmayışını göstermiştir. Okullarda yemek hizmetlerinin sağlanması, öğrencilerin daha sağlıklı beslenmelerine katkı sağlayabilir.
- Öğrencilerin %22'si evde düzenli yemek yeme fırsatının bulunmadığını ifade etmiştir. Bu, ailelerin ekonomik ve sosyal durumlarının öğrencilerin beslenme alışkanlıklarını nasıl etkilediğini göstermektedir.
- Öğrencilerin %67,9'u ders esnasında acıttıklarını ve bu nedenle bisküvi ve gofret gibi sağlıksız atıştırmalıklar tükettiklerini belirtmiştir. Sağlıksız atıştırmalıkların tüketimi, uzun vadede sağlık problemlerine yol açabilir.

Okullarda sunulan ücretsiz yemek hizmetlerinin öğrencilerin beslenme durumlarına ve ekonomik durumlarına olumlu katkı sağlayabileceği yönünde önemli bulgulara ulaşılmıştır.

- Anketimize katılan öğrencilerin %20,1'i okula giderken yeterli harçlık alamadıklarını belirtmiştir. Bu durum, her beş öğrenciden birinin günlük ihtiyacını karşılamada zorluk yaşadığını ve maddi sıkıntıların beslenme ve eğitim süreçlerini etkileyebileceğini göstermektedir.

- Diğer bir önemli bulgu ise %19'luk kesimin, sağlıklı ve dengeli beslenmek için mutfak giderlerine yeterli bütçe ayıramadığını ifade etmesidir. Beslenme yetersizliği, öğrencilerin fiziksel ve akademik performanslarını olumsuz yönde etkileyebilir ve uzun vadede sağlık sorunlarına yol açabilir.
- Anket sorusuna yanıt veren öğrencilerin, %44,6'sı gün içinde hissettikleri açlığı sadece okulda yemek yemek için harcadıklarını ve bu nedenle diğer temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin günlük yaşamlarında temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda yaşadıkları kısıtlamaları ortaya koymaktadır.
- Öğrencilerin büyük çoğunluğunu oluşturan %77, ücretsiz yemek hizmetlerine olumlu bakarken, bu hizmetin sağlanmasının kişisel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayabileceğini ve bu sayede diğer alanlara bütçe ayırabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, sosyal yardımların öğrencilerin eğitim ve gelişim süreçlerinde önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.
- Son olarak, %65,1'i harçlık getiremediği veya evden yemek getirememe durumunda okulda kimseden para isteyemeyeceklerini ve okulda aç kalacaklarını belirtmiştir. Ücretsiz yemek hizmetleri, bu öğrenciler için önemli bir destek sağlayabilir. Sağlanacak ücretsiz yemek hizmetleri, öğrencilerin günlük beslenme ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlayarak sağlıklı bir biçimde büyümelerine ve gelişmelerine katkıda bulunabilir. Ayrıca, bu hizmetler öğrencilerin eğitimlerine odaklanmalarını sağlayarak akademik başarılarını artırabilir. Beslenme eksikliğinin neden olabileceği konsantrasyon eksikliği ve öğrenme zorluklarının önüne geçilmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Sınıf düzeyi ile soru maddeleri arasındaki istatistiksel ilişki tablosu incelendiğinde sınıf düzeyi ile öğrencilerin kantinde sunulan yemek çeşidini yeterli bulma durumları, kantinde satılan ürünleri lezzetli bulma durumları ve kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumları arasında anlamlı bir istatistiksel farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular, sınıf düzeyinin öğrencilerin beslenme alışkanlıkları ve kantin tercihleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabileceğini düşündürmektedir.

Okul türü ve soru maddeleri arasındaki istatistiksel ilişki tablosu incelendiğinde öğrencilerin kantinde satılan ürünleri lezzetli, sağlıklı, hijyenik ve doyurucu bulma durumlarıyla öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları okul türleri arasında anlamlı bir

farklılık tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin kantinde sunulan ürünleri lezzetli, sağlıklı, hijyenik ve doyurucu bulma durumları ile okul türleri arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki, farklı okul türlerinin öğrenci profili, beslenme alışkanlıkları, kantin hizmetlerinin niteliği ve okul kültürü gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir.

Ailenin ortalama geliri ve soru maddeleri arasındaki istatistiksel ilişki tablosu incelendiğinde öğrencilerin okula gelmeden önce kahvaltı yapma durumları, okula gelirken ailesinin verdiği harçlığı yeterli bulma durumları, okulunda yemekhane olmadığı için yeterli ve dengeli beslenmediğini düşünme durumları, evde mutfığa ayırabildikleri bütçeyi yeterli ve dengeli beslenme için yeterli bulma durumları ve kantinde satılan ürünleri hijyenik bulma durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Öğrencilerin aldıkları harçlık miktarını yeterli bulma durumları ile ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Çalışmamızda ailelerinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL ve 40.000 TL ve üzeri olan gruplar arasında belirgin bir fark tespit edilmiştir ($p=0,001$).

Öğrencilerin evde mutfığa ayırabildikleri bütçenin yeterli ve dengeli beslenme için yeterli olduğu düşüncesiyle, ailelerinin ortalama gelir düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. (Çalışmamızda 10.000-20.000 TL ve 30.000-40.000 TL olan gruplar arasında ($p=0,009$), ve ailelerinin ortalama geliri 10.000-20.000 TL ve 40.000 TL ve üzeri olan gruplar arasında ($p=0,001$) belirgin farklar tespit edilmiştir.

Öğrencilerin okula gelmeden önce evde kahvaltı yapma alışkanlığı ile ailelerinin ortalama gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. (Çalışmamızda ailelerin ortalama geliri 20.000-30.000 TL ve 40.000 TL ve üzeri olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p=0,001$)).

Bu bağlamda öneri olarak Sağlık Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle, okullarda sağlıklı beslenme koşullarının teşvik edilmesi ve bu konuda farkındalığın artırılması amacıyla çeşitli imkânlar sunulmalıdır. Özellikle ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilere yönelik beslenme projelerinin geliştirilmesi için gerekli ödenekler sağlanarak bu alanda kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.

Okullardaki eğitim programlarına "beslenme" dersi eklenerek, öğrencilere sağlıklı yaşamının temel koşullarından biri olan sağlıklı beslenme hakkında sistemli ve kapsamlı bilgiler sunulmalıdır. Bu dersin müfredatı, öğrencilere beslenme bilimi, dengeli diyetin önemi, besin öğelerinin işlevleri ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarının geliştirilmesi gibi konularda derinlemesine bilgi sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır. Böylelikle, öğrencilerin sağlıklı yaşam bilincine sahip bireyler olarak yetişmeleri hedeflenmelidir.

Çocukların öğünlerini düzenli bir şekilde tüketmelerini sağlamak amacıyla, tam zamanlı eğitim veren okullarda ücretsiz yemek hizmeti sunulmalıdır. Bu uygulama, öğrencilerin sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanmalarına ve akademik başarılarının desteklenmesine önemli katkılarda bulunacaktır. Öğrencilerin beslenme gereksinimlerinin karşılanması, onların fiziksel ve zihinsel gelişimlerini olumlu yönde etkileyerek öğrenme kapasitelerini artıracaktır. Bu bağlamda, okullarda sunulacak yemeklerin besin değerleri açısından dengeli ve çeşitli olması büyük önem taşımaktadır. Öğrencilere sunulacak menüler, yaş gruplarına ve bireysel beslenme ihtiyaçlarına göre planlanmalı; taze meyve, sebze, tam tahıl ve protein kaynakları içermelidir. Ayrıca, özel diyet gereksinimleri olan öğrencilerin ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu tür bir uygulamanın hayata geçirilmesi, yalnızca öğrencilerin sağlığını korumakla kalmayacak, aynı zamanda eğitim eşitliğine de katkı sağlayacaktır. Gelir düzeyi düşük ailelerin çocukları, okulda ücretsiz yemek hizmeti sayesinde sağlıklı beslenme imkanına kavuşacak ve böylece sosyoekonomik farklılıkların eğitim üzerindeki olumsuz etkileri azaltılacaktır.

Ortaöğretim kurumlarında, sosyal kulüpler bünyesindeki sağlık, temizlik ve beslenme içerikli kulüplerin aracılığıyla beslenme eğitimi verilmesi ve bu süreçte öğrencilerin sorumluluk almaları sağlanmalıdır. Bu uygulama, öğrencilere sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırırken, liderlik ve organizasyon becerilerini de geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Öğrencilerin bu kulüplerde aktif rol alarak akranlarına yönelik sunumlar yapmaları, bilgilendirici materyaller hazırlamaları ve etkinlikler düzenlemeleri, onların bilgi ve farkındalık düzeylerini artıracaktır. Böylece, öğrenciler hem teorik bilgi edinip hem de pratikte uygulama fırsatı bulacak, toplumsal farkındalığın artmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahraz, S. (2017). *Lise çağındaki öğrencilerin beslenme profili ile bunun üzerine etkili faktörlerin belirlenmesi*, Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aksoy, N. ve Çoban Sural, Ü. (2018). *Prof. Dr. Emine AKYÜZ'e Armağan Akademisyenlikte 50 Yıl: Çocuk hakları bağlamında okul beslenme politika ve uygulamalarına genel bir bakış*. International Eurasian Educational Research Congress.
- Alp, A. ve Ergün, C. (2013). Gelişmiş bazı ülkelerin beslenme politikalarının değerlendirilmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 41(1), 83-90.
- Alpuğuz, G. (2007). *Ortaöğretim öğrencileri (I. ve II. Sınıf) ve üniversite öğrencilerinde (I. ve IV. Sınıf) gıda hijyeni konusuna ilişkin, bilgi ve davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, M. (2020). *Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal yardımlardan yararlanma durumlarının akademik başarıları üzerindeki etkisinin sosyal hizmet perspektifinden incelenmesi*. Doktora tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul
- Avan, H. ve Güngör, S. (2021). Covis-19 pandemisinin geç adölesanların duygu durumlarına ve yaşam kalitesine etkisi. *Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 168-179.
- Bağcılar, B. (2023). *Türkiye’de evsizlikle mücadelede sosyal devletin rolü*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bahçetepe, Ü. (2013). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarıları ile algıladıkları okul iklimi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bakanlığı, M. E. (2016). *Millî eğitim bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği*. Erişim adresi : Mevzuat Bilgi Sistemi. Erişim tarihi: 25.01.2023.
- Bakanlığı, M. E. (2018). *Okullarda Diyabet Programı*. Erişim adresi: https://okulsagligi.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=19. Erişim tarihi: 10 Temmuz 2024.
- Bakanlığı, M. E. (2019). *Beslenme Dostu Okul Programı Projesi*. Erişim adresi: https://okulsagligi.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=16. Erişim tarihi: 10 Temmuz 2024.
- Bakanlığı, M. E. (2019). *Sağlıklı Adımlar Projesi*. Erişim adresi: <https://istanbul.meb.gov.tr/www/saglikli-adimlar-projesi/icerik/2892>. Erişim tarihi: 10 Temmuz 2024.
- Bakanlığı, M. E. (2020). *Yemekte Denge Eğitim Projesi*. Erişim adresi: <https://tegm.meb.gov.tr/www/yemekte-denge-egitim-projesi/icerik/612>. Erişim tarihi: 10 Temmuz 2024.

- Bakanlığı, M. E. (2021). *Eğlenerek Hareket Edelim Sağlıklı Beslenelim Projesi*. Erişim adresi: <https://tegm.meb.gov.tr/www/eglenerek-hareket-edelim-saglikli-beslenelim-projesi/icerik/607>. Erişim tarihi: 10 Temmuz 2024.
- Bakanlığı, M. E. (2024). *Okulumda Sağlıklı Besleniyorum Programı*. Erişim adresi: <https://sagliklibesleniyorum.meb.gov.tr/program-tanitimi/> Erişim tarihi: 10 Temmuz 2024.
- Bakanlığı, M.E. (2017). *Okullara Kuru Üzüm Dağıtım Programı*. Erişim adresi: https://karayazi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_01/180918_03_okul_kuru_YzYm_programY18012017.pdf Erişim tarihi: 10 Temmuz 2024
- Bakanlığı, S. (2015). *Türkiye halk sağlığı kurumu, obezite, diyabet ve metabolik hastalıklar daire başkanlığı*. Erişim adresi: <http://www.saglik.gov.tr/TR/ana-sayfa/1-0/20150325.html>. Erişim tarihi: 11.Kasım 2023
- Bakanlığı, T. S. (2015). *Türkiye beslenme rehberi (TÜBER)*. Ankara.
- Baltacı, G., Ersoy, G., Karaağaoğlu, N., Derman, O. ve Kanbur, N. (2008). *Ergenlerde sağlıklı beslenme ve hareketli yaşam*. Erişim adresi : https://nevsehirotml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/50/01/279171/dosyalar/2017_03/31142444_beslenme_ve_hareketli_yaYam.pdf?CHK=eb022b840bfc3c3b5119e66308c9367f. Erişim tarihi: 15 Kasım 2023.
- Bayat, B. (2014). Uygulamalı Sosyal Bilim Araştırmalarında Ölçme, Ölçekler ve “Likert” Ölçek Kurma Tekniği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 1-24.
- Baysal, A (2003). Sosyal eşitsizliklerin beslenmeye etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25 (4), 66-72.
- Baysal, A (2004). *Beslenme*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi, 20. Baskı.
- Baysal, A. (2012). *Beslenme*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi, Baskı: 9, 9-18.
- Besler, H., Rakıcıoğlu, N., Ayaz, A., ve Demirel, Z. B. (2015). *Türkiye’ye Özgü Besin ve Beslenme Rehberi*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü Ankara: Merdiven Reklam Tanıtım.
- Beşirli, H. (2010). Yemek, kültür ve kimlik. *Milli Folklor Dergisi*, 22(87), 159-169.
- Budak, N., Özer, E., Kovalı, S. ve İnceiş, N. (2005). Kahvaltının öğrencilerin beslenmesine katkısı ve akademik başarıya etkisi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 33(1), 47-54.
- Candan, H. ve Maltaş Erol, A. (2017). Türkiye’de sosyal adaletin temininde sosyal devletin rolü. *Sayıştay Dergisi*, 106, 87-119.
- Candaş, A., Akkan, B. E., Günseli, S. ve Deniz, M. B., (2011). *Devlet ilköğretim okullarında ücretsiz öğle yemeği sağlamak mümkün mü?* Erişim adresi: Devlet-ilkoegretim-okullarinda-parasiz-oegle-yemegi-saglamak-muemkuen-mue-Istanbul-Acik-Toplum-Vakfi.pdf (researchgate.net). Erişim tarihi: 11 Kasım 2023.
- Ceylan, S. ve Turan, T. (2009). Bir ilköğretim okulunda okul sağlığı hemşireliği uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 36-49.

- Çalcalı, Ö. (2011). Yoksullukla mücadelede devletin rolü: sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*, 16, 188-230.
- Çam, Z.C. (2022), *Kent ortamında hayırseverlik ve yoksullukla mücadele*, Yüksek lisans tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, S. ve Ulusoy, B. (2019). Bilgisayar oyunlarının ortaokul öğrencilerinin sosyal yaşamına etkisi. *The Journal of Social Science*, 3(5), 46-60.
- Çevik, G ve Atıcı, M. (2008). Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 35-50.
- Çizakça, M. (2000), *Osmanlı dönemi vakıflarının tarihsel ve ekonomik boyutları (tüsev)*. Erişim adresi: [https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Osmanli_Donemi_Vakiflarinin_Ekonomik_Boyutlari_\(1\)](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Osmanli_Donemi_Vakiflarinin_Ekonomik_Boyutlari_(1))). Erişim tarihi: 10 Aralık 2023.
- Demirhan, Y. ve Kartal, N. (2014). 1980 Sonrası yoksullukla mücadelenin başlıca aracı olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonunun kuruluş ve varlık nedenlerine ilişkin bazı tespitler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 257- 268.
- Doğan, L.(2017). Adölesanlarda beslenme eğitimi: akdeniz diyeti örneği, Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Düldül, M (2017). Ortaokul öğrencilerinin beslenme, okul başarısı ve mükemmelliyetçilik durumlarına anne-babaların akılcı olmayan inançlarının etkisi. Aile Hekimliği Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adana.
- Ekşi, A. ve Karadeniz, F. (1996). Gıda zenginleştirme yaklaşımı ve türkiye’de uygulanma olanağı. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 25(2), 47-51.
- Erkal, C. (2013). *Ailesi parçalanmış olan ilkökul, ortaokul ve lise öğrencilerinin çeşitli değişkenlere göre okul başarısı düzeylerinin incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Garipağaoğlu, M., Budak, N., Öner, N., Sağlam, Ö. ve Nişli, K. (2006). Üç farklı üniversitede eğitim gören kız öğrencilerin beslenme durumları ve vücut ağırlıklarının değerlendirilmesi, *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(3), 173-180.
- Garipağaoğlu, M. ve Özgüneş, N. (2008). Okullarda beslenme uygulamaları. *Çocuk Dergisi*, 8(3), 152-159.
- Gökbunar, R., Doğan, A. ve Utkuseven, A. (2015). Obezite ile mücadelede bir kamu politikası aracı olarak vergilerin değerlendirilmesi. *Journal of Management and Economics*, 22(2).
- Göze, A. (2013). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Gözler, K. (2013). *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Gül, S. S. (2006). *Sosyal devlet bitti, yaşasın piyasa: yeni liberalizm ve muhafazakarlık kıskacında refah devleti*. İstanbul: Ebabil Yayıncılık.

- Gümüş, İ. (2018), Tarihsel perspektifte refah devleti: doğuş, yükseliş ve yeniden yapılanma süreci, *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 1/1: 33-66.
- Güven, G. E. (2023). *Sosyal devlet ilkesi kapsamında okullarda sağlık hakkının korunması bakımından devletin pozitif yükümlülükleri*. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Helvacıoğlu, Ö. (2021). *Antik dönem tedavi merkezlerindeki (asklepion) diyet uygulamalarının gastronomi açısından incelenmesi ve günümüz beslenme ve tedavi süreçlerine yansımaları*. Yüksek lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaboğlu, İ. Ö. (2014) Anayasa hukuku dersleri (Genel Esaslar). İstanbul: Legal Yayınevi.
- Kalaça, S. (1994). Japonya sağlık sistemi. *Toplum ve Hekim*, 9(64), 41-49.
- Karacaören, A. (2019). *Adölesanlarda duygu değişiklikleri ile yeme eğilimi ilişkisinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kartal, A., Ergin, E. ve Kanmış, H. D. (2020). Covid-19 pandemik salgın döneminde yaşam kalitesini arttırmaya yönelik sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite önerileri. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(COVID-19), 149-155.
- Kıranlar, S. (2005). Savaş yıllarında türkiye’de sosyal yardım faaliyetleri (1914-1923), Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2): 231-256,
- Koray, M. (2000). Sosyal Politika (1.Baskı) Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Koştas, M. (1987). Sosyalleşme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1-4), 329-334.
- Köksal, G. ve Özel, H.G. (2008). *Çocukluk ve ergenlik döneminde obezite*. Ankara: TC Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Köseoğlu, S. Z. A. ve Tayfur, A. Ç. (2017). Adölesan dönemi beslenme ve sorunları, nutrition and issues in adolescence period. *Güncel Pediatri*, 15(2), 44-57.
- Menteş, E., Menteş, B. ve Karacabey, K. (2011). Adölesan dönemde obezite ve egzersiz. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 963-977.
- Muyan, Y. (2016). *Sosyal devlet ve Türkiye’de sosyal devlet uygulamalarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Muş Alpaslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş.
- Müdürlüğü, H.S.G. (2012). *Okul Sütü Programı*. Erişim adresi: https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/Mevzuat/Bakanlar_Kurulu_Kararlari/Okul_Sutu_Programi.pdf. Erişim tarihi: 10 Temmuz 2024.
- Noddings, N. ve Bilgin, Z. (2006). *Eğitim ve mutluluk*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

- Onurlubaş, E., Doğan, H. G. ve Demirkıran, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 32(3), 61-69.
- Özbek, N. (2002). Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de sosyal devlet. *Toplum ve Bilim*, 92: 7-33.
- Özbudun, Ergün. (2008). *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özenoğlu, A., Gün, B., Karadeniz, B., Koç, F., Bilgin, V., Bembeyaz, Z. ve Saha, B. S. (2021). Yetişkinlerde beslenme okuryazarlığın sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlar ve beden kütle indeksi ile ilişkisi. *Life Sciences*, 16(1), 1-18.
- Parlaz, E. A., Tekgöl, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 11-16.
- Pekcan, G. ve Köksal, E. (2004). *Sağlıklı beslenme risk grupları, beslenme sorunları ve çözüm yolları*. Ankara: MEB Basım Evi.
- Pekcan, G., Soydal, F., Haznedaroğlu, D., Çelik, Ş. ve Ekşi, A. (2001). Türkiye'de beslenme yetersizliği sorunları, besin ve beslenme politikaları. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 30(1), 45-57.
- Pıyancı, B. (2007). *İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin bilgisayara dersindeki akademik benlik kavramları ile başarıları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İzmir.
- Salman, D. ve Günay, T. (2023). Dünyada ve Türkiye'de okul beslenme programları. *Halk Sağlığı Araştırma ve Uygulamaları Dergisi*, 1(1).
- Saraç, S. (2013). *Toplumsal cinsiyet ve yansımaları*. Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Sarı, R. M. ve Aktürk, E. (2022). Okul ve sosyalleşme ilişkisinde katalizör olarak donatı tasarımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 2363-2396.
- Sarıer, Y. (2016). Türkiye'de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler: Bir meta-analiz çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 609-627.
- Sayan Koytak, A. H. (2015). Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal politikalardaki dönüşüm: ak parti modeli. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(5), 70-89.
- Saygın, M., Öngel, K., Çalışkan, S., Yağlı, M., Has, M., Gonca, T. ve Kurt, Y. (2011). Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 18(2)/43-47.
- Senemoğlu N.(2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.
- Sey, N. ve Aydın, B. (2019). Beklenen yaşam süresinin belirleyicileri: Japonya örneği üzerine ekonometrik bir inceleme. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, 3(2), 151-170.
- Sormaz, Ü. (2013). Okul beslenme eğitimi programları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 36-48.

- Şahin, Ş. ve Özçelik, Ç. Ç. (2016). Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.
- Şenocak, H. (2009). "Sosyal güvenlik sistemini oluşturan bileşenlerin tarihi süreç ışığında değerlendirilmesi", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı:56, 409-468.
- Tanır, F., Şaşmaz, T., Beyhan, Y. ve Bilici, S. (2001). Doğankent beldesinde bir tekstil fabrikasında çalışanların beslenme durumu. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 2(7), 22-25.
- Teşkilatı, D. P. (2001). Ulusal gıda ve beslenme stratejisi çalışma grubu raporu. Erişim adresi: https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2022/07/Ulusal_Gida_ve_Beslenme_Stratejisi_Calisma_Grubu_Raporu_-1.pdf . Erişim tarihi: 01 Aralık 2023.
- Tetik, A. (2022). *Türkiye’de sosyal devletin dönüşümü: sosyal politika uygulamaları bağlamında tarihsel bir inceleme*. Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Tural, N. ve Karakütük, K. (1991). Eğitim politikası. *Eğitim ve Bilim*, 15(82).
- Türk, M., Gürsoy, T.Ş. ve Ergin, I. (2007). Kentsel bölgede lise birinci sınıf öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları, *Genel Tıp Dergisi*, 17(2), 81-87.
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275-305.
- Uçar, M. (2014). *Konya ili yetiştirme yurtlarında barınan 14-18 yaş grubu kız ve erkek öğrencilerin fiziksel aktivite ve uygunluk düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Uysal, G. (2018). *Beslenme eğitiminin besin seçimi, kolesterol alımı ve vücut kompozisyonuna etkisi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünsal, A. (2019). Beslenmenin önemi ve temel besin öğeleri. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 1-11.
- Yabancı, N. (2011). Okul Sağlığı ve Beslenme Programları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11(3).
- Yay, S. (2015). 1980’den günümüze Türkiye’de sosyal yardım alanındaki gelişmeler ve sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 7(1), 18-33.
- Yayman, E. (2019). *Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, K. (2018). *Anne-baba tutumlarının ergenlerde benlik saygısına etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yüksel, A. ve Özkul, E. (2021). Sürdürülebilir diyet modellerinin değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 467-481.

ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ

T.C. İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARAR SURETİ

Toplantı Tarihi : 29.05.2023
Toplantının Yeri: Nişantaşı Üniversitesi Toplantı Odası
Toplantı Sayı : 2023/20
Toplantı Saati : 14:00

Gündem:

Gündem3. Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Gastronomi ve Mutfak Sanatları program öğrencisi Eren İcüz'ün yardımcı araştırmacı ve sorumlu araştırmacı olarak Dr. Öğr. Üyesi Özlem Ateş Duru'nun bulunduğu "Ortaöğretimde Yemekhanelerin Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Durumlarına Etkileri" adlı çalışmasının görüşülmesi.

Kararlar:

Karar3. Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Gastronomi ve Mutfak Sanatları program öğrencisi Eren İcüz'ün yardımcı araştırmacı ve sorumlu araştırmacı olarak Dr. Öğr. Üyesi Özlem Ateş Duru'nun bulunduğu "Ortaöğretimde Yemekhanelerin Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Durumlarına Etkileri" adlı çalışması görüşüldü. Yapılan görüşmede çalışmanın konu, amaç, yöntem, veri toplama araçları yönünden herhangi bir sakınca görülmemiştir. Çalışmaya onay verilmesi için ilgili kurum ve kurumlardan gereken izin alınması şartıyla **uygunluğuna** oy birliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Uğur YOZGAT
Başkan